

MECMÛ' A-İ EŞ' ÂR

(06 Mîl Yz A 2006)

[İNCELEME-METİN (45a-93b)]

Hazırlayan: Mehmet Cemal YAKAN

Danışman: Prof. Dr. Murat Ali KARAVELİOĞLU

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

İĞDIR/2023

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MECMU' A-İ EŞ' ÂR
(06 Mîl Yz A 2006)
[İNCELEME- METİN (45a-93b)]

Hazırlayan
Mehmet Cemal YAKAN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

IĞDIR/2023

TAAHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Mehmet Cemal YAKAN

ÖZET

MECMÛ' A-İ EŞ' ÂR

(06 MİL Yz A 2006)

[İNCELEME-METİN (45a-93b)]

YAKAN, Mehmet Cemal

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Murat Ali KARAVELİOĞLU

Mayıs 2023, 195 sayfa

Tezimize konu olan eser, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2006 numarada kayıtlı olan "*Mecmû'a-i Eş'âr*" adlı şiir mecmuasıdır. Çalışmamız bu mecmuanın 45a-93b varaklarının transkripsiyonlu metni, inceleme, sözlük ve özel adlar dizininden oluşmaktadır.

Çoğunlukla 16. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerini ihtiva eden eserin kim tarafından ve ne zaman derlendiği bilinmemektedir. Mecmuanın, çalışmamıza konu olan kısmı 48 varak, tamamı ise 94 varaktır. Mecmuada 10 farklı nazım şekliyle yazılmış 131 şiir bulunmaktadır.

Çalışmamız giriş ve üç bölümden meydana gelmektedir. Eserde yer alan şairler ve şiirleri hakkında bilgiler verilmiş, nazım biçimleri açısından çeşitlilik gösteren şiirler; sayısal veriler, tablo ve grafikler oluşturularak gösterilmiştir. Yayımlanmış eserlerde yer alan şiirler ile mecmuadaki şiirler karşılaştırılmış, farklılıklar dipnot şeklinde belirtilmiştir. Bu çalışmamızda şiir mecmualarının klasik Türk edebiyatını tahlil ve tahkik etme noktasında önemli kaynak eserler olduğu teyit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Klasik Türk Edebiyatı, Mecmû'a-i Eş'âr, Şiir.

ABSTRACT

MECMÛ' A-İ EŞ' ÂR

(06 Mîl Yz A 2006)

[İNCELEME- METİN (45a-93b)]

YAKAN, Mehmet Cemal

Master's Thesis

Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Prof. Dr. Murat Ali KARAVELİOĞLU

May 2023, 195 pages

The work that is the subject of our thesis is a poetry journal called "*Mecmû'a-i Eş'âr*" registered in the National Library Manuscripts Collection, numbered 06 Mîl Yz A 2006. Our study consists of the transcribed text of the 45a-93b leaves of this magazine, the review, dictionary and the index of proper names.

It is not known by whom and when the work, which mostly contains the poems of poets who lived in the 16th century, was compiled. The part of the journal, which is the subject of our study, is 48 leaves and the whole is 94 leaves. There are 131 poems written in 10 different verses in the journal.

Our study consists of an introduction and three parts. Information is given about the poets and their poems in the work, and the poems that vary in terms of verse forms; numerical data are shown by creating tables and graphs. The poems in the published works and the poems in the magazine were compared, and the differences were indicated as footnotes. In this study, it has been confirmed that poetry journals are important sources for analyzing and investigating classical Turkish literature.

Keywords: Journal, Classical Turkish Literature, Mecmû'a-i Eş'âr, Poetry.

TEŞEKKÜR

Çalışmamızda benden yardım ve desteğini eksik etmeyen kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Murat Ali Karavelioğlu'na canıgönülden teşekkür ederim. Katkılarından dolayı Doç. Dr. Özgür Kıyçak hocama şükranlarımı sunarım. Ayrıca daima yanımda olan ve çalışmam boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili aileme ve tezimi tamamlama noktasında bana şevk kaynağı olan ikiz kardeşlerim Elif Yakan ve Esra Yakan'a ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Mehmet Cemal YAKAN

IĞDIR-2023

ÖN SÖZ

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2006 numarada kayıtlı olan şiir mecmuasının okunup günümüz harflerine transkribe edilmesi, şekil ve muhteva bakımından incelenmesi, sözlük çalışması ve özel adlar dizinin hazırlanması bu tez çalışmasının içeriğini oluşturmaktadır.

Çalışmamızın "Giriş" bölümünde mecmua hakkında bilgi verilerek tanımı yapılmıştır. Söz konusu mecmuanın Türk edebiyatı içerisindeki yeri ve önemi üzerinde durularak araştırmacıların tasnif denemelerine yer verilmiş ve genel özelliklerine değinilmiştir.

Tezimiz üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde mecmuada şiiri yer alan şairlerin hayatları ve edebî kişilikleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir. İkinci bölümde yer verilen "Mecmuanın Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenmesi" kısmında dört alt başlık ele alınmıştır. Birinci alt başlık olan "Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi" kısmında nazım şekilleri, vezin, kafiye ve redif özellikleri belirtilmiştir. Mecmuadaki şiirlerde kullanılan aruz kalıpları ve nazım şekilleri tablo ile gösterilmiştir. Derleyenin veya şairlerin yapmış oldukları aruz kusurları tespit edilmiş ve örneklerle gösterilmiştir. Şiirlerde kullanılan kafiye ve redifler tespit edilmiştir. Ayrıca çok kullanılan kafiyeler belirtilmiş; kafiye çeşitleri örneklerle gösterilmiştir. Mecmuadaki şairler ile şiirlerin nazım şekillerine göre dağılımı tablo şeklinde gösterilmiştir. İkinci alt başlık olan "Şiir Mecmuasının Edebî Yönden Değerlendirilmesi" kısmında da mecmuanın edebî açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Şekil hususiyetleri ile ilgili tablolar oluşturularak şiirin numarası, şairi, nazım şekli, nazım birimi, vezni, kafiyesi, redifi ve matla beyti gösterilmiştir. Müteradif kelime kullanımı ile kelime seçimi ve dizilimindeki farklar tablo şeklinde verilmiştir. Üçüncü alt başlık olan "İmla ve Terkip Farkları" başlığı altında da bu farklar tablo şeklinde gösterilmiştir. Dördüncü alt başlık olan "Mecmuanın Muhteva Özellikleri" başlığında ise şiirler temalarına göre sınıflandırılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde mecmuanın transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Eser okunurken içerisinde yer alan şiirler ile divanlarda yer alan aynı şiirlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Metin transkribe edilirken mecmuadaki sıralamaya uyulmuştur. Ancak

eserde eksik veya yanlış imla edildiği tespit edilen kısımlara müdahale edilmiş, vezin ya da mana bakımından uygun düşmeyen yerlerde tasarrufta bulunulmuştur.

Sonuç kısmında çalışmamız genel anlamda değerlendirilmiş, elde edilen veriler sunulmuştur. Metin okunurken okuyucuya kolaylık sağlayacağı düşüncesiyle Seçme Sözlük ve Özel Adlar Dizini de oluşturulmuştur.

Mehmet Cemal YAKAN

İĞDIR-2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
I.GİRİŞ.....	1
I.I.Mecmua Hakkında.....	1
I.II.Mecmuaların Sınıflandırılması.....	2
I.III.Mecmuanın Genel Özellikleri.....	4
I.IV.Nüsha Tavsifi.....	5
I.V.Mecmuanın İmla Özellikleri	5

BİRİNCİ BÖLÜM

MECMUADA ŞİİRİ BULUNAN ŞAİRLER

1.1.Ahmedî	9
1.2.Bâkî	9
1.3.Behîştî.....	10
1.4.Beyânî.....	10
1.5.Cinânî	11
1.6.Enîsî.....	12
1.7.Fehmî.....	12
1.8.Gelibolulu Mustafa Âlî.....	13
1.9.Gelibolulu Sürûî.....	13
1.10.Halîlî.....	14
1.11.Hayâlî	15

1.12.Mü'min Paşa	16
1.13.Hisâlî	16
1.14.Hükmî.....	17
1.15.Hümâm-ı Tebrîzî	17
1.16.İshâk Efendi.....	17
1.17.Karamanlı Nizâmî	18
1.18.Küçük İmâm Mehmed Efendi	18
1.19.Mahmûd.....	18
1.20.Mahremî	18
1.21.Medhî.....	19
1.22.Murâd Paşa	20
1.23.Nâbî	21
1.24.Nazîf	21
1.25.Necâtî Beg	21
1.26.Neşatî.....	22
1.27.Âşık Ömer	22
1.28.Avnî.....	23
1.29.Revânî.....	24
1.30.Rûzî	24
1.31.Sâdık.....	24
1.32.Selîmî.....	25
1.33.Sipâhî.....	25
1.34.Şemsî	25
1.35.Şeyh Kemâl Hucendî.....	26
1.36.Ünsî	26
1.37.Vusûlî	27
1.38.Yahyâ Efendi.....	27
1.39.Zuhûrî	28

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEKİL VE MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELEME

2.1.Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi	30
2.1.1.Nazım Şekilleri	30
2.1.1.1.Mısra	31
2.1.1.2.Beyt	31
2.1.1.3.Müfred.....	32
2.1.1.4.Gazel	32
2.1.1.5.Kıta.....	32
2.1.1.6.Murabba	32
2.1.1.6.1.Murabba-i Müzdevic	32
2.1.1.6.2.Murabba-i Mütekerrir.....	32
2.1.1.7.Müseddes	33
2.1.1.7.1.Müseddes-i Mütekerrir	33
2.1.1.8.Tesdis	33
2.1.1.9.Tahmis.....	34
2.1.1.9.1.Tahmis-i Mütekerrir	34
2.1.1.9.2.Tahmis-i Müzdevic	35
2.1.2.Vezin.....	35
2.1.2.1.Bahr-i Hafif	35
2.1.2.1.1.Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün.....	35
2.1.2.1.2.Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün.....	35
2.1.2.2.Bahr-i Hezec	35
2.1.2.2.1.Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	35
2.1.2.2.2.Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün	35
2.1.2.2.3.Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün.....	35
2.1.2.2.4.Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün	35
2.1.2.3.Bahr-i Muzari.....	35
2.1.2.3.1.Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün	35
2.1.2.4.Bahr-i Müctes.....	36

2.1.2.4.1.Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	36
2.1.2.5.Bahr-i Recez.....	36
2.1.2.5.1.Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün.....	36
2.1.2.6.Bahr-i Remel	36
2.1.2.6.1.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün	36
2.1.2.6.2.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	36
2.1.2.6.3.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	36
2.1.2.6.4.Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	36
2.1.2.6.5.Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	36
2.1.2.7.Bahr-i Seri.....	36
2.1.2.7.1.Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün	36
2.1.3.Kafiye ve Redif.....	39
2.2.Şiir Mecmuasının Edebî Yönden Değerlendirilmesi.....	47
2.2.1. Müteradif Kelime Kullanımındaki Farklar	71
2.2.2.Kelime Seçimi ve Dizilimindeki Farklar	75
2.3.İmla ve Terkip Farklılıkları	83
2.4.Mecmuanın Muhteva Özellikleri.....	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

3.1.Metnin Kuruluşunda İzlenilen Yöntem	96
3.2.Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenilen Yöntem.....	96
3.3.Metin	98
SEÇME SÖZLÜK.....	174
SONUÇ.....	188
KAYNAKLAR	190
ÖZGEÇMİŞ.....	196

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ, ا	a, â	ص	ş
ب	b, p	ض	ž, đ
پ	p	ط	ţ
ت	t	ظ	ţ
ث	s	ع	ʿ
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k, g, ñ,
د	d	ل	l
ذ	ẓ,	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, û, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ی	y, ı, î, î
ش	ş	ء	ʾ

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.....	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
Bkz.	Bakınız
C.....	Cilt
CD	Cinânî Divanı
DİA.....	Diyanet İslam Ansiklopedisi
GMAD.....	Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı
H.....	Hicri
HAPD	Hafız Ahmet Paşa Divanı
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazreti
KB.....	Kültür Bakanlığı
KTB.....	Kültür ve Turizm Bakanlığı
M	Miladi
MD	Medhî Divanı
MG	Mecmûa-i Gazelliyyât
MT.....	Metin
NBD	Necâtî Bey Divanı
ND	Nâbî Divanı
öl.	Ölüm tarihi
PM	Pervane Bey Mecmuası
RD	Revânî Divanı
s.	Sayfa
S.....	Sayı
SBE.....	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK.....	Türk Dil Kurumu
TEİS.....	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
ts.	Tarihsiz
TTK.....	Türk Tarih Kurumu
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
vol.....	volume
Vr. no.	Varak no
Yay.	Yayınları
ysz.....	yersiz
yy.	Yüzyıl
Yz.....	Yazma

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1: Mecmuadaki Nazım Şekilleri ve Sayısı	30
Şekil 2: Mecmuadaki Şairlere Göre Şiir Dağılımı.....	31

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo : 1 Şiirlerde Kullanılan Aruz Kalıpları ve Nazım Şekilleri	37
Tablo : 2 Şiirlerde Kullanılan Aruz Bahirleri.....	38
Tablo : 3 Mecmuadaki Şairlerin ve Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı.....	43
Tablo : 4 Mecmuanın Şekil Hususiyetleri.....	48

I.GİRİŞ

I.I.Mecmua Hakkında

Mecmua, aynı şairin veya farklı şairlerin gerek şiirlerinden gerekse eserlerinden, beğenilen kısımların başka biri tarafından derlenerek bir araya getirmesiyle meydana gelen eserlere genel isim olmuştur.¹ Mecmua kelimesi, sözlükte "dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak" manalarına gelen cem' masdarının türevi olan mecmû'dan (toplanıp bir araya getirilmiş, tertip edilmiş, düzenlenmiş) geldiği bilinmektedir. Ayrıca mecâmî', mecma', câmî' gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesi'nde- cüzdan, defter ve cerîde gibi isimler de aynı mânalar için kullanılmıştır. Ama bu isimlerden herhangi birini barındırmamasına rağmen mecmua özelliğine sahip birçok eser vardır. Mecmua, ilk başlarda birçok yönüyle benzerlik gösterdiği cönk gibi ayet, hadis, fetva, dua, hutbe, şiir, ilahi, şarkı, mektup, latife, lugaz, muammanın yanı sıra ilaç tarifleri ve faydalı bilgilerin, notların, tarihî belge ve kayıtların bir arada bulunduğu küçük not defteri şeklinde bir hüviyyete sahip iken sonraları belli bir düzene kavuşmuş; türlerine ayrılmış bir kitap ve telif şekli kazanmıştır.² Dolayısıyla mecmualar sadece edebiyat alanıyla sınırlı kalmamış; birçok mecmua türü ortaya çıkmıştır. Böylelikle mecmuaların ilk başlarda çeşitli konuların birlikteliği içerisinde aynı kapaklar arasında yer alması doğal bir durum olmuştur. Mecmua türünün ortaya çıkışı, İslâm'ın başlangıcına yani Hz. Muhammed'in hadislerini yazmaya izin vermesine kadarki döneme götürmek mümkündür. Zamanla doğup gelişen mecmua derleyiciliği belki de en çok edebiyat sahasında yaygınlık kazanmıştır.³ Hadislerin tedvin dönemi farklı mecmuaların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Hadis edebiyatıyla başlayan bu telif geleneği Arap şiirini de içerisine alarak Osmanlı'nın divan edebiyatı türleri ve Fars şiiriyle zirveye ulaşp çeşitli ilim kollarına ayrılmış ve müstakil bir telif haline gelmiştir. Mecmualar derleyicisine veya müstensihine göre önem kazanmıştır. Bir mecmuanın müstensihi güvenilir ise bu mecmua dönemin tarihine ve zevk anlayışına ışık tutacak bir belge mahiyetindedir. İlk başlarda aynı kapaklar arasında birçok konuya ev sahipliği yapmış olan derleme mecmuaları zaman içerisinde gelişerek içeriğine göre birbirinden ayrılmış ve farklı

¹ Murat Ali Karavelioğlu, *Mecmû'a-i Kasâ'id-i Türkiyye*, Ankara, TDK Yay., 2015. s. 28.

² Mustafa İsmet Uzun, *Mecmûa*, Ankara, DİA, 2003. C. XXVIII, s. 265-268,

³ Karavelioğlu, *Mecmû'a-i Kasâ'id-i Türkiyye*, s. 29.

isimlerle adlandırılmıştır. Örneğin, "mecmuatü'l-eş'âr, mecmuatü'l-fevâid, mecmuatü'l-münşeât, mecmuatü'l-ed'îye."⁴ Haliyle mecmualar sadece manzum eserleri bir araya getirmekle kalmayıp mensur eserlere de kaynaklık etmiştir. Farklı yüzyılların bilgi ve birikimini içerisinde barındıran bu eserler edebî, siyasî ve kültürel birçok hususta büyük bir önem arz etmiştir.

I.II.Mecmuaların Sınıflandırılması

Mecmualardan daha iyi faydalanabilmek için birçok araştırmacı tarafından farklı tasnifler yapılmıştır. Bu konuda çalışma yapmış araştırmacılardan biri Agâh Sırrı Levend'dir. Onun mecmua tasnifi şöyledir:

- a. Nazire mecmuaları
- b. Meraklılarca toplanmış birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları,
- c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesi ile meydana gelen mecmualar,
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesi ile meydana gelen mecmualar,
- e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.⁵

Bir diğer araştırmacı Prof. Dr. Günay Kut'un tasnifi, Agâh Sırrı Levend'in tasnifi ile hemen hemen aynı olarak şu şekildedir:

- a. Nazire mecmuaları
- b. Seçme şiir mecmuaları (mecmua-i eş'âr, mecmua-i devâvîn)
- c. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesi ile oluşan mecmualar (mecmua-i edviye, mecmua-i ed'îye, mecmua-i tevârih, mecmua-i muammeyât, mecmua-i münşeât, mecmuatü'r-resâil gibi)
- d. Karışık mecmualar (Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde de yazılmış olabilir)

⁴ Uzun, *Mecmûa*, C. XXVIII, s. 265-268.

⁵ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, TTK Yay., 1988, C. I , s. 166-167.

e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar⁶ Bu genel tasniflerin dışında Prof. Dr. Atabey Kılıç, mecmuları;

a. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından mecmualar

b. Şekil bakımından mecmualar

c. Dil bakımından mecmualar

d. Muhteva bakımında mecmualar

e. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar⁷ şeklinde beşe ayırarak farklı bir tasnif metodu geliştirmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Gürbüz de mecmuaları beş ana başlık altında tasnif etmiştir:

a. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları

b. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmuaları

c. Nazire mecmuaları

d. Şairlerin aidiyet/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar

e. Bir mensubiyet ilişkisi göstermeksizin belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar.⁸

Bu genel mecmua tasniflerinin dışında özellikle edebiyat sahsındaki şiir mecmuaları üzerinde tasnif çalışması yapan araştırmacı Prof. Dr. Murat Ali Karavelioğlu'dur. Onun şiir mecmuası tasnifi ise şöyledir:

a. Bir şairin şiirlerinden örneklerin bir araya getirildiği mecmualar,

b. Farklı şairlerin şiirlerinden örneklerin bir araya getirildiği mecmualar,

c. Farklı şekil ve türdeki şiirlerin derlendiği mecmualar,

ç. Divan sahibi şairlerden birkaçının divanının bir araya getirildiği mecmualar,

⁶ Günay Kut, *Mecmûa*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul, Dergâh Yay., 1986, C. VI, s. 170-74.

⁷ Atabey Kılıç, *"Mecmûa Tasnifine Dair"*, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul, Turkuaz Yay., 2012, s. 75-96.

⁸ Mehmet Gürbüz, *"Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi"*, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul, Turkuaz Yay., 2012, s. 97-113.

d. Bir şiire nazire olarak yazıldığı düşünölen şiirlerin bir araya getirildiğı mecmualar,

e. Cönkler.⁹

Mecmualar, edebiyat tarihine ışık tutmasının yanı sıra, hem bir kaynak hem de edebî kaynaklara yardımcı olan değerli eserdir.¹⁰ Mecmualar, derleyenin zevk ve anlayışına bağılı olarak şekillenmekle birlikte tarihimize ve istikbalimize ışık tutacak kaynak eserlerdir.

Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2006'da kayıtlı *Mecmua-i Eş'âr* adlı eseri, Agâh Sırrı Levend'in tasnifine göre "Meraklılarca toplanmış birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları", Günay Kut'un tasnifine göre "Seçme şiir mecmuaları (mecmua-i eş'âr, mecmua-i devâvîn)", Murat Ali Karavelioğlu'nun tasnifine göre ise cönk dışındaki bütün başlıklar altında ele almak mümkündür. Çeşitli sebeplerle bir şairin divanının dışında kalmış şiirlerinin olduğı bilinmektedir. Hatta bazen tezkirelerde yer almayan veya divanları bulunmayan şairlerin şiirleri mecmualarda yer aldıklarını ve bu vesile ile unutulmaktan kurtulduklarını görmekteyiz.

I.III.Mecmuanın Genel Özellikleri

Çalışmamızın konusu olan Milli Kütüphanede kayıtlı 06 Mil Yz A 2006 *Mecmû'a-i Eş'âr* adlı eser toplam 93 varaktan oluşmaktadır. Derleyicisi belli değildir. Mecmuanın son varağında birbirinden bağımsız kelimelerden oluşan birçok hesaplama, bilgi notu, isimler, mühür ve beyitler bulunmaktadır. Yazıların bir kısmı sonradan cilt kapağını tutturmak için kullanılan kâğıt sebebiyle okunmaz durumdadır. Okunabilen bazı isimler mevcuttur. Bu isimler şunlardır; Muhammed bin Cebbâr, Turak, Osmân bin Ahmed Mahmûd, Mustafâ bin Abbâs. Son varakta Romen rakamları ve çeşitli harflerden oluşan bir daire yer almaktadır. Bu dairenin hemen altına "Hârûn mühürdür" yazısı yazılmıştır. Ayrıca bu son sayfada "20 Haziran 1975" tarihi ve "İbrahim Olgun-Ank." şeklinde bir tesahüp kaydı yer almaktadır.

Çalışma *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın 45a-93b varaklarını kapsamaktadır. Eser çoğunlukla manzum şekillerden meydana gelmiştir. Ancak az da olsa nesir, ayet, hadis, özlü söz ve

⁹ Karavelioğlu, *Mecmû'a-i Kasâ'id-i Türkiyye*, s. 29.

¹⁰ Yaşar Aydemir, *"Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler"*, Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Ankara 2007, Volume 2/3 Summer, s. 123.

vecize gibi örneklere de rastlanmaktadır. Çalışmamız Hisâli'nin beş beyitten oluşan bir gazeliyle başlar ve birbirinden bağımsız müfredler ile Arapça olan bir takım nesir yazılarıyla son bulur. Mecmuada 39 farklı şaire ait 37 gazel, 14 kıta, 36 matla beyit, 22 müfred, 7 murabaa, 5 rubai, 3 müseddes, 3 tesdis, 3 tahmis, 1 mısra toplam 131 şiir bulunmaktadır. Nazım şekilleri mecmuada karışık bir şekilde yer almaktadır. Mecmua incelendiğinde en düzenli dizilişin gazellerde olduğu gözlemlenmektedir. Genel olarak eserin şekil tasnifinin düzenli olmadığı söylenebilir. Şiirlerden bazılarının başında şairin ismi yer alırken bazılarında ise başlık yer almaz. Başlık kısımları yer yer kırmızı renklerle yazılmıştır.

I.IV.Nüsha Tavsifi

Mecmua, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda *Mecmû'a-i Eş'âr* adıyla 06 Mil Yz A 2006 numarada kayıtlıdır. Eserin derleyeni ya da müstensihi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Mecmunun her bir yaprağı sonradan latin rakamları ile numaralandırılmıştır. Tertip ya da istinsah tarihi ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Talik yazı ile kaleme alınan eserin ölçüsü 187x122mm'dir. Kâğıt türü çapa filigranlı olup satır sayıları değişiktir. Sırtı, sertabı ve kenarları kahverengi meşin, salbekli şemse, mukavvadır. Eserin cildinin dağılmaması için sonradan yapıştırılan kâğıtlardan dolayı okunmayan yerler mevcuttur. Sayfa etrafı kırmızı renkli cetvelle çevrili olup yazılar çoğunlukla cetvel ölçüsünün dışına taşmıştır. Her sayfa iki sütun olacak şekilde tasarlanmış olup satır sayıları değişkenlik göstermektedir. Eserde talik yazı çeşidi daha fazla kullanılmakla beraber değişik yazı çeşitleri de bulunmaktadır.

I.V.Mecmuanın İmla Özellikleri

Edebiyat sahasında mecmua derleyiciliği ile ön plana çıkan mürettepler bazen tam bir edebiyat bilgisine sahip kişiler olmayıp kendi seçim ve tasarruflarına, edebî zevk ve anlayışlarına göre mecmua derlemişlerdir. Bu da beraberinde hem imla hatalarının yapılmasına hem de mecmua tertip edilirken şair ve şiire yeteri kadar özen gösterilmemesine yol açmıştır. Yer yer şiirlerin başlıklarında sehven yanlışlık yapılmıştır. Örneğin, mecmuanın 85b sayfasında Mahremî'ye ait bir murabba, müseddes diye yazılmıştır.

Mecmuadaki bazı şiirlerde kelime, mısra veya bent eksikliği görülmektedir. Kelime eksikliği olarak şu örnekler gösterilebilir: "Hey" (29/2), "gibi" (86/1), "hîç" (119) vb. mısra eksikliği olarak şu örnek verilebilir: "*Yaşamı çağ ideyin âh ü figân eyleyeyin*" (33/4), 59b sayfasında yer alan 37 numaralı şiirin 2. ve 4. bentlerinde birer mısra. Bent eksikliği olarak da şu örnek verilebilir: 84a sayfasındaki 102/5. bent.

Mecmuadaki bazı şiirlerde kelimelerin doğru veya yerinde yazılmaması vezin bozukluğuna neden olmuştur. Kaynaklarda tespit edilen vezin bakımından doğru şiirler göz önünde bulundurularak tamir yapılmıştır. Örneğin, 59b sayfasındaki 37/2'de bu türden bir vezin tamiri yapılmıştır.

Eserin imla özelliklerine bakıldığında müstensih tarafından bazı kelimelerde "ñ = ك" ile yazılması gereken harflerin ya sehven veya bilinmeden "n = ن" ile yazıldığı görülmektedir.

Zulm ile dolmuş iken Mekke yolın feth eyledün

Pādişāhum şöyle bir şāhīb hurūca neyledün (29/4)

Bizi andan ba‘īd itme bizi Hükmi cemālünle

Saña müştāk olan cānlar gerek pāy-ı gedā olsun (30/5)

Baña zulm oldu meded husrev-i ‘ālī-miḳdār (37/1)

"eyledin, neyledin, cemālünle, sana, bana" kelimeleri "nun" ile değil "ñ" ile "eyledün, neyledün, cemālünle, saña, baña" şeklinde imla edilmelidir.

Bazen de "n = ن" ile yazılması gerekirken yanlışlıkla "ñ = ك" ile yazılan kelimeler mevcuttur.

Ser-nigün olmuş yatır nāzik beden çöllerde [hey] (29/2)

Yarın ol rüz-ı maḥşerde varup bir ‘arzuḥāl eyleñ (30/2)

"beden" ve "yarın" kelimelerinin doğru yazımı "beden=(بدن)" / "yarın = (يارين)" şeklinde olması gerekirken ñ = ك harfi ile yazılarak "bedeñ= (بدك)" ve "yarın=(ياريك)" şeklinde yanlış imla edilmiştir.

Mecmuada yer yer harflerin yazımıyla ilgili yanlışlıkların olduğu kelimeler mevcuttur.

Der ki Hükmi nāmı şānı gitdi ‘Osmānoğlunuñ (29/5)

Buradaki "ki" eki bağlaç olup güzel h = "ه" ile yazılması gerekir ancak "ی = y" ile yazılmıştır. کی > كه (29/5)

Yazılmış hayfā ecel fermānı ‘Osmānoğlunuñ (29/1)

Buradaki yazılmak kelimesi ince harflerden "ze= (ز)" ile imla edilmesi gerekirken "zı= (ظ)" ile yazılmıştır. يظلمش > يازلمش (29/1)

Gün katı zāhir iken kimse yüzün görmez anuñ (61)

Bu mısrada "zahir" kelimesinin doğru yazımı zāhir=(ظاهر) iken sehven ze=(ز) harfi kullanılarak (زاهر) şeklinde yazılmıştır.

Bazen bir kelimenin yazımında yanlışlık yapılmıştır. Kelimedeki olmayan bir harfin kullanımı anlamın değişmesine yol açmıştır.

Ruḥ-ı dilber giceler bir meh-i tābānumdur (33/2)

Burada sevgilinin yanağı anlamında olan ruḥ=(روح) kelimesi "vav"sız yazılması gerekirken müstensih tarafından sehven eklenen ū=(و) harfi ile kelime (روح) biçiminde imla edilmiştir. روح > رخ (33/2)

Zulm ile dolmuş iken Mekke yolın fetḥ eyledüñ (29/4)

Bu mısrada da zulüm kelimesinin doğru yazımı (مظ) şeklinde olması gerekirken müstensih tarafından eklenen bir ū=(و) ile kelime (ظوم) şekline girerek yanlış imlaya sebebiyet verilmiştir. ظوم > مظ (29/4)

Mecmuada kalıbı aksatacak şekilde bazen kelimelere fazladan harflerin eklendiği görülmektedir: dürer (3/5)

Derleyen/müstensih "zel =(ذ)" veya "dal = (د)" harflerinden biri ile yazılması gereken "hizmet" kelimesini "ze = (ز)" harfi ile yazmıştır: خدمت > خذمت (30/4)

Mecmuada bazen harf yazım eksikliğinden kaynaklı imla hataları yapılmıştır. Örneğin; "mahzun" kelimesindeki "û" harfi eksik yazıldığından kelime yanlışır.

محزون > محزن (100/5)

Müstesihin/derleyenin bazı kelimeleri yanlış yazdığı görölmektedir. Örneğin: diken manasındaki "har = خار" kelimesi noktasız yazılarak "yakıcı sıcaklık" manasına gelen حار şekline girdiğinden yanlış manaya sebebiyet vermiştir:

حار مغيلان > خار مغيلان (42/1)

Mecmuadaki bazı şiirlerde kafiye ve kalıba uydurmak için kelimelerin farklı şekillerine başvurulmuştur.

سوسن > صوسن (98/1-5)

چاردا > چرده (37/1-5)

شاه > شه (17/6)

Mecmuadaki şiirlerde kelime eksikliği, fazlalığı veya okunaksızlığı nedeniyle aruz vezinleri tespit edilemeyen şiirler dipnotta belirtilmiştir. Ayrıca şiirler şekil ve mana yönünden incelenmiş olup tespit edilen matbu ve el yazması divanlardan karşılaştırması yapılarak kontrolü sağlanmış, farklılıklar dipnot şeklinde gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MECMUADA ŞİİRİ BULUNAN ŞAİRLER

1.1.Ahmedî

Tezkirelerde Ahmedî mahlasını kullanan iki şair tespit edilmiştir.¹¹ Birincisi XIV. yüzyıl divan şiirinin önemli şairlerinden biri olan Ahmedî'dir. Ahmedî'nin asıl adı İbrâhîm, lakabı ise Tâceddîn'dir. Babasının adı Hızır'dır. Hayatı hakkındaki bilgiler yetersiz ve tutarsızdır.¹² İkincisi ise II. Murâd devri şairlerinden olan Ahmedî'dir. Gelibolu'da doğmuştur. Ahmedî-i Rûmî olarak tanınan şair, şiirlerinde hem Ahmed hem de Ahmedî mahlaslarını kullanmıştır.¹³

Hudâyâ girü vaşl ile cüdâ düşdüm nigârumdan

Felek hışm idüp ayırdı beni sevgülü yârumdan

matlaıyla yer alan bu şiirin hangi Ahmedî'ye ait olduğu bilinmemektedir.

1.2.Bâkî

Bâkî, 16. yüzyıl Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biridir. Asıl ismi Mahmûd Abdülbâkî olup İstanbul'da doğmuştur. Çok iyi bir eğitim almış olan Bâkî, şiir yazmaya henüz genç yaşlarda başlamıştır. Daha o zamanlarda Zâtî'nin dükkânında oluşan şuarâ meclislerine katılmış ve kendini geliştirme fırsatını elde etmiştir. Birçok devlet adamına sunduğu kasidelerle teveccüh gören Bâkî, aynı zamanda müderrislik de yapmıştır. Kanuni Sultân Süleyman, II. Selîm ve III. Murâd dönemlerinde yaşamış olup büyük bir ses getirmiştir. Şöhreti her tarafa yayılan Bâkî "Sultânü'-Şu'arâ" ve "Melîkü'-Şu'ara" unvanlarıyla tanınmıştır. Şiirlerinde; dünya sevgisi, eğlence meclisleri, içki, şarap ve kadın gibi zevk ve sefanın izleri görülmektedir.¹⁴

Mecmuada Bâkî'ye ait bir tane gazel bulunmaktadır. Bu gazel ilk defa bu mecmuadan faydalanılarak Beyhan Kesik tarafından "*Bazı Şiir Mecmualarından*

¹¹ Latîfî, *Tezkiretü'-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Tenkitli Metin)*, haz. Rıdvan Canım, Ankara, KTB Yay., 2018.

¹² Ahmet Kartal, Ahmet Atilla Şentürk, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, Dergâh Yay., 2009. s. 158-159.

¹³ Rıdvan Canım, *Ahmedî, Ahmed, Ahmed-i Rûmî*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/> Erişim Tarihi (18.09.2021)

¹⁴ Haluk İpekten, *Bâkî Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Ankara, Akçağ Yay., 2016, s. 11-35.

Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler" adlı çalışmayla ortaya konulmuştur.

1.3.Behiştî

Kaynaklarda Behiştî mahlaslı iki şair tespit edilmiştir. Beyânî Tezkiresi'nde Behiştî-i Kadim ve Behiştî-i Sâni isimli iki şair yer almaktadır. Behiştî-i Kadîm, Sultân Bâyezid zamanında Mollâ Câmî'nin teşvikiyle diyar-ı Aceme Sancak Beyi olmuştur.¹⁵ Bu Behiştî'nin adı *Künhu'l Ahbâr'a* göre Sinân'dır. Kınalızâde¹⁶'de ise Karışdıran Süleymân Beyoğlu Süleymân ile meşhurdur şeklinde bir tabir geçer. Latîfî¹⁷ de bu Behiştî için; Karışdıranlı olup Süleymân Beyoğlu Sinan demekle meşhur olduğunu ve Sultân Bâyezid Han zamanında divan kâtipliğini yaptığını belirtmiştir.

Behiştî-i Sâni ise, öğrenim hayatını tamamladıktan sonra Merkez Efendi'ye intisap etmiş ve Çorlu kasabasına yerleşmiştir.¹⁸ Latîfî, ondan Behiştî-i Va'iz diye bahsetmiştir. Edirne ve İstanbul arasındaki Çorlu kasabasında ikmet ettiğini ulemadan olduğunu minberleri vaaz ve nasihatleriyle tezyin ettiğini zikretmiştir.¹⁹

Mecmuadaki bu beyit;

Söyleñ raķıbe virmesün ol bî-vefâ selâm

‘Âşık bu cevre katlanamaz hâşıl-ı kelâm

Kabilî'nin *Sultân-ı Hûbân'a Münasib Eş'âr*²⁰ adlı eserde Behiştî başlığı altında aynı şekilde yer almaktadır. Ama hangi Behiştî'ye ait olduğu belirtilmemiştir. Her iki Behiştî'nin divanlarında da bu beyte rastlanılmamıştır.

1.4.Beyânî

Asıl adı Mustafa olan Beyânî'nin lakabı Cârullâhzâde'dir. Tezkire yazarı olduğu ve Beyânî mahlasıyla şiirler söylediği bilinmektedir. Âşık Çelebi ve Riyâzî'ye göre o Niğbolu'da doğmuştur. Ancak kaynakların çoğuna göre Bulgaristan Rusçuk'ta doğmuştur. Önce Kestel Medresesinde müderrislik daha sonra Havran'da kadılık yapmıştır. Kendisinin hacca gittiğini hacdan sonra asıl mesleği olan kadılığı bırakıp

¹⁵ Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, haz. Aysun Sungurhan, Ankara, KTB Yay., 2017 s. 40.

¹⁶ Sungurhan, Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, s. 243.

¹⁷ Canım, *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s. 153.

¹⁸ Sungurhan, *Beyânî Tezkiresi*, s. 41.

¹⁹ Canım, *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s. 155.

²⁰ Kabilî, *Sultân-ı Hûbâna Münasib Eş'âr*, haz. Mehmet Gürbüz, Ankara, KTB Yay., 2018. s. 428.

Sufiler Tekkesi şeyhi Ekmelüddîn Efendi'ye mürid olduğu ve sufilik yoluna girdiği bilinmektedir. Önceleri Gelibolu'daki zaviyelerinin birinde şeyhi Ekmelüddîn Efendi'nin halifesi olmuş, sonraları şeyhinin vefatı üzerine onun yerine geçmiştir. Edebî alanda daha çok tezkire yazarlığı ile tanınmıştır. H 1006/M 1598'de ölmüştür.²¹

Mecmuada Beyânî'ye ait 4 gazel ve 1 müseddes yer almaktadır.

İhtiyâr itdi tarîk-i ʿışkı çün kim pîrümüz

Yoluña cân virmedür şimdi bizüm tedbîrümüz

matlarıyla başlayan bu şiir Beyânîzâde Ayânîye nispet edilmiştir.²²

1.5.Cinânî

16. yüzyıl Osmanlı sahasının önde gelen edebî şahsiyetlerinden biri olan Cinânî Bursa'nın Muradiye semtinde doğmuştur. Doğum tarihi birçok şairde olduğu gibi bilinmemektedir.

Eskiden şairin mahlası Cenânî şeklinde kullanılmışsa da aslında hep cennetle ilintili olarak kullanmıştır. Bunun yanında divanı üzerinde çalışma yapan Cihan Okuyucu²³ tarafından, şairin isminin "Cinânî" olarak kullanılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Cinânî küçük yaşlarda eğitime başlamış ve Muallimzâde'nin yanında "mülâzım" olmuştur. Cinânî görev ve ihtisas durumunu veya nerelerde ikamet ettiğini çoğu zaman divanındaki şiirlerinde dile getirmiştir. Kassamlık, müddersilik, kadılık ve fetva makamı gibi birçok görevde bulunmuştur.

12 Muharrem 1004/17 Eylül 1595 günü ikindileyin vefat etmiş ve Bursa'daki Hamza Bey Cami yakınındaki mezarlığa defnedilmiştir.²⁴

Mecmuada Cinânî'ye ait iki tane tahmis yer almaktadır. Bu tahmislerin birinde *Tahmis-i Cinânî* başlığı yer alırken diğeri başlıksız olup mahlasından hareketle Cinânî'ye ait olduğu tespit edilmiştir.

²¹ Fatih Başpınar, *Beyanî Divanı (inceleme-metin A)*, ysz., tsz, s. 17.

²² Bkz. Ahmet Sevgi, *"Beyânîzâde Ayânî'nin Gazelleri"*, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2015, s. 34, 92-93.

²³ Cihan Okuyucu, *Cinânî, Hayatı Eserleri Divanının Tenkidli Metni*, Ankara, TDK Yay., 1994.

²⁴ Osman Ünlü, *Cinânî, Mustafa*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cinani-mustafa> Erişim Tarihi (12.05.2021)

1.6.Enîsî

Kaynaklara göre Enîsî mahlasıyla şiirler yazan iki şair bulunmaktadır. İlki Edirneli olup asıl ismi Nûmân'dır. Babasının adı ise Mehmed'tir. Cizye muhasebeciliği, defter eminliği, Yeniçeri kâtipliği, reisü'l-küttâb ve nişancı gibi görevlerde bulunmuştur. Hoş sohbet bir şair ve hatatlılığı ile de ön plana çıkmıştır. H 1180/M 1766-67 yılında vefat etmiştir.²⁵ Diğer Enîsî ise Edremit'te doğmuş olup asıl ismi Mustafa Enîsî Efendi'dir. Şiirlerinde Enîsî mahlasını kullanmış ve iyi bir Farsça bilgisine sahiptir. Çeşitli memuriyetlerde bulunmuş olan Enîsî H 1325/M 1907 yılında memleketi Edremit'te vefat etmiştir.²⁶

1.7.Fehmî

Fehmî'nin hayatı hakkındaki bilgiler çok sınırlıdır. Kânûnî zamanında alaybeyliği yapmıştır. Latîfî,²⁷ tezkiresinde onun son derece zeki ve keskin anlayışlı biri olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca Latîfî onu "mahbup-perest" biri olarak nitelendirmiş. Fehmî kadınları ve kadın düşkünlerini son derece aşağı yaratıklar olarak görmüştür. Hatta kadınların pişirdiği yemekleri yemez, diktikleri elbiseleri giymemiş gibi ilginç bir özelliğinden de bahsetmiştir. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde kadınlara düşkün olduğuna dair aksi yönde verilen bilgi sehven yazılmış olmalıdır. Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'i*'inde yirmi dört, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda da iki şiiri bulunmaktadır.²⁸

Mehmet Özdemir²⁹'in hazırlamış olduğu Nuh b. Mustafa'nın *Mecmûa-ı Gazelliyyât*'ındaki şiirle çalışmamıza konu olan mecmuadaki şiirin birkaç değişiklik dışında aynen yer aldığı tespit edilmiştir. Bu değişiklikler şiirin bulunduğu bölümde dipnot şeklinde gösterilmiştir. Mecmuadaki şiirin 16. yüzyılda yaşamış olduğu Saruhanlı Fehmî'ye ait olduğu tespit edilmiştir.

²⁵ İsmail Hakkı Aksoyak, *Nu'man Enis Efendi*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/enis-enisi-numan-enisi-efendi> Erişim Tarihi (17.05.2021)

²⁶ Mehmet Arslan, *Mustafa Enîsî Efendi*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/enisi-mustafa-enisi-efendi-edremitli> Erişim Tarihi (17.05.2021)

²⁷ Canım, *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s. 423.

²⁸ Mehmet Fatih Köksal, *Fehmî*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/%20madde-detay/fehmi> Erişim Tarihi (13.05.2021)

²⁹ Nuh b. Mustafa Konevî, *Mecmûa-ı Gazelliyyât*, haz. Mehmet Özdemir, Ankara, KTB Yay., 2017.

1.8.Gelibolulu Mustafa Âlî

2 Muharrem 948/24/25 Nisan 1541 tarihinde Gelibolu'da doğmuştur. İyi bir medrese tahsili görmüş ve şairliğinin yadigarı olan şiirlerle her zaman bir makama gelme yolunu bulmuştur. Ancak birçok defa da şansı yaver gitmediği olmuştur. Yazdığı ilk eseri *Mihr ü Mâhî* Şehzâde Selîm'e (II. Selîm) sunmuş ve bununla divan kâtibi olmayı başarmıştır. Hem müderrislik hem de kadılık görevlerinde bulunmuştur. Halep, Şam, Mısır gibi yerlerde görev yapmıştır. Daha sonra İstanbul'a dönerek *Heft Meclîsî* Sokullu Mehmed Paşa'ya sunmuş, ancak umduğu zeâmet yerine kendisine Bosna Beylerbeyi Ferhad Paşa'nın divan kâtipliği verilmiştir. III. Murâd'ın padişah olması üzerine İstanbul'a gitmiş ve ona bazı kasidelerle birlikte "*Zübdetü't-tevârih*"ı sunmuş ancak onun bu iltifatları karşılık bulmayınca tekrar Bosna'ya dönmek zorunda kalmıştır. Hayatı boyunca kendisine verilen görevleri beğenmemiş halinden şikâyetçi ve gözü hep yükseklerde olmuştur. Bundan dolayı bazen bulunduğu makamdan alınmış ve açıkta kaldığı zamanlar da olmuştur. Cidde'de sancak beyi iken vefat etmiştir.³⁰

Mecmuada, Gelibolulu Mustafa Âlî'ye ait *Müseddes-i Âlî* başlığıyla bir tane şiiri yer almaktadır. Bu şiir divanında birkaç kelime farkıyla *Matla-ı Hayâlî Tesdis-i Âlî* başlığı altında yer almaktadır. Çalışmamıza konu olan mecmuadaki bu şiir ile divanındaki şiir karşılaştırılmış farklar dipnot olarak gösterilmiştir. Ayrıca divanında şiirin tamamı yer alırken mecmuada şiirin son bendi eksiktir.

1.9.Gelibolulu Sürûrî

Asıl adı Mustafa, lakabı Muslihüddîn olup baba adı Şabân'dır. 1491 yılında Gelibolu'da doğmuştur. Öğrenimine Gelibolu'da başlamıştır. Bursa'da Kasımpaşa Medresesi müderrisi Kara Dâvûd Efendi, İstanbul'da müderris Nihâlî Cafer Çelebi, Taşköprülüzâde Mustafa, Kadri ve Abdülvâsî Efendilerden ders almıştır. İcazetini Fenerizâde Muhyiddîn Efendi'den alarak eğitimini tamamlamıştır. Şarih-i Mesnevi olarak da tanınan Sürûrî, hadis, tefsir, belagat ilimleriyle de uğraşmış. Naiplik, tezkirecilik, müderrislik gibi görevlerde bulunmuştur.³¹

Mecmuada Sürûrî'ye ait iki beyti eksik olan bir gazel yer almaktadır.

³⁰ Bekir Kütükoğlu, *Gelibolulu Mustafa Âlî*, İstanbul, DİA, 1989. C. II. s. 414-416.

³¹ Gelibolulu Sürûrî, *Gelibolulu Sürûrî Dîvânı*, haz. Niyazi Ünver, Ankara, KTB Yay., 2020. s. 2.

1.10.Halîlî

Kaynaklarda Halîlî mahlasını kullanan on şair vardır. Birinci Halîlî "Mevlânâ Halîl", "Mollâ Halîlî" gibi isimlerle tanınan Halîlî Kütahyalı olup Babasının adı Mahmûd'dur. Aslen Germiyanlıdır. Kütahya'da medresesi vardır. Semâniye Medreselerinde ve Sultân Bâyezid Han'ın Edirne'de yaptırdığı medresede müderrislik yapmıştır.

İkinci Halîlî asıl adı Mustafa olup Maraşlı'dır. Künyesi "Halîlî bin Yûsuf Hayreddîn bin Hatîb Maraşî"dir. Mutasavvıf bir şairdir.

Üçüncü Halîlî Bursalı'dır. Doğum tarihi belli değildir. Sarı benizli ve çok zayıf olduğu için "Sarı Halîl", "Sarı Halîlî" lakaplarıyla tanınmıştır.

Dördüncü Halîlî, Halvetî tarikatine mensup olan Halîlî Şeyh Halîl Efendi adıyla bilinmiştir. Doğum tarihi bilinmemektedir.

Beşinci Halîlî, İşkodra'da doğmuştur. İbrâhîm Halîlî Paşa olarak tanınır. Babası İşkodra yakınında bulunan Boşat karyesi hanedanından Vezir Koca Mehmed Paşa'dır. Halîlî'nin hocası İşkodralı Murtaza Sâfi Efendi'dir. III. Selîm tarafından, Halîlî'ye Rumeli eyaleti seraskerliği unvanı ile Rumeli taraflarında bulunan eşkıyayı temizleme vazifesi verilmiştir. Halîlî bu görevi büyük bir başarı ile yerine getirmiş bundan dolayı kendisine vezirlik rütbesi verilmiştir. 1808-1809'da vefat etmiştir.

Altıncı Halîlî, Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ*'sında "Halîlî-i Acem" olarak geçer. Kazvinli'dir. Ticaret sebebiyle memleketinden ayrılarak Anadolu'yu dolaşmış, en son Halep'e yerleşmiştir. Muammaya ilgisi olduğu için bu alanda ilerlemiştir.

Yedinci Halîlî, *Mecelletü'n-Nisâb*'da adı "Mîr İbrâhîm el-Horasânî" olarak geçer. Zübdetü'l-Eş'âr'da da "Halîlî İbrâhîm Bey" adıyla ve Horasânlı olarak kayıtlıdır.

Sekizinci Halîlî "Mevlânâ Halîlî", "Halîl İbrâhîm Bey", "Şeyh Halîlî, Mollâ Halîlî gibi isimlerle de anılmıştır. Halîlî'nin doğum tarihi belli değildir. Halîlî'nin Diyarbakırlı olduğu konusunda kaynakların çoğu hemfikirdir. Halîlî ile ilgili tezkirelerde verilen bilgiler daha çok onun *Firkat-nâme*'sine dayanmaktadır. Şair Acem diyarındayken ilim öğrenmek için İznik'e gelmiş ve burada bir güzele âşık olmuştur. H 870/M 1465'de İstanbul'a gittiği, orada bir yıl kaldığı ve sonra yine İznik'e döndüğü bilgileri *Firkat-nâme*'sinde yer almaktadır. Bunun dışında şairin hayatı ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Halîlî,

ömrünün son yıllarında İznik'te bir zaviye yaptırmış, "şeyh-i hankah" yani tekke sahibi bir seyh olarak vefatına kadar irşat vazifesi üstlenmiştir. İznik'te H 890/M 1485 yılında vefat etmiştir.

Dokuzuncu ve onuncu Halîlî'ler de Hisâlî'nin *Metâliü'n Nezâir*'inde adı geçen "Halîlî-i Üskübî" ve "Halîlî-i Basrî" mahlaslı iki şair olup her iki şairin de matlalarına bu eserde yer verilmiştir.³²

Mecmuada Halîlî mahlasıyla yer alan iki tane gazel mevcuttur. Bu gazellerden ilki;

Âh kim gurbetde kaldum bir nigâr egler beni

Çokdan eylerdüm sefer ol nâ-bekâr egler beni

matlıyla başlayan gazeldir. Şiir, mecmuanın 78a sayfasında Halîlî başlığıyla yer almaktadır. Ayrıca, Pervâne Bey Mecmû'ası'nda "Nazîre-i Halîlî" başlığıyla (Gıynaş 2014: III/851); kayıtlıdır. Ancak Latîfî tezkiresi, Kınalızâde tezkiresi, *Zübdetü'l-Eş'âr* ve Türk Şairleri'ne göre bu şiir Edirneli Celîlî'ye aittir.³³

İkinci gazel de;

Olmışam ben zülfüñe dîvâne çoklar sevdüğüm

Hem cemâlün şem'ine pervâne çoklar sevdüğüm

matlı gazeldir. Bu gazelden önce Halîlî mahlaslı, "egler beni" redifli bir gazel vardır. Bu gazel aslında Edirneli Celîlî'ye aittir. Ancak yazmada "Halîlî" mahlasıyla verilen bir gazelden sonra "Velehû (Bu da onun)" başlığı kullanıldığı için gazelin Halîlî'ye ait olduğu düşünülmüştür.³⁴

1.11.Hayâlî

Asıl ismi Mehmed, lakabı ise Bekâr Memî'dir. Doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte II. Bâyezid zamanında H 1481/M 1512 Vardar Yenicesi'nde doğmuş olduğu muhtemeldir. Şair, Defterdar İskender Çelebî'nin ve Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın dikkatini çekmenin yanı sıra kısa sürede padişah tarafından da değeri bilinmiş ve padişah'tan büyük ihsan görmüştür. Ona tımar verilmiştir. Ancak Defterdar İskender

³² Ahmet Kavaklıyazı "15. Yüzyıl Şairlerinden Diyarbakırlı Halîlî'nin Şairleri" Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2015 s. 2-4.

³³ Bkz. Kavaklıyazı, a.g.m., s. 17.

³⁴ Bkz. Kavaklıyazı, a.g.m., s. 64.

Çelebî ve Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın idamlarından sonraki hayatında çok mutlu olamadığı bilinmektedir. 1557 yılında Edirne'de vefat etmiştir. Elimizde olan tek eseri divanıdır.³⁵

Mecmuada Hayalî'ye ait başlığı sehven "Müseddesi-i Hayalî" olarak yazılmış bir tesdis mevcuttur. Bu şiirin aşağıda verilen son iki mısraı Bâkî divanında aynen yer almaktadır. Bâkî'nin

Gönceler içre nihân eyleme gül-berg-i terûñ

Ya'ni seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerün

matlalı gazeline müseddes yapılmıştır.

1.12.Mü'min Paşa

Hazreti Mü'min Paşa hakkında etraflıca bir bilgi yoktur. Ancak Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri* adlı eserinde 16. yüzyıldan itibaren yazılmış olan bazı mecmualarda Ahsenî veya Mümin Paşa mahlasıyla şiirlerin yazıldığını, bu şiirlerden iki tanesinin Konya ile ilgili olmasından dolayı şairin Konya'da görev yapmış olabileceğini ve yine bazı şiirlerinden hareketle Ahsenî'nin Mevlevî tarikatına mensup olduğunu belirtmiştir.³⁶

Mecmuada Mü'min Paşa'ya ait 3 tane gazel bulunmaktadır.

1.13.Hisâlî

Hisâlî hakkında pek detaylı bilgi yoktur. Ancak Hisâlî'nin Peşte'de yetiştiği Arap ve Fars edebiyatlarına vakıf olduğu bilinmektedir. H 1062/M 1651-52 tarihinde Peşte'de vefat etmiştir. Şair için, "Kavi tabiat, vâsi karihalı, değerli bir zattır." sıfatları söylenmiştir. *Tuhfe-i Nâilî*'de ise şairin Peşte'de medfun olduğu ve ölüm tarihi dışında şaire ait bir bilgi olmadığı, birkaç beytinin var olduğu belirtilmiştir.³⁷

Peşteli Hisâlî Dîvânı, *Budinli Hisâlî Dîvânı*, *Metâilü'n-nezâ'ir* ve *Letâifu'l-Hayâl* adlı eserler Hisâlî'nin bilinen başlıca dört eseridir.

Mecmua çalışmamızda Hisâlî'ye ait art arda sıralanan 5 adet gazeli yer almaktadır. Divanında bu gazellerin hiçbirine rastlanmamıştır.

³⁵ Ali Nihad Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, Ankara, Akçağ Yay., 1992.

³⁶ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri* TEİS, İstanbul, 1936, C. I.

³⁷ Özlem Ercan, *Hisâlî, Edirne(Selimiye) İl Halk Kütüphanesi Divânı, Hayatı-Sanatı-Metin-Dizin*, Gaye Kitabevi, 2018.

1.14.Hükmî

Hükmî'nin hayatı hakkında bilgiler sınırlıdır. Şair, Hükmî mahlasını kullanmıştır. Asıl adı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Bektaşilik tarikatine intisap etmiştir. Hükmî'ye ait müstakil bir eserin olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak Millet Kütüphanesindeki 850 numaralı mecmuada iki manzumesi bulunmuş ve M. Fuad Köprülü tarafından neşredilmiştir. Bu manzumeler; merkezi otoriteye başkaldıran Osmanoğlu Nasuh Paşa'nın 1714'te padişah fermanıyla idam edilişini konu alır.³⁸

Hükmî'nin, Osmanoğlu Nasuh Paşa hakkında yazmış olduğu şiirlerinden iki tanesi de çalışmamıza konu olan bu mecmuada yer almaktadır.

1.15.Hümâm-ı Tebrîzî

Hümâm'ın asıl adı Hâce Hümâmüddîn-i Alâ-i Tebrîzî'dir. Ancak Hümâm ve Hümâmüddîn olarak da anılmaktadır. Hümâm, İlhanlılar döneminin ünlü şairlerinden olup Moğol istilasını şiirlerine konu etmiştir. Arapça ve Farsça dilleriyle, Azerbaycan Türkçesini iyi kullanmış; bu dillerde şiirler kaleme almıştır. Dönemin önde gelen zirve şairlerinden Sa'dî, Enverî, Nizâmî yolunda gitmiş ve gazel alanında üstat olmuştur. 78 yaşında iken H 714 yılında vefat ettiği rivayet edilir.³⁹ Mecmuada Hümâmî'ye ait bir şiir bulunmaktadır.

1.16.İshâk Efendi

Şeyhülislam İsmail Efendi'nin oğludur. Eğitimi tamamlandıktan sonra önce İzmir daha sonraları ise İstanbul'da kadılık görevinde bulunmuştur. Kütahya ve İzmit'te de çeşitli memuriyetler yaptıktan sonra 1147'de vefat etmiştir.⁴⁰

Bildüm seni şol âfet-i devrân degül misin

Şol övdükleri gözleri fettân degül misin

matlayla mecmuada bir gazeli yer almaktadır.

³⁸ Ahmet Erman Aral, *Hükmî*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hukmi> Erişim Tarihi (07.04.2021)

³⁹ Çetin Kaska, *"Hümâm-ı Tebrîzî, Dîvânı ve Memduhları"*, Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1 Haziran 2019, S. 6, s. 43-62.

⁴⁰ Fatin Davud, *Hatimetü'l Eş'âr (Fatin Tezkiresi)*, haz. Ömer Çiftçi, Ankara, KTB Yay., 2017. s. 23.

1.17.Karamanlı Nizâmî

Kaynaklarda Nizâmî-i Karamanî diye bilinir. Onun hakkında bilgiler sınırlıdır. Fâtih Sultân Mehmed zamanında Karaman'da yaşamıştır. İlim tahsil etmek için İran'a gitmiştir. Daha sonra Padişah tarafından İstanbul'a çağrılmış ancak gelirken yolda vefat etmiştir.⁴¹

Mecmuada Karamanlı Nizâmî'ye ait bir beyit tespit edilmiştir. Bu beyit divanında aynen yer almaktadır.

1.18.Küçük İmâm Mehmed Efendi

17. yüzyılda yaşamış, musiki ilmiyle uğraşmış bir musikişinasdır. İstanbul'da doğmuş, yaşamış ve yine İstanbul'da vefat etmiştir. Vefatına meşhur bestekâr İtrî Efendi tarafından tarih düşürülmüştür: "Âh cem'iyet-i yârân, imâmsız kaldı" diyerek üzüntüsünü dile getirmiştir. Sultân IV. Mehmed devrinde (1648-1687) şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Eserleri çok güzel ve üstün niteliklerle dolu olduğundan dolayı ona "musiki ilminin imâmı" unvanı verilmiştir. Esad Efendi *Atrabü'l-Âsâr*'ında onun sesinden ve okuyuş üslûbundan övgüyle bahsetmiştir.⁴²

Mecmuada "Segâh beste-i Küçük İmâm" başlığıyla bir şiir yer almaktadır.

1.19.Mahmûd

Mecmuada Mahmûd başlıklı bir tane gazel mevcuttur. Tezkirelerde Şems-i Bitlîsî'ye ait herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak *Âsârü'l-Müşâk* adlı eserde Şems-i Bitlîsî 'den genişçe bahsedilmiştir. Adının Şems-i Bitlîsî olduğu ve Mahmûd mahlasıyla şiirler yazdığından söz edilmiştir. Çalışmamıza konu olan mecmuada Mahmûd'a ait bir bulunmaktadır.⁴³

1.20.Mahremî

Asıl adı Ahmed, mahlası Mahremî'dir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Galata'nın köylerinden olan Tatavla'da(Kurtuluş) doğmuştur. *Şehname*'sine göre Babası II.

⁴¹ Karamanlı Nizâmî, *Karamanlı Nizâmî Dîvânı*, haz. Haluk İpekten, Ankara, KTB Yay., 2020. s. 3.

⁴² Alâeddin Yavaşca, *"Türk Müziği Konserleri Bestekârları Yanlış Bilinen Eserler"*, Pera Müzesi, 2018.

⁴³ Bkz. Müştak Baba, *Âsârü'l-Müşâk Esrârü'l-Uşşâk, (İnceleme-Tenkitli Metin)*, haz. Rıdvan Uluç, Şanlıurfa, 2013, Yüksek Lisans Tezi v.135b/ s. 163; Mehmet Kemal Gündoğdu, *"Geçmişten Bugüne Bitlis Güzideleri"*, Ankara 2015.

Bâyezid'in musahiplerinden Tatavlı Mehmed Âlî Bey'dir. Ayrıca *Mecmau'l-İetâyif* adlı eserinde ismi Ahmed b. Mehmed b. Tatavul Âlî olarak geçmektedir.⁴⁴

Kaynaklarda her ne kadar eserlerinden söz edilmese de, *Şehnâme*, *Şütürnâme*, *Mecmau'l-İetâyif* ve *Tarabü'l-mecâlis* adlarında dört eseri vardır.⁴⁵

Mecmuada "Müseddes-i Mahremî" başlığıyla bir şiir yer almaktadır. Müseddes başlığıyla yer alan şiir aslında bir murabbadır.

1.21.Medhî

Osmanlı döneminde Medhî mahlasını kullanan farklı şairler mevcuttur. Kaynaklarda Medhî mahlasını kullanan sekiz ile on bir şairin varlığından söz edilmiştir. Bu şairler; Gelibolulu Medhî, Haydarzâde Medhî, Mülâzım ve Kadı Medhî, Bağdatlı Medhî, Üsküdarlı Medhî, Îsâ Medhî, Mûsâ Medhî'dir.⁴⁶

Bunlardan ilki Gelibolulu olup adı Mahmûd Çelebi'dir. Kara Kadızâde lakabıyla meşhurdur. Şeyhülislam Ebu Su'ûd Efendi'nin mülazımıdır. Kefe'de fetva emini olmuş, ardından Kütahya, Gelibolu ve Trablus'da kadılık yapmıştır.⁴⁷ İkincisi Haydârzâde lakabıyla tanınmıştır. İstanbullu'dur. Üçüncüsü asıl ismi Mustafa olup Bursa'da doğmuştur.⁴⁸ Dördüncüsü adı Îsâ'dır. Rumeli'de kadılık yapmıştır.⁴⁹ Beşincisi Amasya Lâdikli olup asıl ismi Mûsâ'dır. Sultân Bâyezid döneminde yaşamıştır.⁵⁰ Altıncısı adı Mustafa olup İstanbul'da doğmuştur. Mülazımlık ve kadılık görevlerini icra etmiştir. Hüdâyî Mahmûd Efendi halifelerinden olan Yûsuf Dede'nin oğludur.⁵¹ Yedincisi Üsküdar'da doğmuştur. Asıl adı Mustafa'dır.⁵² Sekizincisi Bağdat'ta doğmuştur. Seyahatleriyle ünlüdür. İstanbul'da Kadirî tarikatine intisap etmiştir.⁵³ Bunların dışında başka Medhî mahlasını kullanan şairler de vardır.⁵⁴

⁴⁴ Hatice Aynur, *Mahremî*, Ankara, DİA, 2003, C. XXVII, s. 390, 391.

⁴⁵ Murat Ali Karavelioğlu, *Mahremî'nin Şiirlerine Dair (About Mahremî's Poems)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Mar. 2013, C. XLV, S. 45, s. 139.

⁴⁶ Haluk İpekten, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, KTB Yay., 1988, s. 278-279.

⁴⁷ Mustafa (Carullahzâde), *Beyânî Tezkiresi*, haz. Aysun Sungurhan, Ankara, KTB Yay., 2017, s. 183-84.

⁴⁸ Bağdatlı Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, haz. Süleyman Solmaz, Ankara, KTB Yay., 2018, s. 283.

⁴⁹ Râmiz, *Âdâb-ı Zurfâ'sı*, haz. Sadık Erdem, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1994, s. 266.

⁵⁰ Canım, *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s. 496-497.

⁵¹ Nuran Altuner, *Safâyî ve Tezkiresi*, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul 1989, 810.

⁵² İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s. 279.

⁵³ Altuner, *Safâyî ve Tezkiresi*, s. 785.

⁵⁴ Diğer Medhîler için Bkz. Edith Gülçin Ambros: So Many Medhîs, Türkische Miszellen Robert Anhegger Festschrift Armağanı, Melanges, Varia Turcica IX, İstanbul 1987, s. 25-33; Mustafa İsen: *Latîfî Tezkiresi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999, s. 296; Salim Efendi: *Tezkiretü's-Şu'arâ*, Haz. Adnan İnce, Ankara, Atatürk

Mecmuamızda şiiri yer alan asıl Medhî'nin Derviş Hasan adında biri olduğu tespit edilmiştir. Derviş Hasan'ın doğum ve ölüm tarihleri kesin bilinmemektedir. Ancak *Şehnâme Tercümesi* adlı eserinde kendisinin Sultân III. Murâd, III. Mehmed, I. Ahmed ve II. Osman'a hizmet ettiğini, özellikle Sultân III. Murâd'ın huzurunda kıssa-hânlık yaptığını ifade etmiştir.⁵⁵ Ayrıca Tezkirelerde ve biyografi kaynaklarında hakkında bilgi bulunmayan Medhî'nin divanı *İstanbul kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda* yanlışlıkla asıl adı Kara Mahmûd olan Gelibolu Medhî'ye atfedilmiştir.⁵⁶

Mecmuada Medhî'ye ait bir tahmis ve bir müseddes yer almaktadır. Kendisi bir şiirinde;

Mağlaşum Medhîdürür ey sîm-ten

*Kışşah'ânem şâ'irem nâmun Hasan (Müfred I)*⁵⁷

demiştir.

1.22. Murâd Paşa

28 Cemâziyelevvel 1021/27 Temmuz 1612 İstanbul'da doğmuştur. Babası I. Ahmed annesi Mâhpeyker (Kösem) Sultân'dır. Şehzâdelik hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. IV. Murâd, Osmanlı padişahları arasında farklı karaktere sahiptir. Güçlü bir hafızası ve sağlam bir iradesi vardır son derece zeki ve cesur bir kişiliktir. vesâyet altında yaşadığı yıllarda bile devlet işleriyle ilgilenmiş, tebdil-i kıyafetle gezmiş; her şeyi yakından görmüştür. Tütün ve kahvehaneleri yasaklamıştır. Ülkeyi sert bir şekilde yönetmiştir. Arapça ve Farsça bilen IV. Murâd Murâdî mahlasıyla şiirler yazmıştır. Musikinin yanı sıra hat sanatıyla da uğraşmıştır.⁵⁸

Murâd Paşa'nın mecmuada bir tane gazeli mevcut olup Bağdat'ın alınışı esnasında Vezir Hafız Ahmed Paşa'ya cevap niteliğinde yazılmış bir şiirdir. Bu şiir, Hafız Ahmed Paşa Divanı'nda yer almaktadır.

Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s. 621-622; Nail Tuman: *Tuhfe-i Nailî*, C. II, s. 943-44; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî yahud Tezkire-i Meşahirî Osmaniyye*, C. IV, s. 353

⁵⁵ Kerem Aydın, *Derviş Hasan Medhî Ve Terceme-i Şeh-Nâme Adlı Eseri (1b-110a Varaklar Arası) (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2019.

⁵⁶ Nezihe Seyhan, *Medhî Dîvânı, İnceleme – Transkripyonlu Metin*, Doktora Tezi s. 120

⁵⁷ Bkz. Seyhan, *Medhî Dîvânı*, s. 7.

⁵⁸ Daha geniş bilgi için bkz. Ziya Yılmaz, *Murâd IV*, İstanbul, TDV İslâm Ansiklopedisi, 2006, C. XXXI, s. 177-183.

1.23.Nâbî

Klasik Türk edebiyatında hikemî tarzda şiirler yazan Nâbî'nin asıl ismi Yûsuf'tur. Doğum tarihi kesin olamamakla beraber 1642 yılında Urfa'da doğmuştur. Türkçe ve Farsça Divanları ile birlikte *Hayriyye*, *Tercüme-i Hadîs-i Erba'in*, *Hayrâbâd*, *Fetihnâme-i Kamanîçe*, *Tuhfetü'l-Harameyn*, *Zeyl-i Siyer-i Veysî* ve *Münşeât-ı Nâbî* adlı eserleri bulunmaktadır.⁵⁹ Divan edebiyatının zirve şairlerinden biridir. Döneminde kendisinden "Ekmel-i Şuarâ-yı Rum" ve "Melikü'-ş-Şuarâ" olarak bahsedilmiştir.⁶⁰ Mecmuada Nâbî'ye ait bir tane gazel mevcuttur.

1.24.Nazîf

Asıl adı Mir Mehmed b. Hüseyin Paşa olan Nazîf, "Kımıl Kımıl Mehmed Bey" olarak da tanınır. Memleketi İstanbul'dur. Manzum eserlerinde mahlası olan Nazîfî kullanırken mensur olan eserlerinde ise asıl ismini kullanmıştır. Babası Osmanlı devletinde vezirlik yaptığı için kendisi saraya yakın bir konumda bulunmuş ve padişahın lütuflarına mazhar olmuştur. Muhâsebe-i Anadolu, defter emâneti ve rûznâmçe-i evvel gibi görevlerde bulunmuştur. Derviş Âlî ve Nefeszâde Seyyid İsmail Efendi'den hüsn-i hat dersi almış dîvânî, siyâkat ve rika gibi yazı çeşitlerine vakıf olmuştur. Mekke ve Kudüs gibi kutsal yerlerde de bulunmuştur. Rûznâmçe-i evvel görevinde iken H 1132/M 1719-20'de vefat etmiştir.⁶¹ Mecmuada Nazîf'e ait aşağıdaki kıta yer almaktadır:

Şanmañuz kim diyâr-ı ğurbetde

Kişi mesrûr olup şafâ sürmez

Dûr olur gerçi kim ehibbâdan

Hele a' dâ yüzün dahı görmez

1.25.Necâtî Beg

On beşinci yüzyılın sonu ile on altıncı yüzyılın başlarında yaşamış olan Necâtî Beg'in asıl adı Îsâ'dır. Doğumu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak Ali Nihad Tarlan'a göre H 855-859'da doğmuş olabileceği muhtemeldir. Güçlü bir kaleme sahip olan Necâtî, dönemin önde gelen şairleri arasında yer almıştır. M 1509 yılında İstanbul'da vefat

⁵⁹ Mahmut Kaplan, *Hikmet Şairi Yûsuf Nâbî*, Ankara, KTB Yay., 2012, s. 10-23-28.

⁶⁰ Mehmet Kurtoğlu, *Urfalı Nâbî*, İstanbul, KTB Yay., 2008, s. 4.

⁶¹ Sadık Yazar; Murat Karavelioğlu, *"Nazîf'in Çift Kahramanlı Aşk Hikâyesi: Melekşâh u Gülrû"*, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Summer 2010, Volume 5/3, s. 616-657.

etmiştir.⁶² Latîfî, tezkiresinde babasının adının Abdullah ve Edirneli Sâilî adında bir şairin kölesi olduğundan söz etmiştir.⁶³ Necâtî Beg'in ailesi hakkında detaylı bir bilgi bulunmamakla birlikte daha küçükken yaşlı bir kadın tarafından köle olarak alındığı ve evlat edinildiği bilinmektedir. Sâilî adlı bir şair tarafından yetiştirilmiştir. Şiir ve nesir yazmaya yöneldiği gençlik yıllarında Edirne'den ayrılıp Kastamonu'ya gider ve orada Necâtî mahlasıyla şiirler yazarak asıl ününe kavuşur.⁶⁴

Ko gönül buseñe cân ile ħarîdâr olsun

Bi'llah ey gonca dehen yok dime bâzâr olsun

matlarıyla başlayan Necâtî'nin sadece bu gazeli mecmuada yer almaktadır.

1.26. Neşatî

XVII. yüzyılın başlarında Edirne'de doğmuştur. Asıl adı Ahmed'dir. "Nişancı Ahmed", Ahmed Dede" ve Neşatî Süleyman lakapları ile anılmaktadır. İyi bir eğitim almıştır. Gelibolu Mevlevîhânesi postnişini Ağazâde Mehmed Dede'den çokça istifade etmiştir. Önce Konya sonra İstanbul'a giden Neşatî daha sonra tekrar memleketi Edirne'ye dönmüş ve Edirne Mevlevîhânesine şeyh tayin edilmiştir. Burada dört yıl şeyhlik yaptıktan sonra vefat etmiştir.⁶⁵

Mecmuada Neşatî'ye ait olan aşağıdaki kıta sehven "Güfte-i Kemal Paşazâde" başlığıyla yazılmıştır. Kıta şöyledir:

El virmedi mekkâre-i dünyâ diyü iy dil

Âvâre olup eyleme izhâr-ı telâşî

Cem' eylememiş meclis-i 'âlem kurulaldan

'İrfân ile bir yerde Hudâ 'akl-ı ma'âşî

1.27. Âşık Ömer

Doğum yeri ve tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur ancak Konya'nın Hadım ilçesinin Gezele köyünde 1651 yılında doğmuş olduğu rivayet edilir. Düzenli bir eğitim öğretim hayatı olmamasına rağmen Hafız'ın divanı ve Sâdî'nin Gülistân'ını okuyacak

⁶² Süleyman Solmaz, *Necâtî Bey Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Ankara, Akçağ Yay., 2005, s. 12-15.

⁶³ Canım, *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s. 501.

⁶⁴ Bayram Ali Kaya, *Necâtî Bey*, İstanbul, DİA, 2006, C. III, s. 477-78.

⁶⁵ Bayram Ali Kaya, *Neşatî*, İstanbul, DİA, 2007, C. XXXIII, s. 18-19.

kadar Farsça öğrenmiştir. Şerîfî adlı bir şairden ders almıştır. İlk başlarda divan şairlerini takliden "Adlî" mahlasıyla şiirler yazmış ancak sonra "Ömer" mahlasını benimsemiş ve onunla şiirler yazmaya devam etmiştir. Yazdıklarından anlaşıldığına göre orduda görev almış, IV. Mehmed zamanında 1678'de Çehrin Kalesi'nin fethedilmesi üzerine bir manzume yazmıştır. Ayrıca II. Ahmed dönemindeki Rus, Venedik ve Avusturya seferleri ve II. Mustafa'nın bir gazâsıyla ilgili bazı manzumeler de yazmıştır. 1707'de İstanbul'da vefat etmiştir.⁶⁶

Mecmuada Âşık Ömer'e ait, Ömer başlığıyla bir tane murabba bulunmaktadır. Bu murabbasında "*Gâzî Sultân Muştafâ 'adlî 'Adâlet eyledi*" diyerek II. Mustafa'yı övmüştür.

1.28. Avnî

Avnî mahlasıyla şiirler yazan Fâtih Sultân Mehmed dışında başka "Avnî"ler de tespit edilmiştir. Birincisi Sultân II. Murâd'ın oğlu Fâtih Sultân Mehmed'tir. 30 Mart 1432 tarihinde Edirne'de doğmuştur. *Sehi Bey Tezkiresi*'nde Fâtih Sultân Mehmed, "Ebu'l feth" lakabıyla ve "Avnî" mahlasıyla zikredilmiştir.⁶⁷ Şair sultanlardan divanı bulunan ilk padişaktır. Daha çok Ahmed Paşa'nın etkisinde kalmıştır. İkincisi asıl adı Mustafa olup Arabzâde Efendi'nin kardeşidir. İyi bir eğitim alıp ilim yolunda ilerlemiştir. Ata Efendi'den mülahız olduktan sonra kadı olmuştur.⁶⁸ Üçüncüsünün adı Hüseyin, mahlası Avnî'dir. Yenişehirli Avnî Bey adıyla tanınmıştır. Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Yenişehir (Larissa)'da H 1242/M 1826 yılında doğmuştur. Babası Ebu Bekir Sıdkî Paşa'dır. İlk eğitimine Yenişehir'de başlamasına rağmen sonraki eğitim süreci hakkında detaylı bir bilgi yoktur. Önce Mısırlı Abdurrahmân Sâmî Paşa'ya intisap etmiş, ardından Mevlvî şeyhi Nazîf Dede'ye intisap etmiş ve ona damat olmuştur. Eşi Emine Hanım'dan iki çocuğu dünyaya gelmiştir.⁶⁹ Dördüncüsü Güftî'nin⁷⁰, tezkiresinde bir şiirine yer vermiş olduğu Mevlânâ Avnî-i Kâtib olup hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

⁶⁶ Abdülkadir Karahan, *Âşık Ömer*, İstanbul, DİA, 1991, C. IV, s. 1.

⁶⁷ Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Haluk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Ankara, KTB, 2017. s. 14.

⁶⁸ Sungurhan, Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-şu'arâ*, s. 621.

⁶⁹ Lokman Turan, *Avnî Yenişehirli*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/avnî-yenisehirli> Erişim Tarihi (02.02.2021)

⁷⁰ Güftî, *Teşrifâtü's-Şu'arâ*, haz. Kâşif Yılmaz, Ankara, KTB Yay., 2019. s.124-25.

Beşincisi asıl adı Yûsuf olan Avnî'dir, Tırnova'da doğmuştur. Medrese öğrenimininden sonra müderrislik yapmış ve kadı olmuştur.⁷¹

Mecmuada Avnî mahlasıyla yazılmış bir tane murabba yer almaktadır; ancak hangi Avnî'ye ait olduğu tespit edilememiştir.

1.29.Revânî

Asıl adı İlyas Şücâ olup babasının adı Abdullah'tır.⁷² Künhu'l Ahbâr'da ise Revânî'nin memleketi Edirne olup asıl adının Şücâ ve mahlasının Revânî olduğu zikredilir.⁷³ Şair tahsil hayatına Edirne'den başlayıp orada tamamlamıştır. Tahsil hayatında çok başarılı olan Revânî, Arapça, Farsça ve Türkçeyi çok iyi bir şekilde öğrenmiştir. Şeyh Hamdullah Agâh Efendi'den hüsn-i hatt meşk etmiştir. Şiir, inşa, aruz ve belagat ilimlerinde kendini yetiştirmiş bir şardır.⁷⁴ Mecmuada Revânî'ye ait bir gazel mevcuttur.

1.30.Rûzî

Rûzî'nin asıl adı Mehmed Emin'dir. Kayseri'nin Taceddîn mahalesindendir. 1839 yılında doğmuş ve 1898 yılında da vefat etmiştir. Mezarı Kayseri'de Seyyid Burhaneddîn Mezarlığındadır. Daha çok Çubukçu Rûzî lakabıyla tanınmıştır. Bu lakap, tütün içmekte kullanılan çubuk imal ettiği için verilmiştir. Rûzî hakkındaki bilgiler çok sınırlıdır. Hayatına dair bilgilerin çoğu Ziyaeddîn Fahri Fındıkoğlu'nun makalesi ile Fahri Bilge'ye ait derlemelerden elde edilmiştir. Kaynaklar, İstanbullu başka bir Rûzî'nin varlığından söz etseler de aslında o kişinin de Kayserili Rûzî'den başkası olmayıp o dönemlerde henüz Rûzî'nin namı çok yayılmadığı için farklı bir Rûzî varmış gibi bir ihtimal üzerinde durmuştur.⁷⁵ Mecmuada Kayserili Rûzî'ye ait bir tane gazel yer almaktadır.

1.31.Sâdık

Sâdık mahlasını kullanan şairin asıl adı Sâdık Ahmed bin Yûsuf'tur. Dönemine nazaran çok tanınmayan şair; Sâdık Bey, Sâdık Çelebi, Sâdık-ı Edirnevî gibi lakablarla anılmıştır. Doğumu tam olarak bilinmemekle beraber yazdığı şiirlerdeki Osmanlı-İran

⁷¹ İsmail Hakkı Aksoyak, *Yûsuf Avnî Efendi*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/avni-yusuf-avni-efendi> ErişimTarihi (02.02.2021)

⁷² İsmail E. Erünsal, *Ravânî*, İstanbul, DİA, 2008, C. XXXV. s. 30 -31.

⁷³ Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhu'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, haz. Mustafa İsen, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yay., 2017.

⁷⁴ Revânî, *Revânî Dîvânı*, haz. Ziyâ Avşar, Ankara, KTB Yay., 2017. s. 4-5.

⁷⁵ Erhan Çapraz, *Sosyo-Kültürel Bağlamda Kayserili Rûzî (İnceleme-Metin)*, Doktora Tez Önerisi, Kayseri, 2012. s. 15.

savaşları ve III. Murâd'a övgülerinden dolayı 16. Yüzyılın ilk yarısında doğmuş olduğu düşünülmektedir. Çağatayca, Arapça ve Farsça şiirlerden müteşekkil bir divanının olduğu bilinmektedir. Kaynaklar, onun Edirneli olduğu III. Muâd döneminde yaşadığı ve hatatlık ile ilgilendiği hususunda hem fikir iken mesleği konusunda ihtilaf etmişlerdir. Ahdi⁷⁶ Sâdık'ı "ulema" ehlinden zikrederken Gelibolulu Mustafa Âlî⁷⁷ ise onu "sipâh" olarak zikretmiştir. Bunun sonucu olarak kaynaklar ondan bahsederken Sâdık ismiyle beraber hem "bey" hem de "çelebi" ünvanların tercih ettikleri görülmektedir. H 997/M1588'de vefat etmiştir.⁷⁸ Mecmuada Sâdık'a ait bir tane şiir yer almaktadır.

1.32.Selîmî

Tuhfe-i Nâilî'ye göre edebiyatımızda Yavuz Sultân Selîm ve II. Selîm dışında da bu mahlası kullanan Mevlevî Süleyman adında bir şair daha vardır.⁷⁹ Yavuz Sultân Selîm'in babası II. Bâyezid annesi Aîşe Hatun'dur. 10 Ekim 1470'de Amasya'da doğmuştur. Devrin önemli âlimlerinden Arapça ve Farsça öğrenmiş ve iyi bir öğrenim görmüştür. "Selîmî" mahlasıyla şiirler kaleme almıştır.⁸⁰ Mecmuada Selîmî adına kayıtlı gazelin, Yavuz Sultân Selîme ait olduğu tespit edilmiştir.

1.33.Sipâhî

Sipâhî mahlaslı iki şair tespit edilmiştir. Bunlardan ilki İstanbullu Hüseyin olup Suyolu Nâzırı Hasan Bey'in oğludur. Zeamet sahibi olan Hüseyin'in hayatı hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Güçlü bir belagat ve fesahatı vardır. Şiirleri genelde mey ve saki üzerinedir.⁸¹ Diğeri ise Bosnalı olup asıl adı Mustafa'dır. Divan kâtipliği yapmış, Hüsrev Paşa ve Hafız Paşa'ya mersiyeler yazmıştır.⁸² Mecmuada Sipâhî'ye ait bir tane murabba bulunmaktadır; ancak bunun, hangi Sipâhî'ye ait olduğu tespit edilememiştir.

1.34.Şemsî

Tezkirelerde Şemsî mahlasıyla şiirler kaleme alan dokuz şair tespit edilmiştir. Bunlardan altı tanesi Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiresi*'nde yer almaktadır. İlkinin

⁷⁶ Solmaz, Bağdatlı Ahdi, *Gülşen-i Şu'arâ*, s. 205

⁷⁷ İsen, *Künhu'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1994. s. 311.

⁷⁸ Arif Sunal, *Sâdık Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Bursa 2014, s. 3-7.

⁷⁹ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî (Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri)*, haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, Ankara, Bizim Büro Yay., 2001, C. II.

⁸⁰ Ali Nihad Tarlan, *Yavuz Sultân Selîm Dîvânı*, İstanbul, Ahmet Halit Kitabevi, 1946, s. 3.

⁸¹ Sungurhan, Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, s. 417

⁸² Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmed Rızâ, *Rızâ Tezkiresi*, haz. Gencay Zavotçu, Ankara, KTB Yay., 2017. s. 131.

asıl adı Ahmed'dir. Rumeli'de doğmuştur. Halid bin Velid'in silsilesine mensuptur. H 987/M 1579 yılında vefat etmiştir. İkincisi Kastamonu'da doğmuştur. Cendrecizâde unvanıyla tanınır. Sultân Mehmed ve Sultân Bâyezid dönemlerinde defterdarlık görevinde bulunmuştur. Üçüncü Şemsî mahlaslı şair muamma ve musikide bir dehadır. Kanuni'nin padişahlığının ilk dönemlerinde vefat etmiştir. Dördüncü Şemsî mahlaslı şair, Işık Şems unvanına sahip olup Kanûnî'nin son dönemlerinde vefat etmiştir. *Deh-Murg* ya da *Murg-nâme* adlı eseri vardır. Beşinci şair Bursa doğumludur. Kara Şemsî lakabıyla tanınmaktadır. I. Selîm döneminde Kûfe'de kadılık yapmıştır. Altıncısı Kastamonu doğumlu olan ve Şemsî-i Edvârî lakabıyla bilinmektedir.⁸³ *Ahdî Tezkiresi*'nde ise iki farklı Şemsî daha geçmektedir. Bunlardan ilki, Bağdat'ta dünyaya gelen Ahdî-i Bağdadî'nin babası olan Şemsî'dir. Üç mesnevisi ve Farsça birkaç kasidesi bulunmaktadır.⁸⁴ Diğerisi ise, Karaman Ereğlisi'nde doğan Şemsî-i Dîvâne'dir.⁸⁵ Başka bir Şemsî de *Sâlîm Tezkiresi*'nde yer alır. Asıl adı Ahmed olup Sivasîzâde mahlasını kullanan şairdir. İstanbul'da doğmuştur. H 1130/M 1718 yılında vefat etmiştir.⁸⁶ Mecmuada Şemsî'ye ait bir gazel yer almaktadır; ancak hangi Şemsî'ye ait olduğu bilinmemektedir.

1.35.Şeyh Kemâl Hucendî

Maveraünnehir bölgesinde bulunan Hucend'de doğmuştur. Hakkında bilgiler sınırlıdır. Tanınmış bir şeyh olmasına rağmen hangi tarikata mensup olduğu bilinmemektedir. Genç yaşta hacca gittiği ve hac dönüşü Tebriz'e yerleştiği bilinir. Celâyirli sultanları ile iyi münasebetler kurmuş, bundan dolayı Sultân Hüseyin b. Üveys ona bir tekke yaptırmıştır. Hucendî, Timurlular devrinde Timur'un oğlu ve Azerbaycan Valisi Mîrân Şah Mirza'nın teveccühünü kazanmıştır. H 803/M 1401 yılında vefat etmiştir.⁸⁷ Mecmuada Şeyh Kemâl Hucendî'ye ait bir beyit mevcuttur.

1.36.Ünsî

H 1055/M 1645-46 yılında Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde doğmuştur. Asıl adı Hasan Ünsî'dir. Şeyh A'rec Hasan Ünsî Efendi olarak tanınmıştır. Künyesi ise "Şeyh Ünsî Hasan ibn eş-Şeyh Receb ibn eş-Şeyhü's-Şehîd Muhammed"dir. Babası Bayrâmiye Tarikatına bağlı Recep Efendi'dir. Eğitim hayatı Taşköprü'de başlar, daha sonra İstanbul'a

⁸³ Sungurhan, Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-şu'arâ*, s. 474.

⁸⁴ Solmaz, Bağdatlı Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, s. 189-190.

⁸⁵ Solmaz, Bağdatlı Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, s. 194-196

⁸⁶ Mîrzâzâde Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü's-şu'arâ*, s. 272.

⁸⁷ M. Nazif Şahinoğlu, *Şeyh Kemâl Hucendî*, Ankara, DİA, 2002, C. XXV. s. 226.

giderek medrese eğitimini tamamlar. Daha yirmi bir yaşında iken müderris olmuş ve Ayasofya Camisi'nde Kadı Beydâvî'nin Tefsiri ile Mevlânâ'nın Mesnev-i Şerîfini okutmuştur. Babası Recep Efendi münasebetiyle tasavvufa yönelmiş müderrislik görevinden ayrılarak Karabaş-ı Velî'ye intisap etmiştir. İstanbul Alayköşkü yakınlarındaki Aydınoglu adıyla bilinen Halvetî tekkesinin şeyhi olmuştur. 10 Safer 1136/9 Kasım 1723'te vefat etmiştir.⁸⁸

1.37.Vusûlî

Tezkirelerde Vusûlî mahlasıyla şiir yazan üç kişi tespit edilmiştir. Vusûlî mahlaslı kişiler hakkında bilgiler sınırlıdır. İlki *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi*'nde geçmekte olup adı Mollâ Çelebi Efendi'dir. Babası Sultân Selîm zamanında İran ve Turan'da kapıcıbaşılık görevinde bulunmuş.⁸⁹ Ayrıca Beyânî, Mollâ Çelebi'den bahsederken onun Sultân Selîm zamanında önce Manisa, sonra Bursa, daha sonra da İstanbul'a kazasker olduğunu zikrediyor.⁹⁰ İkincisi asıl adı Hamza olup Germiyanlıdır.⁹¹ Haluk İpekten, onun Kütahyalı olduğunu belirtmiştir.⁹² Üçüncüsü Mehmed Bey'dir.⁹³ Kimi kaynaklar onun Üsküplü,⁹⁴ kimi kaynaklar da İstanbullu⁹⁵ olduğunu yazar. Şairin doğum yılı hakkında ulaşılan kaynaklarda herhangi bir bilgi mevcut değildir. Beyânî, onun Rumeli'nden Yahyâlı ocağından ümera bir zat olup ve bir divanının varlığından söz ediyor.⁹⁶ Mecmuadaki şiirin hangi Vusuli'ye ait olduğu tespit edilememiştir.

1.38.Yahyâ Efendi

Klasik Türk edebiyatının önde gelen gazel şairlerinden olan Yahyâ Efendi'nin genç yaşta şöhrete kavuştuğu; şuh, akıcı ve dokunaklı gazellerinin herkes tarafından beğenildiği tezkirelerde zikredilmiştir. Bahâî Mehmed Efendi, Ganîzâde Nâdirî, Neşâtî, Nâbî, Şeyh Gâlib gibi ünlü şairler onun gazelleri için nazire ve tahmisler tertip etmiştir. Divanında mahallî unsurlara da yer veren şair dil ve ifade yönünden Necâtî, Zâtî ve Bâkî

⁸⁸ İbrahim Hâs, *Menâkıb-nâme-i Hasan Ünsî*, haz. Mustafa Tatcı, Ankara, KB Yay., 2002.

⁸⁹ Sungurhan, Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-şu'arâ*, s. 902.

⁹⁰ Sungurhan, *Beyânî Tezkiresi*, s. 229.

⁹¹ Sungurhan, *Beyânî Tezkiresi*, s. 905.

⁹² İpekten, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s. 532.

⁹³ Sungurhan, *Beyânî Tezkiresi*, s. 904.

⁹⁴ Riyâzî Muhammed Efendi, *Riyâzü's-Şuara (Tezkiret's Şuara)*, haz. Namık Açıkgöz, Ankara, KTB Yay., 2017, s. 338.

⁹⁵ Solmaz, Bağdatlı Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, s. 72.

⁹⁶ Sungurhan, *Beyânî Tezkiresi*, s. 229.

tarzını sürdürerek şehirli Türkçesini şiire hâkim kılmaya çalışmış, sanat uğruna dolaylı ve külfetli anlatımlardan kaçınmış, sade ve samimi bir söyleyişi benimsemiştir.⁹⁷

Mecmuada Yahyâ Efendi başlığıyla bir şiir bulunmaktadır. Mahlas beytinde de yine Yahyâ ismi geçmektedir. *Musiki Dergisi*'ne göre bu şiirin Hacı Ârif Bey'e ait olduğu belirtilmiştir.⁹⁸ Bu şiirin ilk ve son dörtlükleri tespit edilmiştir. Ayrıca *Saraylı Neş'e-i Dil Hanım Mecmû'a-i Mûsikî-i Zîbâ*'da da bu şiirin nihavend makamında bestelenmiş ilk dörtlüğü yer almaktadır.⁹⁹ Mecmuanın çoğunlukla 16. yüzyıldaki şairleri konu aldığını düşündüğümüzde bu şiirin Hacı Ârif Bey'e değil, Yahyâ Efendi'ye ait olduğu kanaatindeyiz. Ancak *Yahyâ Efendi Dîvânı*'nda bu şiire rastlanmamıştır.

1.39.Zuhûrî

Kaynaklarda ve tezkirelerde birden fazla Zuhûrî tespit edilmiştir. Bunlardan ilki *Riyâzî Tezkiresi*'nde geçen âlim bir zat Kara Çelebizâde Hüsâm Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi olup mürettep bir divanı vardır.¹⁰⁰ İkincisi Ahdî'nin bahsetmiş olduğu Pîrîzâde Mustafa'nın oğludur. Hayatı hakkında bilgiler sınırlıdır. Şam'da doğduğu zikredilmektedir. Herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır.¹⁰¹ Üçüncüsü *Latîf*'de geçer. Eserde onun Çağatay Tatarından olup Rumeliye geldiği ve İbrâhîm Paşa'ya şiirler sunduğu belirtilmiştir.¹⁰² Dördüncüsü ve beşincisi Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiresi*'nde geçer. İlki Manastırlı Dûlbendzâdelerden olan Zuhûrî'dir. Kemâl Paşazâde'den mülazım olmuştur. Kadılık görevinde bulunmuş ve yine Manastır'da vefat etmiştir. Diğer Şam doğumlu olan Zuhûrî'dir. Dimaşk'da tahsil görmüştür. Hakkındaki bilgiler bundan ibrettir.¹⁰³ Altıncısı Edirneli Nazmî'nin *Mecmau'n-Nezâ'ir*'inde bir naziresi bulunan Zuhûrî-i Acem'dir ki bu şairle ilgili elde bilgi yoktur. Söz konusu mecmuadaki şiirin başındaki "Acem" ibaresinden İran taraflarından Anadolu'ya gelmiş olduğu düşünülebilir.¹⁰⁴

⁹⁷ Bayram Ali Kaya, *Yahyâ Efendi, Zekerîyyâzâde*, İstanbul, DİA, 2013. C. XLIII. s. 245-246.

⁹⁸ <http://www.musikidergisi.net/?p=1618>. Erişim Tarihi (03.02.2021)

⁹⁹ Kibele Kıvılcım Argın, *Saraylı Neş'e-i Dil Hanım Mecmû'a-i Mûsikî-i Zîbâ*, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010. s. 101.

¹⁰⁰ Açıkgöz, *Riyâzî's-Şuara (Tezkiretü's Şuara)*, s. 212.

¹⁰¹ Yunus Kaplan, *Zuhûrî, Pîrîzâde Zuhûrî Mustafa Çelebi*, TEİS, 2020.

¹⁰² Canım, *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsîratü'n-Nuzamâ*, s. 354.

¹⁰³ Sungurhan, Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, s. 527.

¹⁰⁴ Mehmet Fatih Köksal, *Zuhûrî, Acem*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zuhuri-acem> Erişim Tarihi (03.02.2021)

Mecmuada "Müseddes-i Zuhûrî" başlığıyla bir şiir yer almaktadır. Ancak araştırmalarımız neticesinde bu şiirin yukarıda zikredilen Zuhûrî'lerden hangisine ait olduğunu tespit edilmemiştir. Müseddesinde yer alan tekrar dizeleri;

Gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen

Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dîrsin sen

*Esrar Dede Tezkiresi'nde*¹⁰⁵ Derviş Şûrî Çelebî'ye, *Riyâzü's-Şuara'da*¹⁰⁶ ise hem Nihânî'ye hem de Şûrî'ye ait gösterilmektedir.

¹⁰⁵ Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, haz. İlhan Genç, Ankara, KTB Yay., 2018, s. 162.

¹⁰⁶ Açıkgöz, *Riyâzü's-Şuara (Tezkiretü's-Şuara)*, s. 194-329.

İKİNCİ BÖLÜM

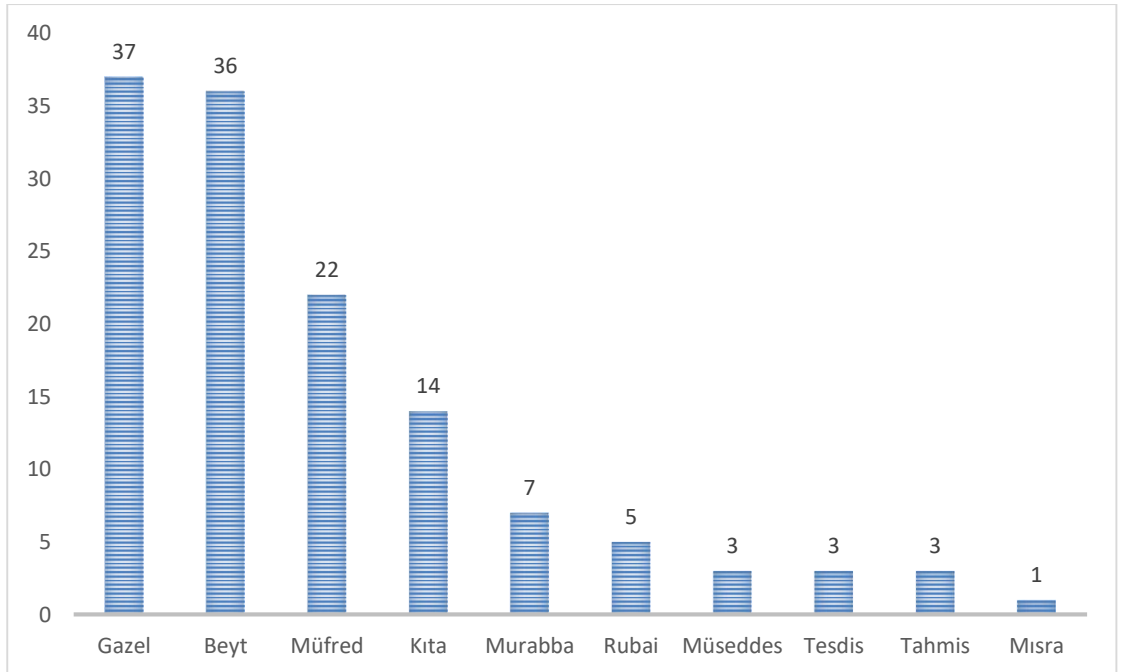
ŞEKİL VE MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELEME

Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2006 numaralı (vr. 45a -93b) *Mecmû'a-i Eş'âr* adlı eser; gazel, müseddes, tahmis, murabbaş, müfred, beyit gibi nazım biçimlerinin yer aldığı zengin bir mecmuadır. Eserin şekil incelemesi kısmında şiirlerin nazım biçimleri, kafiye, redif ve aruz kalıbı gibi unsurlar ele alınmıştır. Muhteva kısmında ise bu nazım biçimlerinin içeriği tespit edilmiştir.

2.1.Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi

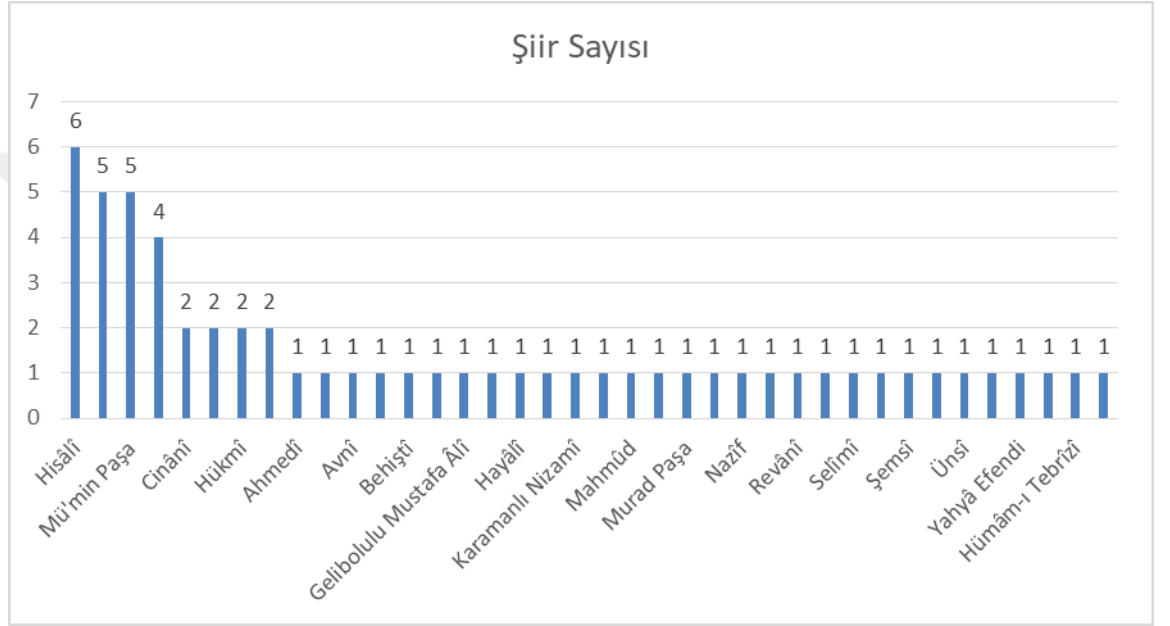
2.1.1.Nazım Şekilleri

Mecmuanın ele aldığımız kısmında 39 farklı şaire ait 37 gazel, 14 kıta, 36 matla beyit, 22 müfred, 7 muraba, 5 rubai, 3 müseddes, 3 tesdis, 3 tahmis, 1 mısra, toplam 131 şiir bulunmaktadır. Bunlardan 58 tanesinin şairi bilinmekle beraber 34 matla beyit, 21 müfred, 10 kıta, 4 gazel, 5 rubai ve 1 mısranın şairinin kim olduğu tayin edilememiştir.

Şekil 1: Mecmuadaki Nazım Şekilleri ve Sayısı

Mecmuada en çok şiiri bulunan şairler sırasıyla; Hisâlî, Beyânî, Mü'min Paşa, Enîsî, Cinânî, Halîlî, Hükmi, Medhî, Ahmedî, Âşık Ömer, Avnî, Bâkî, Behiştî, Fehmî, Gelibolulu Mustafa Âlî, Gelibolulu Sürûrî, Hayâlî, İshâk Efendi, Karamanlı Nizâmî, Küçük İmâm, Mahmûd, Mahremî, Murâd Paşa, Nâbî, Nazîf, Necâtî Beg, Revânî, Rûzî, Selîmî, Sipâhî, Şemsî, Şeyh Kemâl Hucendî, Ünsî, Vusûlî, Yahyâ Efendi, Sâdık, Hümâm-ı Tebrîzî, Zuhûrî'dir.

Şekil 2: Mecmuadaki Şairlere Göre Şiir Dağılımı

2.1.1.1.Mısra

Mecmuada 1 adet mısra yer almaktadır. Bu mısraın kim tarafından kaleme alındığı bilinmemektedir. Mecmuada bulunan bu şiir;

Nev-bahâr irdî li-‘ahdî bâğ-ı hüsniûn (Vr. 59a)

mısraıdır.

2.1.1.2.Beyt

Mecmuada 36 adet matla beyit bulunmaktadır. Bu beyitlerin bir kısmı Farsça yazılmıştır. Farsça olan beyitlerin anlamları dipnotla gösterilmiştir. Bir beyit dışında geri kalan diğer beyitlerin kimlere ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.1.3.Müfred

Mecmuada 22 adet müfred yer almaktadır. Bu müfredlerin bir kısmı Farsça yazılmıştır. Farsça olan müfredlerin anlamları dipnotta belirtilmiştir. Bir müfred dışında geri kalan diğer müfredlerin kimlere ait olduğu bilinmemektedir.

2.1.1.4.Gazel

Mecmuada (vr. 45a-93b) en geniş yer kaplayan nazım şekli gazel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir şairin birkaç gazeli art arda gelerek bir bütün şeklinde yer aldığı gibi araya başka şairlerin gazellerinin girdiği veya farklı yerlerde aynı şairin gazellerinin bulunduğu görülmektedir. Bununla beraber mecmuada sadece bir gazeli olan şairler de mevcuttur. Mecmuada sırasıyla yer alan şairler: Hisâlî, İshâk Efendi, Necâtî Beg, Beyânî, Nâbî, Ünsî, Mümin Paşa, Enîsî, Murâd Paşa, Şemsî, Rûzî, Ahmedî, Halîlî, Mahmûd, Vusûlî, Revânî, Fehmî, Sâdık, Selîmî, Bâkî, Gelibolulu Sürûrî'dir.

Mecmuada en çok gazeli olan şair Hisâlî'dir. En uzun gazel ise 11 beyitten oluşan Beyânî'ye ait gazeldir. Mecmuanın 45a-93b varakları arasındaki kısmı Hisâlî'nin beş beyitlik gazeliyle başlamaktadır. Mecmua birinci ve üçüncü beyitleri eksik olan Gelibolulu Sürûrî'nin üç beyitlik gazeliyle son bulur.

2.1.1.5.Kıta

Mecmuada, toplam 14 adet kıta yer almaktadır. Bu kıtaların bir tanesi Neşâtî'ye, iki tanesi Mümin Paşa'ya, bir tanesi Nazîfe, "Beste" başlıklı bir diğer kıta ise Küçük İmâm'a ait olup geri kalanların kimlere ait oldukları tespit edilememiştir.

2.1.1.6.Murabba

Mecmuada farklı şairlere ait 7 adet murabba nazım biçimiyle yazılan şiir mevcuttur. Bunların altısının şairi bellidir. Metin kısmında bunlar belirtilmiştir.

2.1.1.6.1.Murabba-i Müzdevic

Mecmuada Osmanoğlu başlığıyla Hükmi'ye ait iki adet müzdevic murabba bulunmaktadır. Art arda sıralanmış her iki şiir de Osmanoğlu Nasuh Paşa'nın katledilmesi üzerine yazılmıştır. Diğer bir şiir ise Ömer başlığını taşıyan müzdevic murabbadır.

2.1.1.6.2.Murabba-i Mütekerrir

Üç mütekerrir murabbadan ilki Avnî'ye aittir. Beş bentten oluşmaktadır. Mütekerrir mısraı şudur: *"Gönlümi vir de baña var Mışra sulţân ol yûri"* İkincisi Yahyâ Efendi'ye ait beş bentten oluşan bir mütekerrir murabbadır. Mütekerrir mısraı şöyledir:

"Pādişāhum sen dururken ben kime yalvarayum" Üçüncüsü ise "Müseddes-i Mahremî" başlığı ile kaydedilmiş bir mütekerrir murabbadır. Beş bentten oluşan murabbanın tekrar mısarı şöyledir: *"Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni"*

2.1.1.7.Müseddes

Mecmuada üç tane müseddes bulunmaktadır. Hepsi de mütekerrir müseddes şeklinde yazılmıştır.

2.1.1.7.1.Müseddes-i Mütekerrir

Mecmuadaki ilk müseddes Medhî'nin beş bentten oluşan mütekerrir müseddesidir. Ancak 2. 3. ve 4. Bendlerin mütekerrir mısraları eksiktir. Müseddesin mütekerrir mısraları şöyledir:

Bir siyeh çeşm [ü] siyeh pūş [u] siyeh çerde nigār

Dün menüm basdı yolum yağmaladı her ne ki var

Mecmuadaki ikinci müseddes Beyânî'nin mütekerrir müseddestir. Beş bentten oluşmaktadır. Mütekerrir mısraları şöyledir:

Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni

Geçme nāmerd köprüsinden ço aparsun şu seni

Üçüncü müseddes Enîsî'nin olup Müseddes-i Enîsî başlığıyla kayıtlı beş bentten oluşan mütekerrir müseddestir. Mütekerrir mısralar şöyledir:

Derd ile geçdi dirîgā şol geçen devrānımız

Olmadı āhîr müyesser vuşlat-ı cānānımız

2.1.1.8.Tesdis

Mecmuada bulunan üç tesdisten ilki Müseddes-i Hayâlî başlığıyla yer almakta olup şiir aslında Bâkî'nin bir gazeline yapılan mütekerrir tesdistir. Başlık ismi sehven müseddes olarak yazılmıştır. Beş bentten oluşan bu tesdis Bâkî'nin;

Gonceler içre nihān eyleme gül-berg-i terüñ

Ya'ni seyr eyleyelüm sīneñi çöz dügmelerün

matla beyitinin tekrarıyla yazılmıştır.

Mecmuada yer alan ikinci tesdis ise yine sehven adı "Müseddes-i Zuhûrî" olarak yazılmış mütekerrir bir tesdistir. Beş bentten oluşmaktadır. Derviş Şûrî'ye ait olan ve her bendin sonunda tekrar edilen mısralar şöyledir:

Gel ey nāşih̄ ko pendi hāl-i dilden bī-ḥabersin sen

Beni dīvāne kıldı ol perī bilmem ne dīrsin sen

Mecmuadaki üçüncü tesdis Gelibolulu Mustafa Âlî'ye aittir. Tesdis olan bu şiir sehven "Müseddes-i Âlî" başlığıyla yazılmıştır. mecmuada dört bend olarak yer alan bu şiir aslında beş bentten oluşmakta¹⁰⁷ ve divanda "Matla-ı Hayâlî Tesdis-i Âlî" başlığıyla yer almaktadır. Hayâlî Bey'in;

Yoluñda ne ḥarc eylemege sīm ü zerüm var

Ne bār-ı ḡamuñ çekmege fermān ü ferüm var

matlana yapılmış mütekerrir tesdistir. Her bendin sonunda;

Gel gel öpeyüm gerdenüñi derd-i serüm var

Bir boynı uzak yola gidermen seferüm var

mısraların tekrarıyla yazılmıştır.

2.1.1.9.Tahmis

Mecmuada 2 adet tahmis-i mütekerrir ve 1 adet tahmis-i müzdevic olmak üzere toplam 3 adet tahmis nazım şekliyle yazılan şiir yer almaktadır.

2.1.1.9.1.Tahmis-i Mütekerrir

Mecmuada Tahmis-i Cinânî başlığıyla iki adet tahmis bulunmaktadır. Birincisi, "*Bir eline zülfîn almış bir elinde şānesi*" mütekerrir mısrayla yazılmış altı bentten oluşan bir tahmistir. İkincisi ise "*Görmemek yegdür görüp dīvāne olmaḡdan seni*" mütekerrir mısraı beş bentten oluşan bir tahmistir. Bunların, hangi şairlerin şiirlerine tahmis olduğu tespit edilememiştir.

¹⁰⁷ İ. Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî Divânı*, Ankara, KTB Yay., 2018. s. 412.

2.1.1.9.2.Tahmis-i Müzdevic

Mecmuada Medhî'ye ait bir adet tahmis bulunmaktadır. Bu şiirin başlık kısmı yoktur; ancak mahlas bendinde Medhî mahlası geçmektedir. Beş bentten oluşan bu şiir Şem'i'nin;

Beni men' eyleme zâhid yûri cānānumdan

Göz göre ayrılayın mı varayum cānumdan

matlalı gazeline tahmistir.

2.1.2.Vezin

2.1.2.1.Bahr-i Hafif

2.1.2.1.1.Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Mecmuada bu aruz kalıbı 1 gazel, 1 beyit ve 2 kıtada olmak üzere toplam 4 yerde kullanılmıştır.

2.1.2.1.2.Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Bu kalıb ile 2 kıta 1 gazel yazılmıştır. Toplam 3 yerde kullanılmıştır.

2.1.2.2.Bahr-i Hezec

2.1.2.2.1.Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Mecmuada 14 gazel, 1 kıta, 1 murabba, 1 müseddes, 2 beyit, 2 müfred olmak üzere toplam 21 şiirde bu kalıp kullanılmıştır.

2.1.2.2.2.Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Mecmuada 1 gazel, 3 kıta ve 5 beyit, 2 müfred olmak üzere 10 şiirde bu kalıp kullanılmıştır.

2.1.2.2.3.Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

Mecmuada 2 gazel, 3 rubai, 1 müseddes, 2 kıta ve 1 beyit olmak üzere toplam 9 şiirde bu kalıp kullanılmıştır.

2.1.2.2.4.Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ülün

Mecmuada bu kalıp ile sadece 1 beyit yazılmıştır.

2.1.2.3.Bahr-i Muzari

2.1.2.3.1.Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Mecmuada bu kalıpla 1 gazel ve 1 beyit yazılmıştır.

2.1.2.4.Bahr-i Müctes

2.1.2.4.1.Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Mecmuada bu kalıpla sadece 1 beyit yazılmıştır.

2.1.2.5.Bahr-i Recez

2.1.2.5.1.Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Mecmuada bu kalıp ile sadece 1 beyit yazılmıştır.

2.1.2.6.Bahr-i Remel

2.1.2.6.1.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün

Mecmuada bu kalıpla sadece 1 beyit yazılmıştır.

2.1.2.6.2.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Mecmuada 16 gazel, 2 tahmis, 2 rubai, 5 murabba, 2 müseddes ve 15 beyit,14 müfred ve 3 kıta olmak üzere toplam 58 şiirde bu kalıp kullanılmıştır.

2.1.2.6.3.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Mecmuada bu kalıpla 1 beyit, 1 müfred ve 2 kıta olmak üzere 4 defa kullanılmıştır.

2.1.2.6.4.Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Mecmuada bu kalıpla sadece 1 beyit yazılmıştır.

2.1.2.6.5.Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Mecmuada 2 gazel, 1 kıta, 1 müfred, 1 tahmis, 1 tesdis 1 müseddes olmak üzere toplam 7 şiirde bu kalıp kullanılmıştır.

2.1.2.7.Bahr-i Seri

2.1.2.7.1.Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün

Bu kalıp ile sadece 1 beyit yazılmıştır.

Tablo : 1 Şiirlerde Kullanılan Aruz Kalıpları ve Nazım Şekilleri

Vezinler	Mısra	Beyit	Gazel	Tahmis	Rubai	Murabba	Müseddes	Müfred	Kıta	Tesdis
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün		1								
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün		15	16	2	2	5	2	14	3	
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün		1						1	2	
Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün		1	1						2	
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün			2	1			1	1	1	1
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün		1								
Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün			1						2	
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün		1								
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün		5	1					2	3	
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün		2	14			1	1	2	1	
Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün		1	1							
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün		1	2		3		1		2	
Mef'ülü Mefâ'lün Fe'ülün		1								
Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün		1								
Müstefilün Müstefilün Müstefilün		1								
Toplam		31	38	3	5	6	5	20	16	1

Tablo : 2 Şiirde Kullanılan Aruz Bahirleri

Aruz Bahirleri	Kullanıldıkları Şiir Sayısı
Hafif	7
Hezec	41
Muzari	1
Müctes	1
Recez	1
Remel	71
Seri	1

Divan edebiyatı nazım şekilleri belli bir düzen ve ölçü çerçevesinde oluşturulmaktadır. Hiç şüphesiz bu düzenin başında aruz vezni gelmektedir. Açık ve kapalılık esasına dayanan bu ölçünün zaman zaman kusurları olabilmektedir. Bunlar; imâle, med, zihaf, kasr, tahfif, teşdid vb. kusurlardır. Mecmuada yer alan şiirlerde *imaleye* sıkça yer verilmiştir. Kısa (açık) ünlüyle biten ya da kısa ünlüden oluşan bir açık heceyi vezin gereği kapalı yani uzun hece değerine yükseltmek olan imalenin mecmuadaki bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Şafâ vü zevk-i vaşl-ı yâre 'âşık vâşıl olmaz mı
Şafâlar kesb olunmaz mı cefâlar zâyil olmaz mı (2/1)

Çıkdı çün kim bir gümüş na'lin ile germâbeden
Pâyine şü koydı zerrîn tas ile çarh-ı kühen
Yanına ihzâr idüp esbâb-ı hüsnin cümleten
Dizi üstüne komış âyînesin ol sîm-ten
Bir eline zülfîn almış bir elinde şânesi (26/3)

Mecmuada az da olsa **zihaf** örneklerine rastlanılmaktadır:
Şacı zencîrinüñ ol Leylî-i sîmîn-tenüñ âyâ
Giriftârı olan Mecnûn gibi dîvâneler gelsün (78/2)

Gül ruhlaruñ vaşfin iden Ahseniyâ ol
Bülbül mi yâhud tûtî-i hoş-gü mı nedür bu (82/5)

Mecmuadaki şiirlerin bazılarında vezin gereği bazı heceler uzatılarak biraz daha uzun okunması anlamındaki **medin** örneklerine rastlanmaktadır:

Ḥüsn-i ḥūyında yaşum seylābveş çağlar akar
Her nazarda görmesem serv-i ḥirāmānum seni (15/4)

Ey Beyānī biz ḥadeng-endāz-ı miḥnet olalı
Āh resminde görünür tīr ile zih-gīrümüz (16/5)

Mecmuada vezin gereği olarak şeddeli olan bazı kelimeler **tahfif** ile yani hafifletirilerek okunur:

Nīl ü Ceyḥūn ü Şatun ‘aynı olaldan cūy-ı eşk
Acı sözler dökmeden ḥālī degül deryā bize (4/2)

Mecmuada Arapça veya Farsça ile yazılan uzun ünlülü bir kelimeyi hafifletirmek manasına gelen **kasr** örnekleri mevcuttur:

Beyānī ḥusrev-i mülk-i me‘ānīdür şeh-i ‘ālī
Yaraşmaz vaşf-ı rūḥ-efzāsına şīrīn edādān yeg (17/6)

Cihānuñ pādīşāhısın bugün zıll-i Īlāhīsın
Sikender-nāz ü istiğnā gerekmez hem gīnādan yeg (17/11)

Zülf-i siyehūñ sūnbül-i Hindū mı nedür bu
Şebbū mı yāḥud ‘anber-i hoş bū mı nedür bu (82/1)

Mecmuada veznin şiire tam uygulanması için bazı kelimelerde hece düşürülüp (') işaretiyle gösterilmiştir:

Nīderler tācı vü taḥtı gerekmez raḥtı vü baḥtı
Cihān fānī vü cān fānī görünmez hiç fenādan [yeg] (17/9)

Keşret-i naḳd-i ḡamuñ ‘add eylesem her dem n'ola
Bī-tekellūf söyledür māl ıssını rāḥat kımaz (79/3)

2.1.3.Kafiye ve Redif

Mecmuadaki şiirlerin sırasıyla kafiyeleşmesi şöyledir: -ıl, -ıl [-ıl], -ā, -ā, -k, -ān, ān, -ār, -an, -ir, -ā, -ā, -ān, -ād, -it, -ū, -ān, -āz, -en, -ā, -ān, -āl, -ān, -āş, -ān, -l, -ār, ām, -ā, -āl, -et, -en, -alün, -ur, -et, -āh, -ān, -ān, -ān, -ān, -k, -ār, -ün, -ār, -ān, -ān, -et[-at], -ür, -ār,

-ane, -et, -r, -ū, -er, -er, āh, -al, -et, -ār, -ār, -ana[ane], -āh, -en, -ār, -ān, -ān, -ül[ul], -le[la], -ār, -īb, -īr, -are[ara], -ār, m[n], -ūr, -ān, -en, -enek, -tek, -īr, -ā, -et, -er, -ā, -ā, -n, -er[ar], -er[ar], -ūr, -ūn, -ān, -ir, -en, -at[et], -et, -ār, -er, -āl, -er, -ān, -ān, -et[at], -en, -l[r], -t, -ān, -ik, -ā, -kār, -ān, -ar, -ār, -ān, -ād, -ār, -ār, -ān, -āh.

Mecmuadaki şiirlerin sırasıyla redifleri şunlardır: olmaz mı, bize, -dan geçmişüz, -dan, -ına, değil misin, olsun, -ım unutma, -ım seni, -ümüz, -dan yeg, -dan yeg, -e incinmez, -ım var, -sün, kalmamış, -esi, ile, gibi, -ına, -ımı, eylemez neyler, -i, Osmanoglunuñ, lerde[larda] hey, ile, olsun, olsun, -ler, -le, -le, oldu İslām askeri, eyledi, lar sad hezār, -umdan, -umdur, -ında, eyleyeyim, -ār, itdi, oldu, -un, ola, -ım, -ler gelsün, komaz, -mez, mı nedir bu, yok mudur, yok mudur, -ı ben, -a bilmezsin, var mıdır, -ımdan, eğler beni, çoklar sevdüğim, -ım, -i bilmez misin, -um bunda yok, -e, ol yüri, gibi, -yım, eylediñ, eyleñüz, -yüm, -sın, -a, -ısın, -ında senüñ, -i, -sına, -in, -ün, idelüm, -ün, -sin[sen], itdi, -edür şimdi, -i, -ün, itmeğe, -unı, ile, -üm, -ün, üzre, -e, ol yüri, -dür, -i, -ına, -er, degül, -am, -dan garaz, eyledi 'ışkuñ, -üm beni, -ımız, olmadı, olmayan, ile, ola, idem.

Mecmuada en çok kullanılan kafiyeler; -ā, -ān, -ār, -āt, -et, heceleriyle yapılmıştır. Mecmuada sadece revî harfî ile yapılan kafiye türü olan **kafiye-i mücerrede** sıklıkla kullanılmıştır:

Ġam degül el virmez ise devlet-i dünyā bize
Atamızdan naql idüpdür cennet-i me' vā bize (4/1)

Mest-i 'ışkuz gerçi cām-ı dil-güşādan geçmişüz
Şanmañuz ammā ki la' l-i cān-fezādan geçmişüz (6/1)

Çıkdı çün kim bir gümüş na'lin ile germābeden
Pāyine şu koydı zerrīn taş ile çarh-ı kühen
Yanına ihzār idüp esbāb-ı hüsnin cümleten
Dizi üstine¹⁰⁸ komış āyinesin ol sīm-ten
Bir eline zülfīn almış bir elinde şānesi (26/3)

¹⁰⁸ üstine: üstinde, CD

Mecmuada en çok karşımıza çıkan kafiye çeşitlerinden biri olan **kafiye-i mürdefenin** çeşitlerinden hem **elif** ridfli olan (ā) hem **vāv** ridfli olan (ū) hem de **ya** ridfli olan (ī) örnekleri yer almaktadır:

Ko gönül buseñe cān ile harīdār olsun

Bi'llah ey gonca dehen yok dime bāzār olsun (10/1)[kafiye-i mürdefe: ridf-i elif]

Hamdū'lillāh şād [u] mesrūr oldu İslām 'askeri

Her haṭādan hıfz [u] mesrūr oldu İslām 'askeri

Luṭf [u] tevḫik refīk itdi bize ma' būdumuz

'İzz ü rif' at ile manşūr oldu İslām 'askeri (31/1) [kafiye-i mürdefe: ridf-i vāv]

Ol meh ki şeb-i tārda ey dil açā sīne

Mehtāb gibi lem' a düşer rūy-ı zemīne (3/1)[kafiye-i mürdefe: ridf-i yāy]

Mecmuada az da olsa **müesses kafiye**nin örneklerine rastlamak mümkündür:

Şafā vü zevk-i vaşl-ı yāre 'āşık vāşıl olmaz mı

Şafālar kesb olunmaz mı cefālar zāyıl olmaz mı (2/1)

Ġāzī Sulṭān Muşṭafā 'adlī 'adālet eyledi

Cān [u] dilden bunca 'asker istikāmet eyledi

Cūd u fāzlından Ġanī Mevlā hidāyet eyledi

Dīn yolında mest [ü] maḥmūr oldu İslām 'askeri (31/2)

Maḥremīveş da' vī-i 'işkuñda cānā şādıkam

Her ne ḥidmet emr iderseñ işigüñde lāyıkam

Ḳullaruñ içinde zīrā cümlesinden sābıkam

Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni (106/5)

Mecmuada **cinaslı kafiye**nin en çok nakıs çeşidi mevcuttur:

Ḥāfızā Bağdāda imdād itmege er yok mıdur

Bizden istimdād idersin sende 'asker yok mıdur (83/1)

Uyup nefsüñ hevāsına ki itdüm her günāhı ben

Döküp eşk-i nedāmet n'ola itsem her gün āhı ben (85/1)

Fakrın izhâr eyleyüp halka dime oldum fakîr

Kendü kendüni idersün yok yire hor u hakîr

Kısmet olan hod gelür saña kalîl ü ger keşîr

Gâh bî-minnet nemed giy iy Beyânî geh harîr

Minnet-i nâdân ile giyme libâs-ı sūsenî

Geçme nāmerd köprüsinden ko aparsun su seni (99/3)

Mecmuada iki kafiye manasındaki hem şiirin baş tarafında hem de sonunda yer alan kafiye çeşidi olan **zû'l-kafiyeteyn** örnekleri mevcuttur.

Safâ vü zevk-i vaşl-ı yâre 'âşık vâşıl olmaz mı

Safâlar kesb olunmaz mı cefâlar zâyil olmaz mı (2/1)

Gül ruhlaruñ vaşfin iden Aḥseniyâ ol

Bülbül mi yâḥud tûtî-i hoş-gū mı nedür bu (82/5)

Tablo : 3 Mecmuadaki Şairlerin ve Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

	Şair	Beyt	Gazel	Kıta	Murabba	Müfred	Müsedde s	Tahmis	Tedis	Toplam şiir
1	Ahmedî		1							1
2	Âşık Ömer				1					1
3	Avnî				1					1
4	Bâkî		1							1
5	Behiştî	1								1
6	Beyânî		4				1			5
7	Cinânî							2		2
8	Enîsî		3				1			4
9	Fehmî		1							1
10	Gelibolulu Mustafa Âlî								1	1

11	Gelibolulu Sürûî		1							1
12	Halîlî		2							2
13	Hayâlî								1	1
14	Hisâlî		6							6
15	Hükmî				2					2
16	Hümâm-ı Tebrîzî	1								1
17	İshâk Efendî		1							1
18	Karamanlı Nizâmî	1								1
19	Küçük İmâm			1						1
20	Mahmûd		1							1
21	Mahremî				1					1
22	Medhî						1	1		2

23	Murâd Paşa		1							1
24	Mü'min Paşa		4	1						5
25	Nâbî		1							1
26	Nazîf			1						1
27	Necâtî Beg		1							1
28	Neşâtî			1						1
29	Revânî		1							1
30	Rûzî		1							1
31	Sâdık		1							1
32	Selîmî		1							1
33	Sipâhî				1					1
34	Şemsî		1							1

35	Şeyh Kemâl Hucendî					1				1
36	Ünsî		1							1
37	Vusûlî		1							1
38	Yahyâ Efendi				1					1
39	Zuhûrî								1	1
Toplam		59								

2.2.Şiir Mecmuasının Edebî Yönden Değerlendirilmesi

Şiir mecmuasında bulunan farklı şairler ve farklı nazım biçimlerinden oluşan şiirler incelendiğinde müstensih bu mecmuayı zevkine göre derlemiş olduğunu söyleyebiliriz. Müstensih şiir mecmuasının muhteva kısmında farklı üsluplara sahip şairlere yer vermesinin yanı sıra şekil açısından da gazel, murabba, kıta, müseddes, vb. olmak üzere 10 farklı nazım şekline yer vermiştir. Mecmuada yer alan şiirler, yayımlanmış divan, tez, makale, nazire mecmuası gibi çeşitli çalışmalarla karşılaştırılmıştır. 131 şiirden 58'inin şairi tespit edilmiştir. Bu mecmuanın kaynaklığında ilk defa edebiyat dünyasına kazandırılan şiirler yer almaktadır. Bunlar sırasıyla; Hisâlî'ye ait 1, 2, 3, 4 ve 6 numaralı şiirler (gazel), Beyânî'ye ait 16 ve 17 numaralı şiirler, (gazel) Rûzî'ye ait 87 numaralı şiir (gazel), Zuhûrî'ye ait 101 numaralı şiir (müseddes), Selîmî'ye ait 104 numaralı şiir, (gazel) Bâkî'ye ait 107 numaralı şiir (gazel)dir.

Şiir mecmuasının şair ve şiir bilgileri tablolar hâlinde aşağıda verilmiştir.

Tablo : 4 Mecmuanın Şekil Hususiyetleri

Şiir no	Vr. no	Şair	Nazım Şekli/ Birim sayısı	Vezin	Kafiye	Redif	Matla beyti/bendi
1	45a	Hisâlî	Gazel/ 5 beyit	<i>Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün</i>	-ıl	-mez[maz] mi	Ser-i küyüñda feryâd itdigüm demler añılmaz mı Başup dünyâyı ğarķ itdi gözüm yaşı yeñilmez mi
2	45a	Hisâlî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün</i>	-ıl[-il]	-olmaz mı	Şafâ vü zevķ-i vaşl-ı yâre 'âşık vâşıl olmaz mı Şafâlar kesb olunmaz mı cefâlar zâyil olmaz mı
3	45b	Hisâlî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün</i>	-îne	-	Ol meh ki şeb-i târda ey dil açâ sîne Mehtâb gibi lem'a düşer rûy-ı zemîne
4	45b	Hisâlî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-â	-bize	Ėam degül el virmez ise devlet-i dünyâ bize Atamızdan naķl idüpdür cennet-i me'vâ bize
5	46a	-	Beyit/ 1 beyit	<i>Mef'ûlû Mefâilün Fe'ûlün</i>	-t, d	-	Her bîşe gümân meber ki hâl'est Şâyed ki pelenk beħafte bâşe

6	46a	Hisâfî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ā	-dan geçmüşüz	Mest-i 'ışkuz gerçi cām-ı dil-güşādan geçmişüz Şanmañuz ammā ki la 'l-i cān-fezādan geçmişüz
7	46a	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-	-dan	Efendim kuluñam baķma ārāfdan Şu kuşca cānumı yaķma firāķdan
8	46a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-an	-ına	Hey efendim zılm idersin ben faķırüñ cānına Bu dünyādur kimsenüñ itdügi ķalmaz yanına
9	48a	İshāk Efendi	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mef'ülü</i> <i>Fâ'ilâtü</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ān	-değil misin	Bildüm seni şol āfet-i devrān degül misin Şol övdükleri gözleri fettān degül misin
10	48a	Necâtî Efendi	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-ār	-olsun	Ėo gönül buseñe cān ile ĥarīdār olsun Bi'llah ey ģonca dehen yok dime bāzār olsun
11	48b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilü</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-küt	-	Nażar kerdem be ĥüsni ĥatt-ı yāķūt Başar-ı nūrı baķşet rūķ-ı rāķūt

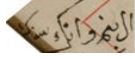
12	49a	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Mef'ûlû</i> <i>Mefâ'ilû</i> <i>Mefâ'ilû</i> <i>Fe'ûlûn</i>	-ân	-ım unutma	Ğurbetde meded bendeyî sulţānum unutma Ya' kûbuñam ey Yûsuf-ı Ken' ānum unutma
13	49a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilûn</i> <i>Mefâ'ilûn</i> <i>Fe'ûlûn</i>	-ân	-	Günāhum vez[n] idüp ıartarsa Yezdān Neler çekse gerek maşşerde mîzān
14	49a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mef'ûlû</i> <i>Fâ'ilâtû</i> <i>Mefâ'ilû</i> <i>Fâ'ilûn</i>	-elām	-	Söyleñ raķıbe virmesün ol bî-vefā selām ' Āşık bu cevre kıatlanamaz hāşıl-ı kelām
15	49a	-	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtûn</i> <i>Fâ'ilâtûn</i> <i>Fâ'ilâtûn</i> <i>Fâ'ilûn</i>	-ân	-ım seni	Sevdi dilden ey meh-i nā-mihribān göñlüm seni Gördi meftûn oldu ' aqlum çeşm-i fettānum seni
16	49b	Beyânî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtûn</i> <i>Fâ'ilâtûn</i> <i>Fâ'ilâtûn</i> <i>Fâ'ilûn</i>	-îr	-ümüz	İhtiyār itdi ıarık-i ' ışkı çün kim pîrümüz Yoluña cān virmedür şimdi bizüm tedbîrümüz
17	49b	Beyânî	Gazel/ 11 Beyit	<i>Mefâ'ilûn</i> <i>Mefâ'ilûn</i> <i>Mefâ'ilûn</i> <i>Mefâ'ilûn</i>	-ā	-dan yeg	Bulunur gerçi ' ālemde saña ben mübtelādan yeg Bulunmaz mihribānum baña bir sen mehlikādan yeg

18	50a	Beyânî	Gazel/ 6 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-ā	-dan yeg	Egerçi yok cihānda mübtelāya dil-rübādan yeg Velikin dil-rübāya da bulunmaz mübtelādan yeg
19	50b	Beyânî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-ān	-e incinmez	Cihānda cevre mu'tād oldu dil hicrāne incinmez Ne hicrān āteş-i sūzān içinde yana incinmez
20	50b	Sâdık	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ilün</i>	-ād	-ım var	Feyz-i Yezdāna i'timādum var Emr-i Sulṭāna inḳıyādum var
21	51a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
22	51a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i>	-	-	-

23	51a	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-	-	-
24	51b	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-	-	-
25	53a	Nâbî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-û	-kalmamış	Gülsitân-ı dehre geldük renk yok bû kalmamış Sâye-endâz-ı kerem bir nağl-i dil-cû kalmamış
26	53b	Cinânî	Muhammes/ 6 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ân,	-esi,	Bir seher bî-dâr olup ol cânımuñ cânânesi Hâb-ı râhatdan açılmış nergis-i mestânesi
27	54a	Küçük İmâm	Kıta/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-ân	-eylemez neyler	Bu demde bülbül-i şürîde efğân eylemez neyler Çemende gonceler çâk-i girîbân eylemez neyler
28	54a	Neşâtî	Kıta/ 1 Beyit	<i>Mef'ûlû</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Fe'ülün</i>	-	-	

29	54b	Hükmî	Murabba/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ân	-Osmanoğlunun	Yazılmış hayfâ ecel fermânı 'Osmānoğlunuñ İftirâlardur kamu bühtāna 'Osmānoğlunuñ
30	54b	Hükmî	Murabba/ 5 Bent	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-ā	-olsun	Dimiş ol 'Osmānoğlu 'askerine elvedā olsun Çalınmış katlūme tuğrā Hâk emri merhabā olsun
31	55a	Âşık Ömer	Murabba/ 3 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ür	- oldu İslām 'askeri	Hamdū'lillāh şād [u] mesrūr oldu İslām 'askeri Her haṭādan hıfz [u] mesrūr oldu İslām 'askeri
32	57a	-	Rubai/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-lar sad hezār	Tazelendi sīnem üzre taze tağlar şad hezār Ben niyāz itdükçe nāz eyler güzeller şad hezār
33	57b	Medhî	Tahmis/ 5 Bent	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-ân	-umdan	Ne çıkar şūfī saña nāle vü efgānumdan Eşk-i gülgün ile yā dīd[e]-i giryānumdan

34	58b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ā	-	Şāh-ı merdān ibn-i 'amm-i Muştafā Şīr-i Yezdān ol 'Aliyyü'l-Murtaşā
35	59a	-	Beyt/ 1 Beyit	12'li hece ölçüsü	-şāh	-ım	Çün cüdā kılduñ kapuñdan beni şāhum Revā mı güle raķīb-i bed pādşāhum
36	59a		Mısra/ 1 Mısra	-	-	-	Nev-bahār irdi li-'ahdī bāğ-ı hüsnuñ
37	59b	Medhî	Müseddes/ 5 Bent	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-ār	-	Menem āşüfte vü şeydā-zede zülf [ü] 'izār Yağdı yandurdı meni āteş-i rüy-ı dildār
38	60b	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
39	60b	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Mefâ'îlün</i> <i>Mefâ'îlün</i> <i>Fe'ûlün</i>	-	-	-
40	60b	-	Beyit/ 1 Beyit	-	-	-	Ṭālī'üm gāyet eyüdüñ naḥsdür dünyālığı Lākin çün 'ilm ü 'amel kaşd eyle kim

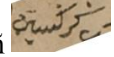
41	60b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
42	60b	Karamanlı Nizâmî	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-an	-dan kaçır	Küy-ı yâre ta' n-ı düşmenden kaçır varır kaçır Ka' beye varmaz şu kim hâr-ı muğaylândan kaçır
43	60b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-fâ	-sın	Umarum dîn günü Ka' be şafâsın Çeker hâr-ı muğaylânun cefâsın
44	61a	-	Beyt/ 1 Beyit	-	-n	-im gönül senni	İşkıñı terk kılmazam Cevr ile seni kımazam ey
45	61a	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	Mevtden artuğdur[ur] şeyhün firâkı tâlibe Anuñ içün mevte anuñ üstine tercîh ider
46	61b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-âlik	-mahrum olan	N'ola ger mâtem düşerse sâlik-i mahrûm olan Yeğdurur biñ kerre andan hâlik-i merhûm olan
47	61b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-	-	-

48	61b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ır	-idesin	Ey muşavvir dutalum kıaddüñi taşvır idesün Şıve-i reftâruñı ańdan ne tedbır idesün
49	61b	-	Beyt/ 1 Beyit	-	-ded	-	Dildâr-ı Ferd ü Vâhid 'uşşâķ-ı bî-'aded Budur 'aceb ki her biri andan bulur meded
50	61b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-	-	-
51	62a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-rû	-dur bize	Rehber olan zâhide ol pertev-i rûdur bize Bend iden zencır-i zülfe andan ol budur bize
52	62a	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-	-	-
53	62a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-in	-dan	Çeker el miñneti düşmânlaruńdan Benüm hep çekdigüm yârân elüńden

54	62b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
55	62b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
56	63a	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
57	63a	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
58	64b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
59	64b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i>	-	-	Ey baña pend eyleyen taḥşîl-i māl [ü] cān içün Bende bir yok kıyını luṭf eylegil Allāh içün

				<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>			
60	64b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ān	-sız	Çün beden almaz amel hergiz cihānda cānsuz Ben nice kār idebilem ey gōñül cānānsuz
61	64b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
62	64b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
63	64b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
64	64b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-

65	64b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
66	65a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-sîn	-	İlâhî hürmet-i Tâhâ vü Yâsîn Çabûl eyle bu faķîrûñ du'âsın
67	67a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ib	-in	Yâ İlâhî ber-murâd it iş bu haţtuñ kâtibin Şaķla hem yavuz nazardan bu sefine sâhibin
68	68a	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-	-	-
69	70b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-	-	-
70	71a	Şeyh Kemâl Hucendî	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-

71	71a	-	Kıta/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ām	- itmişdir	Hâli dâne zülfi dām itmişdurur Nice qalb aña rām itmişdurur
72	71a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ān	-eğlencesi	Nāle vü feryāddur bu haste cān eğlencesi Kim olur bīmāruñ āhıyla fiğān eğlencesi
73	72a	-	Beyt/ 1 Beyit	-	-	-yok dime	Büse isteyene yok dime Virüñ boq dime
74	73a	Sipâhî	Murabba	-	-	-üstündedir	‘İşkuñ pervāne mişālî döner nār üstündedür Âdem ile Havvānuñ mihmānı Qāf üstündedür
75	74a	Ünsî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-et	-	Âh kim âteş-i hicrān cefā-yı ğurbet Yağdı yandurđı beni qomadı cānda tākāt
76	74a	Mü'min Paşa	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-ür	-	Şikeste-dil sınıq hātır yıkıq cānum demüm mecbūr Füsürde ehl-i diller hep sürür eyyāmı nā-mahbūr
77	74b	Enîsî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-ār	-ım	Yüzün göstermez oldı gül-‘izārum ‘ Aceb derde düşürđı ol nigārum

78	74b	Enîsî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-âne	-ler gelsün	Çerâğ-ı âteş-i 'ışka yanan pervânerler gelsün Maḥabbet bezmine cāndan geçen merdāneler gelsün
79	75a	Mü'min Paşa	Gazel/ 7 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-et	komaz	Miḥnet-i 'ışkuñ göñülde zerrece kuvvet komaz Öldürür âḫir beni 'ālemde bu miḥnet komaz
80	75a	Mü'min Paşa	Kıta/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
81	75a	Nazîf	Kıta/ 1 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ilün</i>	-r	-mez	-
82	75b	Mü'min Paşa	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mef'ûlü</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Fe'ülün</i>	-û	-mı nedir bu	Zülf-i siyehüñ sünbül-i Hindü mı nedür bu Şebbü mı yâḫud 'anber-i ḫoş bû mı nedür bu

83	76a	Murâd Paşa	Gazel/ 9 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-er	yok mıdır	Hâfızâ Bağdâda imdâd itmege er yok mıdır Bizden istimdâd idersin sende ' asker yok mıdır
84	76b	Enîsî	Gazel/ 11 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-er	yok mıdır	Himmet ehli merd-i Hâk ' âlemde bir er yok mıdır Cân şarf eyler bu yolda mîr-i mehter yok mıdır
85	77a	Hisâlî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-âh	-ı ben	Uyup nefsün hevâsına ki itdüm her günâhı ben Döküp eşk-i nedâmet n'ola itsem her gün âhı ben
86	77a	Şemsî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-âl	-a	Yüri zâhid ma' ârif baħrine sen talabilmezsin Ma' ânî dürrinün sen biñde birin alabilmezsin
87	77b	Rûzî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-et	-var mıdır	Sevdiğün ele getürmek gibi devlet var mıdır Sîne-ber-sîne şarılmağ [gibi] lezzet var mıdır
88	77b	Ahmedî	Gazel/ 6 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-âr	-ımdan	Hudâyâ girü vaşl ile cüdâ düşdüm nigârumdan Felek hışm idüp ayırdı beni sevgülü yârumdan

				<i>Mefâ'ilün Mefâ'ilün</i>			
89	78a	Halîlî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-ār	egler beni	Āh kim ğurbetde ƙaldum bir nigār egler beni Çoƙdan eylerdüm sefer ol nā-bekār egler beni
90		Halîlî	Gazel/ 6 Beyit	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-ān	-a çoklar sevdüğüm	Olmışam ben zülfüne dīvāne çoklar sevdüğüm Hem cemālün şem'ine pervāne çoklar sevdüğüm
91	78b	Mahmûd	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün</i>	-āh	-ım var	Hudāyā çok günāh itdüm ' adedsüz çok günāhum var Günāhum çok ise ne ğam senün gibi İlāhum var
92	78b	Vusûlî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-en	-i bilmez misin	Ey benüm çok sevdigüm yā sen beni bilmez misün Yoluña ƙıldum fedā cān ü teni bilmez misün
93	79a	-	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-ār	-um bunda yok	Neylerem Firdevs [ü] hūrī çünkü yārüm bunda yoƙ Derdüme dermān idici ğam-güsārum bunda yoƙ

94	79b	Revânî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-ân	-e	Bahâr oldu yine lâle ele cām aldı rindâne Benefşe şeb külâhını kıvırmışdur levendâne
95	79b	Avnî	Murabba/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ân	ol yûri	Var selâmet ol efendim şâh-ı devrân ol yûri Bûlbûlin nālân idüp gül gibi hândân ol yûri
96	80a	Fehmî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-îr	eyleñüz	Derd ile bîmâr-ı 'ışkam baña tedbîr eyleñüz Ol tabîbe hâlûmi bi'llâhi taqrîr eyleñüz
97	80b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Müfte'ilün</i> <i>Müfte'ilün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-n	-im arzu dest	Bâz hevâ-yî çemenem ârzû est Cilve-i serv ü semenem ârzû est
98	81a	Yahyâ Efendi	Murabba/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-âre	-yüm	Yılduzı düşkün garîb ü 'âşık u bî-çâreyem Gün gibi deryâ-yı 'ışkuñda gezer âvâreyem
99	81b	Beyânî	Müseddes/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-en	-i	Țut kanâ'at yolını her dem dilâ diñle beni Țillet-i seyl-i firāvâna düşürme sen beni

100	82a	Hayâlî	Müseddes/ 5 Bent	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Fe'ilün</i>	-er	-üñ	Görmege sîne-i sîmînüñi sen sîm-berüñ Nazar-ı pâki ola terküñ ola cân ü serüñ
101	83a	Zuhûrî	Müseddes/ 5 Bent	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-er[ar]	-sin sen	Nazar kılmazsun ol mâha bugün bir bî-başarsın sen Benüm hicrânda giryân olduğum görseñ gülersin sen
102	83b	Cinânî	Tahmis/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-en	-i	Gördüğümce sen gül-i nev-reste-i nâzûk teni ‘İşşum artar şöyle kim dîvâne eylersin beni
103	84a	Gelibolulu Mustafa Âlî	Müseddes/ 4 Bent	<i>Mef'ûlû</i> <i>Mefâ'ilû</i> <i>Mefâ'ilû</i> <i>Fe'ûlün</i>	-er	-üm var	Yoluñda ne harc eylemege sîm ü zerüm var Ne bâr-ı gamuñ çekmege fermân ü ferüm var
104	85a	Selîmî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ân	-ol yûri	Şâh-ı ‘âlemsin şehâ ‘âlemde sulţân ol yûri Hüsni-i Yûsufsin muḳarrer şâh-ı hûbân ol yûri
105	85a	-	Gazel/ 7 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-et	-dür	Lebüñ la‘ lû dişüñ lû ’lû’ şadef ağzuñ ne hâletdür Yañağuş gül dilüñ bûlbûl sözüñ küllî feşâhatdür

				<i>Mefâ'ilün Mefâ'ilün</i>			
106	85b	Mahremî	Muarabba/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-en	-i	Ey leṭāfet būsitānı ve'y ṭarāvet gülşeni Bülbül-i dil cān virür gördükde sen sīm-teni
107	86a	Bâkî	Gazel/ 5 Beyit	<i>Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün</i>	-ā	-dan garaz	Zāhidā dirseñ nedür maḥbûb-ı ğarrādan ğaraż Şun' -ı Ḥaḳ seyr itmedür her ḥüsn ü zībādan ğaraż
108	86b	-	Rubai/ 1 Beyit	<i>Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün</i>	-kār	-	Aġlatma beni cevır ile gel yār-ı cefākār Zulm eyleyüben kıyma baña şüh-ı sitemkār
109	86b	-	Rubai/ 1 Beyit	<i>Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün</i>	-ān	-eyledi ışkun	Sīnemde şehā deldi mekān eyledi 'ışkūñ Hep dilde olan sırr[ı] 'ayān eyledi 'ışkūñ
110	86b	-	Rubai/ 1 Beyit	<i>Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün</i>	-ār	-	Oldum olalı derd-i ğam-ı 'ışķa giriftār Rāḫat yüzini bulmadı oldum dil-i bīmār

111	86b	-	Rubai/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ār	-üm beni	Āteş-i hicrāna şaldı bî-vefā yārüm beni Terk idüp añmadı gitdi mäh ruhsārüm beni
112	87a	-	Matla/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ıķ	-iz	‘Arşa-i meydānda biz bir lāubāli ‘āşıkuz Gill ü gışdan şāf ü sāde bir muhibb-i şādıkuz
113	87a	Enîsî	Müseddes/ 5 Bent	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ān	-ımız	Āteş-i hecrünle yandı sîne-i sūzānımız Çarħa çıķdı dūd-ı āh ü āteş ü efgānımız
114	87b	-	Matla/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-ā	-dan gayrı	Saňa lāyık nem ola ħayr ü du‘ādan ğayrı Fuķarānuñ nesi var tuħfe şenādan ğayrı
115	88a	Gelibolulu Sūrûrî	Gazel/ 3 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-	-	-
116	88a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i>	-iyā	-	Ĥāk-i pāy-i yārdur iki gözüm çün tütüyā Zulmet içre rāhını görmek içün virür ziyā

				<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>			
117	88a	-	Kıt' a/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
118	88a	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
119	88b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-üş	-ola	‘ Âķil oldur Őehrimüzde dā’imā medhūŐ ola Bī-zebān ola vū lāķin cümle çeŐm ü gūŐ ola
120	88b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-
121	88b	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-	-	-

122	88b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-et	-in	Eyyâm- var iken şarf eyle aña kudretin Furşat seni fevt itmeden fevt eyleme sen furşatın
123	88b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilâtün</i> <i>Fâ'ilün</i>	-âh	-dan	‘ Arz-ı zillet itmeyüp rızķ istemedim şahdan Niçe yıllar geldi rızķum Hâzret-i Allâhdan
124	89a	-	Müfred/ 1 Beyit	-	-	-	-
125	89a	-	Müfred/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ülün</i>	-	-	-
126	89a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ilâtün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ilün</i>	-	-merhum	Egerçi dîde vü dil şod zi kurbet-i merhûm Zi eşķ ü sûz şodem nezd-i herkesi merhûm
127	89a	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mef'ülü</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Mefâ'ilü</i> <i>Fe'ülün</i>	-	-	-
128	89b	-	Qıt‘a/ 1 Beyit	<i>Fe'ilâtün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Fe'ilün</i>	-r	-	‘ Anber-âmîz eser nesîm-i seher Yâ Rab ol mâh kâkülümü tarar

129	89b	-	Beyt/ 1 Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-	-sevmez	Cihân içre şu dilber kim ğarīb üftâdesin sevmez Muḥammed nûrî ḥaḳḳıçün anı bilgil Ḥudâ sevmez
130	90b	-	Beyt/ 1Beyit	<i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i> <i>Mefâ'ilün</i>	-n	-maz mı	Benüm göñlüm alan dilber cefâlardan uşanmaz mı Ya ‘ âlemde baña dilber saña ‘ âşık bulunmaz mı
131	90b	-	Beyt/ 1Beyit	-	-â	-	Levla'l-fuḳarâ'ü le-heleke'l-ağniyâ' Levla'l-ağniyâ'ü le-heleke'l-fuḳarâ'

İncelediğimiz mecmuada hedeflenen gayelerden biri de yayımlanmış veya tez olarak hazırlanmış divanlarda yapılan okumalara alternatif kelimeler gösterebilmektir. Bundan ötürü taranan 58 manzume, mecmuamızda bulunan şiirlerle karşılaştırılarak kelime, dizilim, imla ve terkip farkları tespit edilmiş, ulaşılan bilgiler aşağıda tablolar şeklinde gösterilmiştir.

2.2.1. Müteradif Kelime Kullanımındaki Farklar

Vr. no	Mecmuadaki şekli	Divandaki Şekli	Şair	Divan
48a	Görüp âşüftelerün hâline raḥm eylemeyen	Zülfün âşüfteleriñ hâline raḥm eylemeyen	Necâtî Beg	NBD
53a	Ḳadrin añlar yok bilür yok merdüm-i sencideniñ	Ḳadrin añlar yok bilür yok her dür-i sencideniñ	Nâbî	ND
53a	Ḳal‘ a-i himmetde Nâbî burc u bārū ḳalmamış	Ḳal‘ a-i hizmetde Nâbî burc u bārū ḳalmamış	Nâbî	ND
53b	Bir seḫer bî-dār olup ol cānımuñ cānānesi	Çin seḫer bî-dār olup ol cānımuñ cānānesi	Cinânî	CD
54a	Sā‘ id-i sîmîne taḳmış cevherî ḫalḫālını	Sak sîmîne taḳmış cevherî ḫalḫālını	Cinânî	CD
	Ser-nigün olmış yaṭır nāzik beden çöllerde	Ser-nigün olmuş yaṭır nāzik ten çöllerde hey	Hükmî	
	Bir zamān ḳahhār ḳulundur diyü fetḫin eyledüñ	Bir zamān arслан kulumdur diyü çok metheyledin	Hükmî	
	Doldı Beytullāha çün efġānı ‘ Oṣmānoġlunuñ	Doldı Beytullāha çok efġānı ‘ Oṣmānoġlunuñ	Hükmî	

54b	Sākīyā şundu dolu zehri āña bir cām ile	Sanki sundu bir dolu zehri ana bir cām ile	Hükmî	
54b	Sene biñ yüz yirmi altıda dağı pür nām ile	Sene bin yüz yirmi altıda güzel bir nām ile	Hükmî	
55a	Bu beyte yüz sürüp kıldum bi-ḥamdillāh ziyāretler	Ortaya yüz sürüp kıldım bi-ḥamdillāh ziyāretler	Hükmî	
55a	Zamān āḥir zamān oldı bilinmez oldı kıymetler	Zamān āḥir zamān oldı bilinmez kadr-i kıymetler	Hükmî	
59b	Menem āşüfte vü şeydā -zede zülf [ü] ‘izār	Benem āşüfte vü sevda -zede zülf ü ‘izār	Medhî	
59b	Dün ü gün şubḥa deġin eyler idüm nāle vü zār	Dün gice şubḥa deġin eyler idüm nāle vü zār	Medhî	
59b	Medḥiyā nām-ı şerīfün dime şakın anuñ	Medḥiyā nām-ı şerīfün dime zinhār anuñ	Medhî	
76a	Düşmeni māt itmege merdāneyem dirdün ezel	Düşmânı māt itmeye ferzāneyim ben der idün	Murâd Paşa	
76a	Gerçi lâf urmaqda yoǵdur saña hemtā bilirüz	Gerçi lâf urmaqda yoǵdur saña hem-pa biliriz	Murâd Paşa	

	Bî-haberken salṭanat iḥsân iden Mevlâ baña	Bî-haberken salṭanat iḥsân iden perver-digar	Murâd Paşa	
	Bir ‘ Alî-sîret dilîri şimdi serdâr eyledüm	Bir ‘ Alî-sîret veziri şimdi serdâr eyledim	Murâd Paşa	
	Şimdi ḥâlûmi kıyâs eyler ‘ adûlar ‘ âlemi	Şimdi hâlimi kıyâs eylersin eyâ âlemi	Murâd Paşa	
78a	Giderem elbetde durmam didüğümce âh vâh	Giderem elbette turmam didüğümce âh vâh	Halilî	PM
78a	Bakduğumca yüzine bî-iḥtiyâr egler beni	Bakduğumca yüzine ol gül-'izâr egler beni	Halilî	PM
78a	İtlerümle hemdem ol gitme ḳapumdan dir baña	İtlerümle hemdem ol gitme ḳapumdan dir diriğa	Halilî	PM
78a	Hey bugün yarın diyüp ol nâ-bekâr egler beni	Hâ bugün yarın diyü bir rûzigâr egler beni	Halilî	PM
78b	Namâzum yok niyâzum yok daḥı ‘ özr ile nâzum çoḳ	Namâzım yok niyâzım yok daḥı ‘ özr ile nâzım var	Mahmûd	
78b	Bu Maḥmûduñ temennâsı ümîdi munḳatı‘ olmaz	Şu Maḥmûduñ temennâsı ümîdi munḳatı‘ olmaz	Mahmûd	

79b	Ḥabāb-ı mey gibi zāhid serāba virdin tacı	Ḥabāb-ı mey gibi zāhid şarāba vireli tacın	Revânî	RD
79b	Ḳosun vallāhi iy sākī ḥarāmīligi peymāne	Ḳosun billāhi iy sākī ḥarāmīligi peymāne	Revânî	RD
79b	Murakka‘lar geyüp şūfī müselles nūş ider dāyim	Murabbalar geyüp şūfī müselles nūş ider dāyim	Revânî	RD
80a	Ola kim bārī görem bu nev‘ a tedbīr eyleñüz	Ola kim bārī görem bu resme tezvīr eylenüz	Fehmî	FD
81a	Gün gibi deryā-yı ‘ışkunda gezer āvāreyem	Gün gibi deryā-yı aşkında gezer bî-çāreyim		
81a	Saňa ḳul oldum ḳapuñdan ḡayrı ḳande varayum	Saňa ḳul oldım ḳapuñda ḡayrı kime varayum		
81a	Pādişāhum sen dururken ben kime yalvarayum	Şivekārım sen dururken ben kime yalvarayum		
83b	‘İşḳum artar şöyle kim dīvāne eylersüñ beni	Aşḳum artar vālīh ü dīvāne eylersiñ beni	Cinânî	CD

2.2.2.Kelime Seçimi ve Dizilimindeki Farklar

Vr. no	Mecmuadaki şekli	Divandaki Şekli	Şair	Divan
48a	Görüp âşüftelerün hâline raḥm eylemeyen	Zülfün âşüftelerin hâline raḥm eylemeyen	Necâtî Beg	NBD
48a	Kimse hüblardan vefâ ummadı dünyâ turalı	Kimse beglerde vefâ görmedi dünyâ turalı	Necâtî Beg	NBD
53a	Ḳadrin añlar yoḡ bilür yoḡ merdüm-i sencideniñ	Ḳadrin añlar yoḡ bilür yoḡ her dür-i sencideniñ	Nâbî	ND
53a	Ḳal‘ a-i himmetde Nâbî burc u bârû ḡalmamış	Ḳal‘ a-i hizmetde Nâbî burc u bârû ḡalmamış	Nâbî	ND
53b	Bir seḡer bî-dâr olup ol cānımuñ cānānesi	Çin seḡer bî-dâr olup ol cānımuñ cānānesi	Cinânî	CD
53b	‘ Ālemi zencir-i zülfi kılmaḡa dīvānesi	‘ Ālemi zencir-i zülfün kılmaḡa dīvānesi	Cinânî	CD
53b	Dizi üstine ḡomış āyinesin ol sîm-ten	Dizi üstinde ḡomış āyinesin ol sîm-ten	Cinânî	CD
54a	Sā‘ id-i sîmîne ṭaḡmıḡ cevherî ḡalḡālını	Saḡ sîmîne ṭaḡmıḡ cevherî ḡalḡālını	Cinânî	CD

54b	İftirālardur ķamu būhtāna ‘Oṣmānoğlunuñ	İftirādır ķamusu üstüne ‘Oṣmānoğlunuñ	Hükmî	
54b	Pādiṣāhum ‘ālemüñ arslānıña hayf itdiler	Pādiṣāh-ı ‘ālemiñ arslānıña hayf oldu hayf	Hükmî	
	Ser-nigün olmış yaṭur nāzik beden çöllerde	Ser-nigün olmuş yaṭır nāzik ten çöllerde hey	Hükmî	
	Bir zamān ķahhār ķulundur diyü fethin eyledüñ	Bir zamān arslan kulumdur diyü çok metheyledin	Hükmî	
	Doldı Beytullāha ķün efğānı ‘Oṣmānoğlunuñ	Doldı Beytullāha çok efğānı ‘Oṣmānoğlunuñ	Hükmî	
54b	Sāķiyā şundı dolu zehri āña bir cām ile	Sanki sundu bir dolu zehri ana bir cām ile	Hükmî	
54b	‘Arza ‘ uķbā eyleye ol bir güzel eyyām ile	Azm-i ukbā eyledi ol bir güzel eyyām ile	Hükmî	
54b	Sene biñ yüz yirmi altıda daķı pūr nām ile	Sene bin yüz yirmi altıda güzel bir nām ile	Hükmî	
54b	Der ki Hükmi nāmı şānı gitdi ‘Oṣmānoğlunuñ	Hükmiyâ der gitti nām-ü şānı Osman Oğlu'nun	Hükmî	

54b	Çalınmış katlüme tuğrā Hakk emri merhabā olsun	Çekilen kaleme ki Hakk emri merhabâ olsun	Hükmî	
54b	Ki ben rü'yâmı görmışdüm ecel peymānesi dolmuş	Ki rü'yâmda görmüş idüm 'ömr peymānesi dolmuş	Hükmî	
54b	Gelin ey ' asker-i hüccâc Hudâ hakkın helâl eyleñ	Gelin iy 'askeri hüccâc Hudâ hakkuñ helâl eyle	Hükmî	
54b	Beni öldi diyü cānā cihān mülkin melâl eyleñ	Beni öldi diyü cümle cihān halkı melâl eyle	Hükmî	
54b	Yarın ol rüz-ı mahşerde varup bir 'arzuḥāl eyleñ	Yarın ol rüz-ı mahşerde gelin siz 'arz-ı hâl ile	Hükmî	
55a	Bu beyte yüz sürüp kıldum bi-ḥamdillāh ziyāretler	Ortaya yüz sürüp kıldım bi-ḥamdillāh ziyāretler	Hükmî	
55a	İderdüm Âl-i ' Osmānoğluna şıdḳ ile ḥizmetler	İderdüm Âl-i 'Osmân'a hem sadâkatle hizmetler	Hükmî	
55a	Zamān āḥir zamān oldu bilinmez oldı kıymetler	Zamān āhir zamān oldu bilinmez kadr-i kıymetler	Hükmî	
55a	Bi-ḥamdillāh yunup arınmış idüm āb-ı Zemzemle	Bi-Hamdi'llāh sürüp yüz kalmış idüm āb-ı zemzemle	Hükmî	

55a	Çekilür tağa sancâğum berâber idi Rüstemle	Çekilen tûğ u sancâğum berâber idi resm ile	Hükmî	
55a	Mezârum üstü kan doldı ziyâret yas [u] mâtemle	Dîzâr gün ba‘îd itme bu fusûhı cemâlûñle	Hükmî	
55a	N'ola ey pâdişâhum hey bu da bir Kerbelâ olsun	Saña müştâk olsun cânlar gerek pâ-yı gedâ olsun	Hükmî	
59b	Menem âşüfte vü şeydâ -zede zülf [ü] ‘izâr	Benem âşüfte vü sevda -zede zülf ü ‘izâr	Medhî	
59b	Dün ü gün şubha değin eyler idüm nâle vü zâr	Dün gice şubha değin eyler idüm nâle vü zâr	Medhî	
59b	Bir siyeh çeşm [ü] siyeh pûş [u] siyeh çarda nigâr	Bir siyeh çeşm ü siyeh pûş u siyeh çerde nigâr	Medhî	
59b	Dün menüm basdı yolum yağmaladı her ne ki var	Dün yolum basdı menüm yağmaladı her ne ki var	Medhî	
59b	Göz göre gözyaşumuzu güya Ceyhün itdi	Göz göre gözlerimiz yaşını Ceyhün itdi	Medhî	
59b	Görinür çeşm-i dürüm başuna çün kıdd-i nigâr	Görinür çeşm-i derüm başuma çün kıdd-i nigâr	Medhî	

59b	Ḥāne-i dil- nazaruñ olmadı virān oldı	Ḥāne-i dil- nazarı olmadı virān oldı	Medhî	
59b	Görüp esrār-ı lebüñ la' lini ḥayrān oldı	Görüp esrār-ı leb-i la' lini ḥayrān oldı	Medhî	
59b	Umaruz mihrini her dem o meh-i tābānuñ	Umaram mihrini dilden o meh-i tābānuñ	Medhî	
59b	Elem-i hecr ü fırākunla çıkarsa cānun	Elem-i hecr ü fırāk ile çıkarsa cānuñ	Medhî	
59b	Medḥiyā nām-ı şerīfün dime şakın anuñ	Medḥiyā nām-ı şerīfün dime zinhār anuñ	Medhî	
76a	Düşmeni māt itmege merdāneyem dirdüñ ezel	Düşmânı māt itmeye ferzāneyim ben der idün	Murād Paşa	
76a	Gerçi lāf urmaqda yoqdur saña hemtā bilirüz	Gerçi lāf urmaqda yoqdur saña hem-pa biliriz	Murād Paşa	
76a	Da' vî-i merd ider iken bu muḥannetlük neden	Merdlik da'vâ idersin bu muhanneslik neden	Murād Paşa	
	Râfizîler aldı Bağdâdı tekāsül eyledi	Râfizîler aldı Bağdâd"ı tekāsül eylediñ	Murād Paşa	

	Sen de āyā gayret-i dīn-i Peyember yok mıdur	Saňa hasm olmaz mı Hazret rûz-ı mahşer yok mudur	Murâd Paşa	
	Bî-haberken salţanat ihsân iden Mevlâ baňa	Bî-haberken salţanat ihsân iden perver-digar	Murâd Paşa	
	Bir ‘ Alî-sîret dilîri şimdi serdâr eyledüm	Bir ‘ Alî-sîret veziri şimdi serdâr eyledim	Murâd Paşa	
	Şimdi hâlûmi kıyâs eyler ‘adûlar ‘ âlemi	Şimdi hâlîmi kıyâs eylersin eyâ âlemi	Murâd Paşa	
78a	Giderem elbetde durmam didüğümce âh vâh	Giderem elbette turmam didüğümce âh vâh	Halilî	PM
78a	Bakduğumca yüzine bî-ihtiyâr egler beni	Bakduğumca yüzine ol gül-'izâr egler beni	Halilî	PM
78a	İtlerümle hemdem ol gitme çapumdan dir baňa	İtlerümle hemdem ol gitme çapumdan dir diriğa	Halilî	PM
78a	Hey bugün yarın diyüp ol nâ-bekâr egler beni	Hâ bugün yarın diyü bir rûzigâr egler beni	Halilî	PM
78a	Boyı servi yüzi ak ol gül' izâr egler beni	Ol saçı sünbül yaňağı lâle-zâr egler beni	Halilî	PM

78b	Namāzum yok niyāzum yok daḥı ‘ özl ile nāzum çok	Namāzım yok niyāzım yok daḥı ‘ özl ile nāzım var	Mahmûd	
78b	Ne var kılmaz isem tã’ at hele derd ile āhum var	Ki bir asi günahkârım benim rûy-i siyahım var	Mahmûd	
78b	Bu Maḥmûduñ temennâsı ümîdi munḳatı‘ olmaz	Şu Maḥmûduñ temennâsı ümîdi munḳatı‘ olmaz	Mahmûd	
79b	Ḥabâb-ı mey gibi zâhid serâba virdin tacı	Ḥabâb-ı mey gibi zâhid şarâba vireli tacın	Revânî	RD
79b	İçüp rind-i cihân olmuş gezer meyḥâne meyḥâne	İçer rind-i cihân olmuş gezer meyḥâne meyḥâne	Revânî	RD
79b	Ḳosun vallâhi iy sâķī ḥarāmîligi peymâne	Ḳosun billâhi iy sâķī ḥarāmîligi peymâne	Revânî	RD
79b	Murakka’lar geyüp şûfî müselles nûş ider dâyim	Murabbalar geyüp şûfî müselles nûş ider dâyim	Revânî	RD
79b	Bilürsün bâķi kalmadı fenâ mülki Süleymâne	Bilürsün kalmamışdur çün cihan mülki Süleymane	Revânî	RD
80a	Ölürem bârî ḥayâl-i yâr ile cân vireyüm	Ölürem bârî cefâ-yı yâr ile cân vireyin	Fehmî	FD

80a	Bir ğarīb öldi diyü şâyed namāzum çün gele	Ben ğarîbi öldi deñ şâyed namazum çün gele	Fehmî	FD
80a	Ola kim bârî görem bu nev' a tedbîr eyleñüz	Ola kim bârî görem bu resme tezvîr eylenüz	Fehmî	FD
80a	Unuduñ yâr işigünde añmañuz Fehmîyi kim	Unuduñ yâr işiginde ķalsun añmañ Fehmi'yi	Fehmî	FD
81a	Yılduzı düşkün ğarīb ü ' âşık u bî-çāreyim	Ahteri düşkün ğarīb ü âşık-ı āvāreyim	Yahyâ Efendi	
81a	Gün gibi deryâ-yı ' ışkunda gezer āvāreyem	Gün gibi deryây-ı aşkında gezer bî-çāreyim	Yahyâ Efendi	
81a	Saňa ħul oldum ħapuñdan ğayrı ķande varayum	Saňa ħul oldım ħapuñda ğayrı kime varayum	Yahyâ Efendi	
81a	Pādişāhum sen dururken ben kime yalvarayum	Şiveķārım sen dururken ben kime yalvarayum	Yahyâ Efendi	
81a	Bir hilāl ebrū güzelsin serv-i gül-ruķsārsın	Bir perî sūret güzelsin serv-i hoş refţārsın	Yahyâ Efendi	
81a	Gör nelerdür nazîrūñ yok bir müsellem yārsın	Mahrularda nazîriñ yok bir misilsiz yārsın	Yahyâ Efendi	

81a	Ƙullarınıñ hâline raħm idici ħunkârsın	Aşķm hâline raħm eyleyici dildârsın	Yahyâ Efendi	
83b	‘ Işķum artar şöyle kim dîvâne eylersüñ beni	Aşķum artar vâlih ü divâne eylersiñ beni	Cinânî	CD
84a	Yoluñda ne ħarc eylemege sîm ü zerüm var	Ne yoluña ħarc eylemeğē sim ü zerüm var	Gelibolulu Mustafa Ali	GMAD

2.3.İmla ve Terkip Farklılıkları

Vr. no	Mecmuadaki şekli	Divandaki Şekli	Şair	Divan
53b	‘ Ālemi zencir-i zûlfi kılmağā dîvānesi	‘ Ālemi zencir-i zûlfün kılmağā dîvānesi	Cinânî	CD
53b	Dizi üstine ħomış āyinesin ol sîm-ten	Dizi üstinde ħomış āyinesin ol sîm-ten	Cinânî	CD
54b	Der ki Hükmi nâmı şânı gitdi ‘ Oşmānoğlunuñ	Hükmiyâ der gitti nâm-ü şânı Osman Oğlu'nun	Hükmi	
54b	Gelin ey ‘ asker-i ħuccâc Hudâ ħaķķın helâl eyleñ	Gelin iy 'askeri ħuccâc Hudâ ħakkuñ helâl eyle	Hükmi	

54b	Yarın ol rûz-ı mahşerde varup bir ‘ arzuḥāl eyleñ	Yarın ol rûz-ı mahşerde gelin siz ‘ arz-ı hâl ile	Hükmî	
59b	Görinür çeşm-i dürüm başuna çün kıadd-i nigâr	Görinür çeşm-i derüm başuma çün kıadd-i nigâr	Medhî	
59b	Hâne-i dil- nazaruñ olmadı virân oldı	Hâne-i dil- nazarı olmadı virân oldı	Medhî	
59b	Görüp esrâr-ı lebüñ la‘ lini ḥayrân oldı	Görüp esrâr-ı leb-i la‘ lini ḥayrân oldı	Medhî	
59b	Umaruz mihrini her dem o meh-i tâbânuñ	Umaram mihrini dilden o meh-i tâbânuñ	Medhî	
59b	Elem-i hecr ü fırākunla çıkarsa cânun	Elem-i hecr ü fırāk ile çıkarsa cânuñ	Medhî	
76a	Gerçi lâf urmaqda yoqdur saña hemtâ bilirüz	Gerçi lâf urmaqda yoqdur saña hem-pa biliriz	Murâd Paşa	
	Râfizîler aldı Bağdâdı tekâsül eyledi	Râfizîler aldı Bağdâd“ı tekâsül eylediñ	Murâd Paşa	
78a	Giderem elbetde durmam didüğümce âh vâh	Giderem elbette turmam didüğümce âh vâh	Halilî	PM

78b	Bu Maḥmūduñ temennâsı ümîdi munḳatı ^ç olmaz	Şu Maḥmūduñ temennâsı ümîdi munḳatı ^ç olmaz	Mahmûd	
79b	İçüp rind-i cihân olmış gezer meyhâne meyhâne	İçer rind-i cihân olmış gezer meyhâne meyhâne	Revânî	RD
79b	Ḳosun vallâhi iy sâķī ḥarāmîligi peymâne	Ḳosun billâhi iy sâķī ḥarāmîligi peymâne	Revânî	RD

2.4.Mecmuanın Muhteva Özellikleri

Mecmuanın içeriğini çoğunlukla gazeller oluşturur. Bu gazeller ağırlıklı olarak 16. yüzyılda yaşamış olan farklı şairlere aittir. Hemen hemen her şairin birden fazla şiiri yer almaktadır. Bazı şairlerin farklı nazım şekillerinde de şiiri bulunmaktadır. Mecmuada ismi tespit edilebilen 39 şaire ait 10 farklı nazım şeklinde yazılmış şiirin yanı sıra isim ve mahlası tespit edilemeyen şairlere ait şiirler de yer almaktadır.

Mecmuanın incelediğimiz kısmı çoğunlukla gazellerden oluşmaktadır. Divan edebiyatında âşık ve maşuk kavramlarının sıklıkla işlendiği şiirlerin çoğunda bir özlem ve bekleyişin yoğunlukta olduğunu, vuslatın neredeyse imkânsız; ama aşığın her zaman bir çaba içerisinde ve pes etmeyen bir tip olarak karşımıza çıktığını görürüz. Gazellere genel olarak baktığımızda çeşitli temaların işlendiği görülür:

Sevgiliye ulaşamamaktan yakınma ve sevgili ile âşık arasında bağ kuran aracı unsurların zikredilmesi:

Ser-i kūyuñda feryād itdigüm demler añılmaz mı

Başup dünyâyı garķ itdi gözüm yaşı yeñilmez mi (1/1)

Bu beyitte âşık ile sevgili arasında önemli bir bağ görevini gören mekân zikredilmiştir. Âşık, sevgiliye kolaylıkla ulaşamazken bulunduğu mekâna yani "kûy"ına rahatlıkla ulaşabilmektedir. Bu da âşık için teselli kaynağıdır.

Qalur mı  asret-i la' l  n ile dem-beste dil ma z n

Nes m-i  ub -ı vuslat [esmey p] g nl m a ılmaz mı (1/2)

Bu beyitte b d-ı saba manasında "nes m-i subh" yani sabah r zg rı zikredilmiştir. Sabah r zg rı âşık ile maşuk arasında haberci görevini g r r.

L  b l  me reb z v d -i mi netden ne  am

K h-ı  amda niced r bend-i bel dan ge mi  z (6/4)

Burada "v d -i mi net" veya "k h-ı  am" mek nlarından s z edilmi  olup her ikisi de âşığın bulunduğu mek nlardır. Âşığın, sevgiliye kavuşması da kavuşmaması da neticede birdir.   nk  sevgilinin varlığı da yoklu u da aşığa ızdırab veriyordur.

Beyitte de bahsedilen husus, âşığın sevgiliden uzak kalmasından dolayı bir  ik yeti de il, ızdırabdan gelen mutlulu unu dile getirmiştir.

Yâr dimiş kûyuma gelsün Hîşālî derdmend

İdelüm 'ahd ü vefâ cev̄ ü cefâdan geçmişüz (6/5)

Burada sevgili biraz insafa gelmiş, yine aşığı kendi bulunduğu mekâna davet etmiştir. Bulunulan mekân "kûy" olarak zikredilmiştir.

Bilmez miyüz seni igen açılma dōstum

Dil gülşeninde gonca-i handân degül misin (9/2)

Bu beyitte sevgilinin bulunduğu mekân veya sevgiliye ulaşmakta kullanılan aracı unsur gülşen olarak zikredilmiştir. Gülşen yani gül bahçesi sevgilinin her zaman bulunduğu yer olup goncalar da sevgilinin kapalı ağzına benzetilmiştir.

Ser-i kûyuña varsam hoş gelür baña seg-i kûyuñ

Ġarîb olsa kişiye kimse olmaz âşinâdan yeg (17/4)

Bu beyt, âşık için sevgilinin bulunduğu mekâna varmasından ötürü duyduğu özlem ve hoşnutluğu dile getirir. Hatta sevgilinin mahallesine ait olan bir köpeği görmek bile âşığa hoş gelir. Bu beyt bize, yıllarca çölde kalmış Mecnûn'un, Leylâ'nın mahallesine vardığında onların mahallesine ait köpeğin gözlerini öpmesini aklımıza getirir. Çünkü o gözler her gün Leylâ'yı görüyordur. Yukarıdaki beyitte o köpek dahi âşığa hoş gelir çünkü o köpek sevgilden haber verir sevgiliye aittir.

Ol perî hammadâ varmış bir iki hem-râz ile

Halveti kılmış münevver tal'at-i mümtâz ile

Oturur çıkmış legende hürmet ü i'zâz ile

Âfitâba ta'n idüp yunup țaranur nâz ile

Bir eline zülfîn almış bir elinde şânesi (26/2)

Divan edebiyatında sevgilinin bulunduğu belli başlı mekânlar vardır. Belki âşığın en çok istediği ve sevgiliyi görmeyi dilediği mekânlardan birisi de *hamam*dır. Bu bentte de hamamdan söz edilerek buranın sevgiliye ulaşma noktasında aracı bir unsur olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz.

Dost kûyında baña miḥnet ile cān virmek

Gibi olmaya cihān içre sa‘ādet devlet (32/3)

Âşığın bütün amacı sevgiliye ulaşmak iken adeta ikisi farklı âlemde yaşayan iki karakter olarak divan edebiyatında anlatılır. Bu beyitte geçen *dost kûy* ile kastedilen yer sevgilinin mahallesidir. Âşık sevgiliye ulaşmak için sık sık sevgilinin bulunduğu mekâna yani mahallesine gider. Ama sevgili ona yüz vermez ve bakmaz. Sevgilinin ona bakmaması ona ızdırab olur. Onun için âşık diyor ki; "*bana miḥnet ile can vermek gibi bir mutluluk yoktur bu cihanda*" Âşığın varlığı sevgiliye bağlıdır. Sevgilinin her bakışı bir oktur ve âşığın gönlüne saplanır. Bu ızdırab ile âşık kendine gelir ve kendi varlığının farkına varır.

Dāmenüñ çün kim alınmaz ḥār elünden gül gibi

Nice bir efgān idem şām ü seḥer bülbül gibi

Yā nice ṭuram ḳapuñda boynı baḡlu ḳul gibi

Göñlümi vir de baña var Mıṣra sulṭān ol yūri (95/2)

Âşığın gönlü sevgilinin saçına bağlıdır ve sevgilinin saç uzun olmasından ötürü ayaklar altında dolandır. Bu hareket âşığın yerden yere vurur, gönlünde onulmaz yaralar açar. Âşık kendini sevgilinin kapısında bağlı bir kul/esir gibi görür. Aslında yukarıdaki kıtada da *göñlümi vir* demekle saçlarını o kadar ayaklar altında dolaştırma demek istenir. Çünkü nasıl ki bülbül gül için nale u efgan ediyorsa kendisi de öyle figan ediyordur. Aynı şekilde burada sevgiliye ulaşma noktasında saç bir basamak yapılmıştır. Mekân olarak da yine sevgilinin eşiği manasında kapı zikredilmiştir.

Unuduñ yār işigünde aṇmañuz Fehmīyi kim

Ol za‘īf [ü] nā-tüvānı öldi taḳrīr eyleñüz (96/5)

Divan edebiyatında sevgilinin bulunduğu yer kutsaldır. Bazen Kâ'be bazen Beytü'l-makdis olarak zikredilir. Bunun sebebi ise kutsiyet atfetmenin yanı sıra oralara gitmenin çok zahmetli ve meşakkatli oluşudur. Nitekim bu beyitte de âşık sevgiliye ulaşma noktasında o kadar çaba gösteriyor ki oraya/sevgilinin eşiğine varmanın mümkün olmadığı anlatılır.

Mecmuada **dini tasavvuffi** içerikli şiirler de mevcuttur. Bu şiirler kimi zaman şeyh mürid ilişkisini, kimi zaman bir peygamberin hayat serüveni veya ilim irfan ehli olan insanların öğütlerini dile getirir.

Ġurbetde meded bendeyī sulţānum unutma

Ya‘ķūbuñam ey Yūsuf-ı Ken‘ānum unutma

Derdüñle yatur ĥaste gönül bī-kes ü tenhā

Pervāneñüm ey şem‘-i şebistānum unutma (12/1)

Bu kıtada Hz. Yakup ve Hz Yûsuf kıssasına atıf yapılmıştır. Aşk ve şefkatin zirve noktası kabul edilen bu kıssa dini değerin yanı sıra çoğu zaman edebi açıdan da divan şairleri tarafından işlenen bir konu olmuştur. Mecazi aşktan ilahi aşka geçişi temsil eder.

İhtiyār itdi ʔarīķ-i ‘ışkı ķün kim pīrümüz

Yoluña cān virmedür şimdi bizüm tedbīrümüz (16/1)

Tasavvufta şeyh ve mürid ilişkisinden bahsedilir. Mürid sıkı sıkya şeyhe bağlıdır. Nitekim beyitte geçtiği üzere tam bir mürid edasıyla dile getirilmiş bir fedakârlık söz konusudur.

Ne çıkar şūfī saña nāle vü efgānumdan

Eşk-i gülgün ile yā dīd[e]-i giryānumdan

Kulıyam dönmezem ol ĥusrev-i ĥübānumdan

Beni men‘ eyleme zāhid yūri cānānumdan

Göz göre ayırlayın mı varayum cānumdan (33/1)

Yūri zāhid ma‘ārīf baħrine sen ʔalabilmezsin

Ma‘ānī dürrinüñ sen biñde birin alabilmezsin (86/1)

Zahid denince akla her zaman güzel ve masum şeyler gelmesi beklenirken divan şairlerinin şiirlerine konu olan rind-zahid çatışmasına bakıldığında durumun böyle olmadığı görülüyor. Zahid, dini kisveye bürünmüş ikiyüzlü ve olgunlaşmamış dinin özünden habersiz dindar gibi geçinmeye çalışan bir tip iken rind ise içi dışı bir ve gönül

ehli olan dıştan çok ze önem veren içki ve meyhane düşkünü bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu durum yukarıdaki şiirlerde rindane bir tarz ile dile getirilmiştir. Rind zahide seslenip *"Ne çıkar řf saña nle v efgnumdan"* diyerek kendisinin gönül ehli olduğunu ve bu durumun zahidi ilgilendirmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda *"Beni men' eyleme zhid yri cnnumdan"* diyerek kendisine engel olmamasını istemiştir. *"Yri zhid ma'rif baħrine sen alabilmezsin / Ma'n drrinn sen binde birin alabilmezsin"* diyerek zahidin mana ve marifetten habersiz olduğunu ve bunu bilemeyeceğini belirtmiştir.

Aşağıdaki gazelde de yine rind-zahit atışması yer almaktadır. Rinde göre zahidin sevgiliye bakmaması gerektiği halde zahid sırf Allah'ın sanatını temaşa etmek, hak hikmet ve kudereti görmek için baktığını söyleyerek ikiyüzlülüğünü dile getirmiştir.

Zhid dirse nedür maħbb-ı ġarrdan ġaraē

şun'-ı Ĥaē seyr itmedür her ĥsn  zbdan ġaraē

Seyr-i maħbb itmege şanma hev-ı nefis ola

Ĥudret-i Ĥaē naēardur ol temşdan ġaraē

'şku sevdsını 'lemde şanma serseri

Ĥaē vaş olmadur taħkē o sevddan ġaraē 107/1-3)

Bazen bir şiirde birden fazla konu işlenmiştir. Örneğin aşağıdaki mseddeste tevekkül, kannat, insanlardan istiğna, zillate düşmeme gibi minnetten uzak durulmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Tut şan'at yolını her dem dil dile beni

Zillet-i seyl-i firvna düşürme sen beni

İħtiyr-ı künc-i 'uzlet kl ek elden dümeni

Kılma teklf-i şab 'uryn şalsun ço teni

Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni

Geçme nāmerd köprüsinden қо aparsun şu seni (99/1)

Sāde sulṭānī giyüp virse saña şāh-ı benek

Yek-cihet yek-reng olup gör reng ile giyme dü reng

Kendüñi girdāba şal ‘ālemde minnet çekme tek

Eyleyüp kat‘-ı recā çek ārzūdan el etek

Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni

Geçme nāmerd köprüsinden қо aparsun şu seni (99/2)

Fakrın izhār eyleyüp halka dime oldum faķīr

Kendü kendüñi idersün yok yire hor u haķīr

Kısmet olan hod gelür saña kalīl ü ger keşīr

Gāh bī-minnet nemed giy iy Beyānī geh harīr

Minnet-i nādān ile giyme kabā-yı şūseni

Geçme nāmerd köprüsinden қо aparsun şu seni (99/3)

Mecmuada **pişmanlık ve temenni** bildiren şiirler de mevcuttur. Hisâlî'ye ait olan bu şiir bahsedilen başlığı destekler niteliktedir.

Uyup nefsüñ hevāsına ki itdüm her günāhı ben

Döküp eşk-i nedāmet n'ola itsem her gün āhı ben

Yol azdum vādī-i gamda zalām-ı şām-ı miḥnetden

Ne kara günler için halk olındum yā İlāhī ben

‘Aceb mi şāh-ı baḥr ü berr olup ḥükm-i revān itsem

‘Alem āhum sirişk-i dīdemi kıldum sipāhī ben (85/-1-3)

Pişmanlık gözyaşlarıyla dolu olan bu beyitler, zamanında nefsin arzu ve isteğine uyup her gün işlenen günahlarından rahatsızlık duyan, gam ve kederler içerisine hapsolünmüş birinin eski halinden şikâyeti ve mecâzi aşktan ilahi aşka ulaşmanın haykırışıdır.

Zaman zaman insanlar yaptıkları yanlışlar yüzünden ümitsizliğe düşse de Allah'tan ümidin kesilmemesi gerektiğini, tevbe edip pişman olanın, Allah'ın affına ve peygamberin şefaatine nail olunabileceğini ifade eden şiir;

Ḥudāyā çok günāh itdüm ‘adedsüz çok günāhum var

Günāhum çok ise ne ğam senüñ gibi İlāhum var

Namāzum yok niyāzum yok daḥı ‘özü ile nāzum çok

Ne var kılmaz isem t̄ā‘at hele derd ile āhum var

Yarın maḥşerde yā Raḥmān günāha yoḡdur inkārūm

Ne inkār eyleyem yā Rab baña benden güvāhum var (91/1-3)

Mecmuada konusu **hayıflanma ve üzüleme** olan şiirler de yer almaktadır. Hükmî'ye ait olan bu şiirler; Osmanoglu Nasuh Paşa'nın katli üzerine yazılmıştır. Bu şiirlerde, Nasuh paşaya iftiralar atıldığı, iyi bir insan olmasına rağmen değerinin bilinmediği, devlete ve millete bağlı bir kişi olduğu halde katledilmesi Hükmî'yi derinden üzmüştür. Hayıflanmanın dile getirildiği bu şiirlerin bir kısmı aşağıya alınmıştır.

Yazılmış ḡayfā ecel fermānı ‘Oṣmānoḡlunuñ

İftirālardur kamu bühtāna ‘Oṣmānoḡlunuñ

Pādişāhum ‘ālemüñ arslānı ki ḡayf itdiler

Bilmedi ‘ālem nedür ‘işyāñı ‘Oṣmānoḡlunuñ (29/1)

Bi-ḥamdillāh yunup arınmış idüm āb-ı Zemzemle

Çekilür tağa sancağum berāber idi Rüstemle

Mezārum üstü ḳan doldı ziyāret yas [u] mātemle

N'ola ey pādīṣāhum hey bu da bir Kerbelā olsun (30/3-4)

Mecmuada konusu **övgü** olan bir murabba Âşık Ömer tarafından kaleme alınmıştır. Bu şiirde seferden zaferle dönen İslam ordusu övülerek Allah'a hamd edilmiştir. Din yolunda sefere çıkıldığı için ordunun Allah'ın lütfuna mazhar olduğunu ve zafer elde edildiğini dile getiren şair aynı zamanda *Ġāzī Sulṭān Muṣṭafā 'adlī 'adālet eyledi eyledi* diyerek padişahı da övmüştür.

Ḥamdü'lillāh ṣād [u] mesrūr oldı İslām 'askeri

Her ḥaṭādan ḥıfz [u] mesrūr oldı İslām 'askeri

Luṭf [u] tevḫīkin refīḳ itdi bize ma' būdımız

'İzz ü rif' at ile manṣūr oldı İslām 'askeri

Ġāzī Sulṭān Muṣṭafā 'adlī 'adālet eyledi

Cān [u] dilden bunca 'asker istiḳāmet eyledi

Cūd u faḫlından Ġanī Mevlā hidāyet eyledi

Dīn yolında mest [ü] maḥmūr oldı İslām 'askeri (31/1-2)

Murād Paşa tarafından yazılan ve Bağdat kuşatmasında Sadrazam Hafız Ahmed Paşa'ya gönderilen **tenkid ve hiciv** mahiyetindeki bir şiir örneği mevcuttur. Bu şiirin birkaç beyti aşağıya alınmıştır:

Ḥāfiẓā Bağdāda imdād itmege er yok mıdur

Bizden istimdād idersin sende 'asker yok mıdur

Düşmeni māt itmege merdāneyem dirdüñ ezel

Ḥaşma ḳarşu şimdi at oynatmağa yir yok mıdur

Gerçi lâf urmağda yoğdur saña hemtâ bilirüz

Lîk senden dâd alur bir dâd-güster yoğ mıdur (83/1-3)

Mecmuada "yok mudur" redifli Ensîsî tarafından kaleme alınan 11 beyitlik bir gazel daha bulunmaktadır. Bu gazelde de yine Murâd Paşa'nın eleştirmiş olduğı konular mevcuttur. Şâh-ı Acem Diyale suyu üzere gelip tabur kurduklarında Bağdat'ın alınışında yazılıp vezire verilen bir şiirdir. Ayrıca "bu bî-dinlere ser-asker olacak bir kişi yok mudur" diyerek ser-askeri tenkit eder.

Himmet ehli merd-i Hağ 'âlemde bir er yoğ mıdur

Cân şarf eyler bu yolda mîr-i mehter yoğ mıdur (84/1)

Ey Enîsi kimse çekmez oldı İslâm gayretin

Yoğsa ol bî-dînlere 'askerde hem-ser yoğ mıdur (84/11)

Ayrıca mecmuada tek başına yer alan ve birbirinden bağımsız bir şekilde müstakil beyitler de mevcuttur. Bu beyitlerin ekseriyetle konu bütünlüğü kendi içlerine münhasır kalıp aynı konuda birden fazla müstakil beyitler vardır. Bu beyitlerin ihtiva ettiğı konulardan bazıları aşağıya alınmıştır:

Nasihat ve ders verme konulu beyitler:

Hey efendim zûlm idersin ben fakîrûñ cânına

Bu dünyâdur kimsenüñ itdügi qalmaz yanına (8/1)

Kişi bu dünyada ne yaparsa onu bulur teması işlenmiştir. Zulüm ederse zulüm görür iyilik ederse iyilik görür şeklinde öğüt vermiştir.

Pâdişâhum deyü mağrûr olma ey şâh-ı cihân

Bâb-ı Hağda şâh ile dervîş çün yeksân olur

İnsanın makamı ve mertebesi ne olursa olsun gururlanıp kibirlenmemesi lazım çünkü insandan büyük Allah var secdede padişah ile köle eşittir. İkiside bir olan Allaha secde ederler.

Olma ğamġin ey faķir-i bī-kes [ü] bī-ķiz olan

Şüretā olan faķir ol pāyede sultān olur (56)

İnsan fakir olduğu için kederlenmemesi gerekir ķünkü bazen fakirlik Sultānlıktan yani zenginlikten daha iyidir.

Ķalbi nerm olanlar ile şöhet [it] ey seng-dil

Ķalbün içinde ķasāvet olmaya ta ķalb ķalb (57)

Kalbinde Allah korkusu taşıyan yumuşak kalpli insanlarla sohbet et onlarla oturup kalk ta ki senin de kalbinde katılık kalmasin.

Dua şeklinde söylenilen beyitler:

Du‘ādan yād iden cān-ı ģazīnüm

Cihān dārından īmān ile ģitsün

Du‘ā olmazsa bārī cān ü dilden

Diye luķ eyleyüp Ħaķ rahmet itsün (24/1)

Bu kıtada duanın ehemmiyeti ve Allahın Lūtfu üzerinde durulmuş. Duanın ahirette kişinin kurtuluşuna bir vesile olduğunu dile getirmiştir.

İlāhī ģürmet-i Tāhā vü Yāsīn

Ķabūl eyle bu faķirün du‘āsın (66)

Kur'an'da iki sure ismi olan bu isimler duadan sonra söylemek makbuldür.

Yā İlāhī ber-murād it iş bu ģaṭṭuñ kātibin

Şaķla hem yavuz nażardan bu sefīne sāhibin (67)

Ya rabbi bu hat sahibini başarıya ulaştır ve onu kem gözlerden sakla.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenilen Yöntem

1. Metin oluşturulurken eserin şiir ve sayfa düzeni korunmuştur. Şiirler mecmuada yer aldığı sıralamaya göre okunmuştur.
2. Şiirlere mecmuada bulunduğu sıraya göre numara verilmiş ve her bir şiirin vezni tespit edilmiştir.
3. Metnin transkripsiyonunda varak numarası gösterilmiştir.
4. Mecmuadaki şiirler daha önce yayımlanmış çeşitli yayımlarla (divan, makale vb.) karşılaştırılmıştır. Ana metine doğru kullanım alınmış, farklar dipnotta gösterilmiştir.
5. Metinde okunamayan kelimelerin eski harfli yazılışları verilmiştir.
6. Vezni aksaklığı dipnotta gösterilmiştir. Vezin aksaklıklarında yapılan tamirler "[]" ile gösterilmiştir.
7. Şiirde kullanılan başlık doğru değilse doğru olan başlık yazılmış ve bu fark dipnotta belirtilmiştir.
8. Beyitlerden oluşan şiirlerin beyit numaraları Latin rakamlarıyla gösterilmiştir. Bentlerle yazılmış şiirlerin bent numaraları ise Romen rakamlarıyla belirtilmiştir.

3.2. Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenilen Yöntem

1. Farsça kelimelerdeki ön ekler, eklendiği kelimedenden (-) işareti ile ayrılarak gösterilmiştir: (nâ-bekâr, bi-ḥamdillâh, bî-çâre). Farsça isim soylu son ekler bitişik, fiil soylu son ekler ise (-) işareti ile ayrılmıştır: (lalezâr, meygûn, gülzâr; dil-güşâ, hayret-fezâ, nûr-bahşâ). Edat ve kelimelerden oluşan ikilemeler arasına (-) işareti konmuştur: (Câ-be-câ, ser-a-ser).
2. Şiirlerde vezin gereği veya hece kaynaşmasından dolayı düşen hece kesme işaretiyle gösterilmiştir: (n'ola, n'oldı, n'iderler).
3. Metinde özel adların ilk harfleri büyük yazılmıştır. Özel isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.
4. Metinde geçen vâv-ı ma'dûleler (~) işaretiyle yazılmıştır: (ḥ'âhişger, ḥ'âb).
5. Metinde yer bildiren ḥâne kelimesi birleşik yazılmıştır: (meyḥâne).

6. Şiirde kapalı "e" sesinin "i"li şekli korunmuştur: (iy, gice, yir); ancak kafiyei aksattığı durumlarda "e"li okunuş da tercih edilmiştir.
7. "İle" bağlacı metinde ayrı yazılmış ise ayrı, bitişik yazılmışsa bitişik olarak okunmuştur; ancak bitişik yazıldığı halde vezin gereği ayrı yazılması gerekmişse (ile) gösterilmiştir.
8. Bir kelime "y= ى"li yazılmışsa "y= ى"li "Hemzeli ء"li yazılmışsa "Hemzeli ء"li okunmuştur.
9. Bazen kelimelerde "ile" bağlacının arasına "-y-" harfi konulmuştur: Tîgi-y-ile.
10. Metinde birlik sağlamak amacıyla İsmail Ünver'in¹⁰⁹ "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesindeki önerilere uyulmuştur.

¹⁰⁹ İsmail Ünver, "*Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*" Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Fall 2008, Volume 3/6.

3.3.Metin

45a

1.

ḤİŞÂLÎ¹¹⁰

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Ser-i kūyuñda feryād itdigüm demler añılmaz mı
Başup dünyāyı ğarķ itdi gözüm yaşı yeñilmez mi

Qalur mı ḥasret-i la'lüñ ile dem-beste dil maḥzūn
Nesīm-i şubḥ-ı vuşlat [esmeyüp] gönlüm açılmaz mı
3. Helāküm qaşdına qurmaķ revā mı dem-be-dem yoḥsa
Kemān ebrūlaruñ ey qaş-ı yā bir kez yaşılmaz mı

Sözüm geçmez dil ü cān naķdi ile la'l-i cānāna
Meger bāzār-ı 'ışķ içre alınmaz mı şatılmaz mı
5. Ḥişālî ḥayli rengīn vaşf ider la'li vü ruḥsārın
Sözüñden reng alup ol ğonca fem gül rūḥ añılmaz mı

2.

ḤİŞÂLÎ¹¹¹

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Şafā vü zevķ-i vaşl-ı yāre 'āşık vāşıl olmaz mı

¹¹⁰ Hisālî'nin divanında bu şiir yer almamaktadır.

¹¹¹ Hisālî'nin divanında bu şiir yer almamaktadır.

Şafâlar kesb olunmaz mı cefâlar zâyil olmaz mı

İrişür menzil-i maḳşûdına sa'y eyleyen lâ-büdd

Ya yârûñ mîve-i la'line 'âşık nâyil olmaz mı

3. Dilâ vuşlat umarsın cismüñi şad pâre kılmazsın

Şafâ-yı vaşl-ı yâre ten ḳabâsı ḥâyil olmaz mı

Cünûn üstâdı Mecnûna revâ mı ey saçı Leylâ

Fünûn-ı 'ışkı tekmîl iden 'ârif kâmil olmaz mı

5. Hîşâlî bād-ı âhumdan ḥazer kılmaz mı gülşende

Dil-i meyyâle ol nevres nihâlüm mâyl olmaz mı

45b

3.

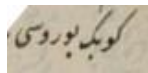
HÎŞÂLÎ¹¹²

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Ol meh ki şeb-i târda ey dil açâ sîne

Mehtâb gibi lem'a düşer rûy-ı zemîne

Şetm itdügi dem kâkül-i müşkîn ile zülfüñ

'arız olur nâfe-i Çîne

3. Pâ-bûsına el irgüremez kimse nigâruñ

¹¹² Hisâlî'nin divanında bu şiir yer almamaktadır.

Ḥammām küpesi dökmeyicek niçe ḥazîne

Gördükde hicāb eylemese sīm-i sirişküm

Ḳārūn gibi geçmezdi yire genc ü defîne

5. Çıkmaḳda-durur baḥr-i süḥenden [dür] ü gevher

Ol baḥre Ḥiṣālī olalı sīne sefīne

4.

ḤİŞĀLĪ¹¹³

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ğam degül el virmez ise devlet-i dünyā bize

Atamızdan naḳl idüpdür cennet-i me'vā bize

Nīl ü Ceyḥūn ü Şaṭun 'aynı olaldan cūy-ı eşk

Acı sözler dökmeden ḥālī degül deryā bize

3. La'lüñe cānlar virürsek n'ola ey 'İsī-nefes

Dem-be-dem cān baḥş ider ol la'l-i rūḥ-efzā bize

Şanma aḡyāra maḥabbetden ider mihri nigār

Cevrdür maḳşūdı ancaḳ ey dil-i şeydā bize

5. Ey Ḥiṣālī yāre te'sīr ide kesb-i 'ışkımuz

¹¹³ Hisālī'nin divanında bu şiir yer almamaktadır.

Ḥamdü'lillāh şimdilik düşmişdür istiğnā bize

46a

5.

[Beyt]

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

Her bîşe gümān meber ki ḥāl'est

Şāyed ki pelenk beḥafte bāşe¹¹⁴

6.

ḤİŞĀLĪ¹¹⁵

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Mest-i 'ışkuz gerçi cām-ı dil-güşādan geçmişüz

Şanmañuz ammā ki la'l-i cān-fezādan geçmişüz

Nüş idüp la'l-i lebūñ mir'āt-ı ruḥsāruñ görüp

Cām-ı Cem āyīne-i 'ālem-nümādan geçmişüz

2. Dār-ı tār-ı zülfüñe ber-dār olup Mañşürveş

Çenber-i derd ü belā kayd-ı 'anādan geçmişüz

Lāübālī meşrebüz vādī-i miḥnetden ne ğam

Kūh-ı ğamda nicedür bend-i belādan geçmişüz

5. Yār dimiş kūyuma gelsün Ḥişālī derdmend

¹¹⁴ Her ormanı sahipsiz, boş zannetme (ormanın içinde) bir arslan uyuyor olabilir.

¹¹⁵ Hisālī'nin divanında bu şiir yer almamaktadır.

İdelüm ‘ahd ü vefâ cevır ü cefâdan geçmişüz

7.

Çıt‘a

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

I.

Efendim ulıñam bama ārāfdan

Şu uşca cānumı yama firāğdan

Belālı zülfüñe ‘āşık olalı

Unutdum yazıyı çaldım sebağdan

8.

[Beyt]¹¹⁶

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Hey efendim ulm idersin ben fağırūñ cānına

Bu dünyādur kimsenūñ itdüğü almaz yanına

47a

47b¹¹⁷

48a

9.

İŞĖAK EFENDİ

Me‘ülü Fā‘ilātü Mefâ‘ilü Fā‘ilün

1. Bildüm seni şol āfet-i devrān degül misin

Şol övdükleri gözleri fettān degül misin

Bilmez miyüz seni igen açılma dōstum

¹¹⁶ MT: müfred

¹¹⁷ Mecmuanın 47a ile 47b sayfalarında bir takım karalamalar yer almaktadır.

Dil gülşeninde gonca-i handân degül misin

3. Gül izz ü nâz ile geçse bülbül niyâz ile
Bi'llāhī dehrüñ işine hayrân degül misin

Dīdār-ı Hakkı kūy-ı firdevse virmez
Şūfī inānmaduñ yā müselmān degül misin

5. Niçün çekmedüñ kenāre ol serv-kāmeti
İshāk toğrı söyle peşīmān degül misin

10.

NECĀTĪ EFENDĪ

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1. Kō göñül buseñe cān ile harīdār olsun
Bi'llah ey gonca dehen yok dime bāzār olsun

Görüp¹¹⁸ aşüftelerüñ¹¹⁹ hāline rahm eylemeyen
Göreyin bencileyin derde giriftār olsun

3. Būse peymānesinüñ cūr a-i cān-bağışından
Hele ol piste dehen yok dimedi var olsun

¹¹⁸ görüp: zülfün, NBD

¹¹⁹ aşüftelerün: aşüfteleri

Kimse beglerde¹²⁰ vefâ ummadı¹²¹ dünyâ turalı

Kim diye sen meh-i bî-mihre vefâdâr olsun

5. Öpmege kocmağa yer yok dir iseñ ey yüzi gül

Ço Necâtî kuluñı ‘âşık-ı dîdâr olsun

48b

11.

[Beyt]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Nazar kerdem be hüsni hatt-ı yâkût

Başar-ı nûrî bahşet rûh-ı râkût¹²²

49a

12.

Çıt‘a

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mef‘ülü Fe‘ülün

I.

Çurbetde meded bendeyî sulţānum unutma

Ya‘kūbuñam ey Yūsuf-ı Ken‘ānum unutma

Derdüñle yatur haste gönül bî-kes ü tenhâ

Pervāneñüm ey şem‘-i şebistānum unutma

13.

[Beyt]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

¹²⁰ hūblardan: beglerde, NBD

¹²¹ ummadı: görmedi, NBD

¹²² Yakuttan yapılmış güzel yazıya bakmak için gözüme nur ruhuma kuvvet ver.

Günāhum vez[n] idüp tartarsa Yezdān

Neler çekse gerek maḥşerde mīzān

14.

[Beyt]

Mefʿülü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

Söyleñ raḳıbe virmesün ol bī-vefā selām¹²³

ʿĀşık bu cevre ḳatlanamaz ḥāşıl-ı kelām

15.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1. Sevdi dilden ey meh-i nā-mihribān göñlüm seni

Gördi meftūn oldı ʿaqlum çeşm-i fettānum seni

Kime ḳul olduñ kimi sevdüñ dir iseñ bendeñe

Saña ḳul oldum seni sevdüm güzel ḥānum seni

3. Kimi dünyāya kimi ʿuḳbāya virdi göñlüni

Ben seni sevdüm iki ʿālemde cānānum seni

Ḥüsn-i ḥūyında yaşum seylābveş çağlar aḳar

Her nazarda görmesem serv-i ḥırāmānum seni

5. Sīnemüñ imānısın uyma raḳibüñ sözine

Ḥaḳ Teʿālā şaklasun şeytāndan imānum seni

¹²³ Bu beyit; Gürbüz, *Sultân-ı Hûbâna Münasib Eş'âr*, s. 428. Behiştî başlığıyla verilmiş. Ama hangi Behiştî'ye ait olduğu belirtilmemiş.

16.

BEYÂNÎ¹²⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. İhtiyār itdi ʿarīḳ-i ʿışḳı çün kim pīrümüz
Yoluña cān virmedür şimdi bizüm tedbīrümüz

ʿİşḳı biz yoluñda cān virmekle işbāt eylerüz

ʿĀşık-ı şādıḳlaruz yokdur bizüm tezvīrümüz

3. Himmetiyle bende çekdük bu peleng-i ʿarḥı biz
Gerden-i gerdūnda rāh-ı kehkeşān zencīrümüz

Ḳadd-i zāhid künc-i mescidde kemān olmış yatur

Hamdū'lillāh menzil-i maḳşuda irdi tīrümüz

5. Ey Beyānī biz ḥadeng-endāz-ı miḥnet olalı
Āh resminde görünür tīr ile zih-gīrümüz

17.

[BEYÂNÎ]¹²⁵

NAẒM-I SULṬĀNÎ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Bulınur gerçi ʿālemde saña ben mübtelādan yeg

¹²⁴ Bu şiir Beyânî'nin divanında rastlanmamıştır. Bu şiir için bkz. Sevgi, *"Beyânîzâde Ayânî'nin Gazelleri"*, a.g.m., s. 34-118.

¹²⁵ Bu şiire Beyânî'nin divanında rastlanmamıştır.

Bulınmaz mihribānum baña bir sen mehlikādan yeg

Göz açup yumdı gonce hātırum ceyş-i hayālūndür
Huzūrum var benüm mülk-i cihāna pādişādan yeg

3. Gözedür niçe dem çeşm-i gubār-ı hāk-i pāyūñden
Anı tahşıl ider bulunmadı bād-ı şabādan yeg

Kemend-i zülfüne dil bağladum başdan belā tutdum
Olup dīvāne ol Leylīye Kays-ı bī-nevādan yeg

5. Murādī maḥzen-i dilden çıkarma cevher-i sırrı
Kimesne bilmez anı n'idügin cidden Hudādan yeg

Beyānī husrev-i mülk-i me' ānīdür şeh-i 'ālī
Yaraşmaz vaşf-ı rûḥ-efzāsına şîrîn edādān yeg

50a

7. Bugün sultān-ı 'ışk oldum baña yok dil-rübādan yeg
Felek tahtına şāh oldum gerekmez mehlikādan yeg

Bürehne 'āşık-ı zārem görünmez 'aynuma 'ālem
Gedā-yı bī-ser ü pāyem cihānda pādişādan yeg

9. N'ideler tēcı vü tahtı gerekmez rahtı vü bahtı
Cihān fānī vü cān fānī görünmez hiç fenādan [yeg]

Serîr-i saltanatda sen muķîm ol tâc ü şevketle
Maķāmuñ evc-i rif' atdur şehā burc-ı semādan yeg

11. Cihānuñ pādişāhısın bugün zıll-i İlāhîsin

Sikender-nāz ü istiğnā gerekmez hem ğınādan yeg

18.

BEYÂNÎ

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Egerçi yoķ cihānda mübtelāya dil-rübādan yeg
Velîkin dil-rübāya da bulunmaz mübtelādan yeg

Dimişler māh-rûlar zülfidür bend-i belā ammā
Baña bir nesne hoş gelmez cihānda bu belādan yeg

3. Nevā vü nāleler eyler yoluñda 'āşık-ı miskîn
Dirîğā kim yanuñda yoķ raķîb-i bed-liķādan yeg

Ser-i kūyuña varsam hoş gelür baña seg-i kūyuñ
Ġarîb olsa kişiye kimse olmaz āşinādan yeg

5. Belālu 'āşıķuñ derdin bilüp dermānın itsünler
Güzeller şanmasunlar kim bulalar mübtelādan yeg

Beyānî leblerüñ vaşfın yazup hoş ābdār itdi
Münāsib görmedi hergiz aña rengîn edādan yeg

19.

BEYÂNÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Cihānda cevre mu' tād oldı dil hicrāne incinmez

Ne hicrān āteş-i sūzān içinde yana incinmez

Çeker zencîr-i zülfün bendini boynına almış dil

Lebün dārü's-şifāsında yatur dīvāne incinmez

3. Hāyāl-i tîr-i gamuñ toğrı gelsün hāne-i çeşme

Cihānda merdüm-i dānā olan mihmāna incinmez

Gerek mihr ü vefā olsun gerek cevr ü cefā olsun

Hemîşe senden olsun her ne olsa cāna incinmez

4. Beyānî gibi bir ' aşık yatur yoluñda hāk olmuş

Aķar şu gibi aķrānı geçer aķrāna incinmez

20.

[ŞĀDIQ]

PĀDİŞĀH-I ' ĀLEM-PENĀH

Fe'ilātün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Feyż-i Yezdāna i' timādum var

Emr-i Sulţāna inķıyādum var

Fi'l-i şeyţāna mużtarib olmam

İsm-i Sübhāna istinādum var

3. Naķş-ı ebrūya ser-fürū itmem

Ḳāb-ı Ḳavseyne ittiḥādum var

Nefs-i aġyāra intiḳām itmem

Ḳatl-i a‘ dāya ictihādum var

5. ‘Arz-ı ḥāl itmek isterin Şādık

Dergeh-i şehde bir murādum var

51a

21.

[Müfred]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ḥāk-i pāye bir rikāb ihdāsı nāçīz ise de

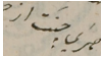
İtme red kıır atı vir ya il baġışla bir ḳula

22.

[Müfred]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

Nükte goften pīşukem fehman zi-ḥikmet bī-gümān

Gevherī ez cevāhir ey ten-i pīşū ḥarest¹²⁶

23.

[Ḳıtt’a]

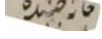
¹²⁶ Hiç şüphesiz hikmet ehline bir nükte söyleyeceğim. Mücevherleri vücudun mücevherlerinden biridir.

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

I.

Hâkimü'ş-şer' idicek bâde-i gülgūna yasağ

Ḳahveye yir mi ḳodı pādişehūñ ḳānūnı

Bir alay cāna za' īfā sultānum

Zehr-i ḳātil mi yisünler bulmayıcaḳ afyonı¹²⁷

51b

Çün hüdāvend-i vācibü'l-‘aḳā’ celle şānühü te‘ ālā ve cenāb-ı vāhibü'l-mevāhib
‘amme iḥsānühü ve tevālī selāṭīn

24.

Ḳıṭ‘a

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

I.

Du‘ ādan yād iden cān-ı ḥazīnüm

Cihān dārından īmān ile gitsün

Du‘ ā olmazsa bārī cān ü dilden

Diye luṭf eyleyüp Ḥaḳ raḥmet itsün

52a

52b¹²⁸

53a

25.

NĀBĪ

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

¹²⁷ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

¹²⁸ Mecmuanın 52a ve 52b sayfaları boştur.

1. Gülsitân-ı dehre geldük renk yok bû kalmamış

Sāye-endāz-ı kerem bir naḥl-i dīl-cū kalmamış

Eylemiş der-beste dükkānıñ ṭabīb-i rūzgār

Hoḳḳa-i pīrūze-i gerdūnda dārū kalmamış

3. Teşnegānıñ çāk çāk olmuş leb i ḥāhişgeri

Çeşmesār-ı merḥametde bir içim şu kalmamış

Ḳadrin añlar yok bilür yok merdüm-i¹²⁹ sencideniñ

Çārsū-yı ḳābiliyyetde terāzū kalmamış

5. Ceyş-i ḡamda ḳande itsün ilticā ehl-i niyāz

Ḳal‘a-i himmetde¹³⁰ Nābī burc u bārū kalmamış

53b

26.

[CİNĀNĪ]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I.

Bir¹³¹ seḫer bī-dār olup ol cānımuñ cānānesi

Ḥāb-ı rāḫatdan açılmış nergis-i mestānesi

‘Ālemi zencīr-i zülfi¹³² kılmağa dīvānesi

¹²⁹ merdüm-i: her dūr-i, ND

¹³⁰ himmetde: hizmetde, ND

¹³¹ bir: çin, CD

¹³² zülfi: zülfün, CD

Başını çözmüş şemîminden pür olmuş hānesi

Bir eline zülfin almış bir elinde şānesi

II.

Ol perî hāmmāma varmış bir iki hem-rāz ile

Halveti kılmış münevver tal‘at-i mümtāz ile

Oturur çıkmış legende hürmet ü i‘zāz ile

Āfitāba ta‘n idüp yunup țaranur nāz ile

Bir eline zülfin almış bir elinde şānesi

III.

Çıkdı çün kim bir gümüş na‘lin ile germābeden

Pāyine şu koydı zerrîn tas ile çarh-ı kühen

Yanına ihzār idüp esbāb-ı hüsnnin cümleten

Dizi üstine¹³³ kırmış āyinesin ol sîm-ten

Bir eline zülfin almış bir elinde şānesi

IV.

Şalınup dün bāğa varmış serv-i hoş bālā gibi

Hem-nişîni encüm olmuş ol mehûn ğarrā gibi

Havza girmişler ‘uyûn-ı cennete havrā gibi

Nāz ile çıkmış kenāra mālîk-i deryā gibi

Bir eline zülfin almış bir elinde şānesi

54a

V.

Ellerini ‘āşık-ı zāruñ baturmış kıanına

¹³³ üstine: üstinde, CD

Yağdılar gūyā ki hınnā ol melāḥat kānına
Nev-‘ arūsı ḥüsninüñ fer virmek için añına
Da‘ vet itmiş luṭf ile meşşātasını yanına
Bir eline zülfin almış bir elinde şānesi

VI.

Sā‘ id-i¹³⁴ sīmīne ṭakmış cevherī ḥalḥālını
Reng için ‘ uşşāka arturmuş ruḥınuñ alını
Vesme yakmış kaşına almış sevād-ı ḥālını¹³⁵
Kılmağa miskīn Cinānīnūñ perīşān ḥālını
Bir eline zülfin almış bir elinde şānesi

27.

[Kıṭ‘ a]

Segāh Beste-i Küçük İmām

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I.

Bu demde bülbül-i şūrīde efgān eylemez neyler
Çemende gunceler çāk-i girībān eylemez neyler
Niçün sāķī-i gül-çihre-durur kāşānede bilmem
Mey-i gülgün ile ‘azm-i gülistān eylemez neyler

28.

[Kıṭ‘ a]¹³⁶

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

¹³⁴ sā‘ id-i: sak, CD

¹³⁵ Bu mısra Cinānī'nin divanında ikinci mısra olarak yer almaktadır.

¹³⁶ Neşâtī'ye ait olan bu kıta mecmuuda sehven "Güfte-i Kemāl Paşazāde" başlığıyla yer almıştır. Bkz. Neşâtī Ahmet Dede, *Neşâtī Dīvānu*, haz., Mahmut Kaplan, Ankara, KTB Yay., 2019 s. 216.

I.

El virmedi mekkâre-i dünyâ diyü iy dil
Âvâre olup eyleme izhâr-ı telâsî
Cem‘ eylememiş meclis-i ‘âlem kurulaldan
‘İrfân ile bir yerde Hudâ ‘akl-ı ma‘âsî

54 b

29.

[HÜKMÎ]

‘OŞMĀNOĞLU

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I.

Yazılmış hayfâ ecel fermânı ‘Oşmānoğlunuñ
İftirâldur kamu bühtâna ‘Oşmānoğlunuñ¹³⁷
Pâdişâhum ‘âlemüñ arslânı ki hayf itdiler¹³⁸
Bilmedi ‘âlem nedür ‘işyâñı ‘Oşmānoğlunuñ

II.

İylerin çok gördi hüccâc ‘askeri yollarda hey
Söylenürdi nâmı anuñ erligi dillerde hey
Ser-nigün olmuş yaţur nâzik beden çöllerde [hey]
Ravza-i cennet olan meskânı ‘Oşmānoğlunuñ

III.

Rûz [ü] şeb mâtemdedür ‘Aydın ili Güzelhisâr¹³⁹

¹³⁷ Bu mısra için bkz. Adem Balkaya, "*Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Divanı Türü Üzerine Bir Araştırma*" Doktora Tezi, Erzurum, 2011. s. 263. "iftiradır kamusu üstüne Osman Oğlunun" şeklindedir.

¹³⁸ Balkaya, a.g.t., s. 263. Bu mısra "Pâdişâh-ı âlemin arslanına hayf oldu hayf" şeklindedir.

¹³⁹ Balkaya, a.g.t., s. 263. te bu bende karşılık aşağıdaki bend yer almaktadır.

*Ser koyup çalıştığı meydanda hep Allah için
Hak rızasıydı işi gücü hemen gufrân için
Rûz-ı mahşerde Livâ(-yı) hamd altına varmak için*

ıldılar Şâm-ı Şerîf Mekke Medîne intizâr
Bir mübârek yolda cânuñ ald[1] o Perverdigâr
Nûr ile doldı mezâristânı ‘Oşmānoğlunuñ

IV.

Zulm ile dolmuş iken Mekke yolın fetheyledüñ
Bir zamân ahhâr ulundur diyü fetħin eyledüñ¹⁴⁰
Pâdişāhum şöyle bir şāhib ħurūca neyledüñ
Doldı Beytullāha [çok]¹⁴¹ efgānı ‘Oşmānoğlunuñ

V.

Sāiyā¹⁴² şundi dolu zehri aña bir cām ile
[‘Aẓm-i ukbā eyledi ol bir güzel eyyām ile]¹⁴³
Sene biñ yüz yirmi altıda daħı pür nām ile¹⁴⁴
Der ki Ĥükmī nāmı şānı gitdi ‘Oşmānoğlunuñ¹⁴⁵

30.

[ĤÜKMĪ]

‘OŞMĀNOĞLU¹⁴⁶

Hep melekler ağlasın üstüne Osman Oğlu'nun

¹⁴⁰ Balkaya, a.g.t., s. 263 bu mısra *"Bir zaman arslan kulumdur diyu çok metheyledin"* şeklindedir.

¹⁴¹ Balkaya, a.g.t., s. 263. Mecmuada bu kelime *"çün"* şeklindedir. Mana açısından *"çok"* kelimesi daha uygun olduğundan bu kelime tercih edilmiştir.

¹⁴² Balkaya, a.g.t., s. 263 bu kelime *"sanki"* şeklindedir.

¹⁴³ Balkaya, a.g.t., s. 263. Mecmuadaki bu mısra *"Arza ‘uķbā eyleye ol bir güzel eyyām ile"* mana bakımından uygun olmadığından yukarıdaki mısra tercih edilmiştir.

¹⁴⁴ Balkaya, a.g.t., s. 263. bu mısra *"Sene bin yüz yirmi altıda güzel bir nām ile"* şeklindedir.

¹⁴⁵ Balkaya, a.g.t., s. 263. bu mısra *"Ĥükmīā der gitti nām-ü şānı Osman Oğlu'nun"* şeklindedir.

¹⁴⁶ <https://www.istka.org.tr/media/131521/unutma-%C4%B0stanbul.pdf> Bu şiir M. Fuad Köprülü ve Orhan Köprülü'nün 1826 tarihli arşivinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması üzerine Genç Osman için söylenilmiş bir şiirdir. Son bendi eksik olan şiirin tamamı mecmuda yer almaktadır. Arşivdeki şiir aşağıdadır:

1. Dimiş 'Osmân-oğlu 'askerine el-vedâ olsun
Çekilen kaleme ki Hakk emri merhabâ olsun
Ki rû'yâmda görmiş idüm 'ömr peymânesi dolmuş
Yazılmış alnıma âhir bu yolda ser fedâ olsun
2. Gelin iy 'askeri hüccâc Hudâ hakkuñ helâl eyle
Beni öldi diyü cümle cihân halkı melâl eyle
Yarın ol rûz-ı mahşerde gelin siz 'arz-ı hâl ile
Şehidler menziline çün münâdîler nidâ olsun

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I.

Dimiş ol 'Osmānoğlu 'askerine elvedā olsun
Çalınmış katlūme tuğrā Hāḡ emri merḡabā olsun
Ki ben rü 'yāmı görmışdüm ecel peymānesi dolmuş
Yazılmış alnuma āḡir bu yolda ser fedā olsun

II.

Gelin ey 'asker-i ḡuccāc Ḥudā ḡaḡḡın ḡelāl eyleñ
Beni öldi diyü cānā cihān mülkin melāl eyleñ
Yarın ol rüz-ı maḡşerde varup bir 'arzuḡāl eyleñ
Şehīdler menziline çün münādīler nidā olsun

III.

Bu beyte yüz sürüp kıldum bi-ḡamdillāḡ ziyāretler

55a

İderdüm Āl-i 'Osmānoḡlına şıdḡ ile ḡizmetler
Zamān āḡir zamān oldu bilinmez oldu kıymetler
Baña yardımcı bir Mevlā şefi'üm Muştafā olsun

IV.

Bi-ḡamdillāḡ yunup arınmış idüm āb-ı Zemzemle
Çekilür ḡaḡa sancāḡum berāber idi Rüstemle

3. Ortaya yüz sürüp kıldum bi-Hamdi'llāḡ ziyāretler
İderdüm Āl-i 'Osmān'a hem sadākatle hizmetler
Zamān āḡir zamān oldu bilinmez kadr-i kıymetler
Baña yardımcı bir Mevlā şefi'üm Mustafā olsun

4. Bi-Hamdi'llāḡ sürüp yüz kalmış idüm āb-ı zemzemle
Çekilen tūḡ u sancāḡum berāber idi resm ile
Dîzâr gün ba'îd itme bu fusûhı cemālūñle
Saña müştāk olsun cânlar gerek pâ-yı gedā olsun

Mezārum üstü ƙan doldı ziyāret yas [u] mātemle

N'ola ey pādīšāhum hey bu da bir Kerbelā olsun

V.

Beni rūzī-yi maḥşerde müşerref ƙıl vişālūñle

Şefī'üm ola Aḥmed ol güne kendi vişālūñle

Bizi andan ba'īd itme bizi Ḥükmī cemālūñle

Saña müştāk olan cānlar gerek pāy-ı gedā olsun

31.

‘ÖMER

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I.

Ḥamdü'lillāh şād [u] mesrūr oldı İslām 'askeri

Her ḥaṭādan ḥıfz [u] mesrūr oldı İslām 'askeri

Luṭf [u] tevfiķin refiķ itdi bize ma' būdımız

‘İzz ü rif' at ile manşūr oldı İslām 'askeri

II.

Ġāzī Sultān Muştafā 'adlī 'adālet eyledi

Cān [u] dilden bunca 'asker istiķāmet eyledi

Cūd u fazlından Ġanī Mevlā hidāyet eyledi

Dīn yolında mest [ü] maḥmūr oldı İslām 'askeri

III.

Dir ki bu 'Āşık 'Ömer fırsat bulup ḥaylī sipāh

Baş kesüp ƙanlar saçup Bektāşiler tutdı semāh

Otuz üç tunc balyimez top aldılar bī-iştibāh

Āb-ı tīġi-y-ile meşhūr oldı İslām 'askeri

Temme

55b

Ḳāle'n-nebiyyü şalla'llāhü 'aleyhi ve sellem:

El-mü'minüne lā-yemūtüne bel yünkalüne min dāri'l-fenā'i illā dāri'l-beḳā'i¹⁴⁷

56a¹⁴⁸

56b¹⁴⁹

57a

32.

Rubā'ī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I.

Tazelendi sīnem üzre taze tağlar şad hezār

Ben niyāz itdükçe nāz eyler güzeller şad hezār

Ārzū-yı kūyuña varsam hem dil-i bī-çäreler

Reh-güzārında pür olmuş dīde-hānlar şad hezār

57b

33.

[MEDHĪ]

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I.

Ne çıkar şūfī saña nāle vü efgānumdan

Eşk-i gülgün ile yā dīd[e]-i giryānumdan

¹⁴⁷ İnananlar ölmezler, ancak fānî olan dünyadan bâkî olan âleme naklolunurlar.

¹⁴⁸ Mecmuanın 56a sayfası boştur.

¹⁴⁹ Mecmuanın 56b sayfasında "Yā ḥazret-i sulṭān Mevlāna ḳaddesallāhü's-sırrahü'l 'azīz" yazısı yer almaktadır.

Ḳulıyam dönmezem ol ḥusrev-i ḥübānumdan
Beni men‘ eyleme zāhid yūri cānānumdan
Göz göre ayrılaysın mı varayum cānumdan

II.

Ruḥ-ı dilber giceler bir meh-i tābānumdur
Çın seḥer şāma deġin mihr-i dıraḥşānumdur
Niçe terk idem anı sīnede īmānumdur
Ḥasteyem yār benüm derdüme dermānumdur
Hey meded öldüm ayırmañ beni dermānumdan

III.

Bir leṭāfet ḳomıṣ Allah o mehüñ şānında
İns ü cin oldu anuñ cān ile fermānında
Yaz[ay]ın şevḳ ile bu mışra‘ ı eyvānında
Sāyeveş ḥāk ile yeksān olayın yanında
Tek cüdā olmayayın serv-i ḥırāmānumdan

IV.

Gün gibi rāz-ı ġam-ı ‘aşḳ[ı] ‘ayān eyleyeyin
Saña keyfiyyet-i esrār[ı] beyān eyleyeyin
[Yaḳamı çāk ideyin āh ü fiġān eyleyeyin] ¹⁵⁰
Mest-i ‘ ıṣḳ olduğımı niçe nihān eyleyeyin
Görinür dāġlarum çāk-i ġirībānumdan

V.

Medḥiyā ḳanlu yaşum şu gibi her sūya aḳar

¹⁵⁰ Bu mısra mecmûada eksiktir. Bkz. Seyhan, *Medḥi Divanı*, s. 302.

Sedd-i İskendere dūş olsa anı  arbı yıkar
 ateş-i  aşka bulunmazsa n'ola c y-ı ma arr
 em iy  dil uzadup her gice efl ki ya ar
N r-ı  hum ki  ıkar s ne-yi s z numdan

58a¹⁵¹

58b

34.

[Beyt]

F  il t n F  il t n F  il n

  h-ı merd n ibn-i  amm-i Mu taf 
  r-i Yezd n ol  Aliyy 'l-Mur az 

59a

Bi'smi'll hi'r-ra m ni'r-ra  m

35.

[Beyt]

12'li hece

  n c d  kıldu   apu ndan beni   hum
Rev  m  g le ra  b-i bed p d  hum

36.

[M sra]

Nev-bah r irdi li- ahd  b  -ı h sn  

59b

37.

¹⁵¹ Mecmuanın 58a sayfası bo tur.

MEDHÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I.

Menem¹⁵² âşüfte vü şeydâ¹⁵³-zede zülf [ü] ‘ izâr
Yağdı yandurdu meni âteş-i rûy-ı dildâr
Baña zulm oldu meded husrev-i ‘ âlî-mikdâr
Dün ü gün¹⁵⁴ şubha degin eyler idüm nâle vü zâr
Bir siyeh çeşm [ü] siyeh pûş [u] siyeh çerde¹⁵⁵ nigâr
Dün menüm basdı yolum yağmaladı her ne ki var¹⁵⁶

II.

Begler ol hûnî bizüm bağrumuzı hûn itdi
[Göz göre gözlerimiz yaşını Ceyhûn itdi]¹⁵⁷
N'eylediyse bize ol kâmet-i mevzûn itdi
Toğrusı bu hele her vech ile meftûn itdi
Eyzan

III.

Görinür çeşm-i dürüm başuña¹⁵⁸ çün kıadd-i nigâr
Bir gümüş servi bitürmiş yine şahn-ı gülzâr
Pâyüñe yüz süre geldüm nitekim cûy-ı bahâr
Ğarazum saña şikâyet degül ammâ hünkâr
Eyzan

¹⁵² menem: benem, MD

¹⁵³ şeydâ: sevda, MD

¹⁵⁴ dün ü gün: dün gice, MD

¹⁵⁵ çerde: çârda, MT

¹⁵⁶ dün menüm basdı yolum yağmaladı her ne ki var: dün yolum basdı menüm yağmaladı her ne ki var, MD

¹⁵⁷ göz göre gözyaşumuzu gûya Ceyhûn itdi: Göz göre gözlerimiz yaşını Ceyhûn itdi, MD

¹⁵⁸ başuna: başuma, MD

IV.

Hâne-i dil nazaruñ¹⁵⁹ olmadı virān oldu
Şoyınup tekye-i gamda gönül ʿuryān oldu
Görüp esrār-ı lebüñ¹⁶⁰ laʿ lini hayrān oldu
ʿAkl ü fikr ü dil ü cān cümlesi nālān oldu
Eyżan

V.

[Kulı] kurbān[ı] olup bir¹⁶¹ şeh-i ʿālī-şānuñ
Umaruz¹⁶² mihrini her dem¹⁶³ o meh-i tābānuñ
Elem-i hecr ü firākuñla¹⁶⁴ çıkarsa cānuñ
Medḥiyā nām-ı şerīfün dime şaķın¹⁶⁵ anuñ
Bir siyeh-çeşm [ü] siyeh pūş [u] siyeh-çerde nigār
Dün menüm başdı yolum yağmaladı her ne ki var
Temme

**

Ḥayruküm men teʿ alleme'l-Ḳurʾāne ve ʿ allemehü¹⁶⁶

60a¹⁶⁷

60b

38.

[Kıṭʿ a]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

¹⁵⁹ nazarun: nazarı, MD

¹⁶⁰ lebüñ: leb-i, MD

¹⁶¹ bir: ol, MD

¹⁶² umaruz: umaram, MD

¹⁶³ her dem: dilden, MD

¹⁶⁴ firākuñla: firāk ile, MD

¹⁶⁵ şaķın: zinhar, MD

¹⁶⁶ Sizin en hayırlınız Kur'a'n'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir. (Hadis-i şerif).

¹⁶⁷ Mecmuanın 60a sayfasında Arap alfabesine ait sermeşk harfleri bulunmaktadır.

‘Âkıl oldur çünkü pendî diñleye
Ol kelāma ‘ālim ü ‘āmil ola
Yoḥsa pend-i nāṣiḥ ile kıṣṣa-ḥān
Bir olur sāmi‘ eger ‘ātıl ola

39.

[Kıt‘a]

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

I.

Naṣīḥat eylemekdür ḥalka āsān
Ve lākin vā‘iz dutması müşkil
Kolayı emr iderse ḥāceveş ol
Velī dutması güç çün ‘abd-i muḳbil

40.

[Beyt]

Ṭālī‘üm gāyet eyüdüür naḥsdür dünyālığı

Lākin çün ‘ilm ü ‘amel ḳaşd eyle kim

¹⁶⁸

41.

[Beyt]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ḳadr-i faḳrî bilmedüñ mi bu faḳīrūñ buldığı

Anı İbrāhīm Edhem aldı virüp salṭanat

42.

[Beyt]

¹⁶⁸ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

[Karamanlı Nizâmî]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Küy-ı yāre ʿa n-ı düşmenden kaçan varur kaçar¹⁶⁹

Ka' beye varmaz şu kim hār-ı muğaylāndan kaçar

43.

[Beyt]

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

Umarum dīn günü Ka' be şafāsın

Çeker hār-ı muğaylānuñ cefasın

61a

Es-selāmü ' alā meni't-tebai' l hüdā¹⁷⁰

44.

[Beyt]

' Işkıñı terk kılmazam

Cevr ile seni kımazam ey

45.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Mevtden artuğdur[ur] şeyhüñ firākı tālibe

Anuñ için mevti anuñ üstine tercih ider

61b

¹⁶⁹ Bu beyt için Bkz. İpekten, *Karamanlı Nizâmî Dîvânı*, s. 129. şiir no 26/4.

¹⁷⁰ Selâm, hidâyete tabi olanların üzerine olsun.

46.

[Beyt]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

N'ola ger mātem düşerse sālİK-i maḥrūm olan

Yeğdurur biñ kerre andan hālİK-i merḥūm olan

47.

[Müfred]

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

Be-ğāyet şabr-ı maḥmūd est ez ān rü

Ḥudā fermūd ni' me'l-¹⁷¹ abdū Eyyüb¹⁷¹

48.

[Beyt]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ey muşavvir dutalum ḳaddüñi taşvīr idesün

Şīve-i reftāruñi ańdan ne tedbīr idesün

49.

[Beyt]¹⁷²

Dildār-ı Ferd ü Vāḥid 'uşşāḳ-ı bī-'aded

Budur 'aceb ki her biri andan bulur meded

50.

[Müfred]

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Cihānda gerçi her 'āşıḳ dutar bir nesne-i ma' şūḳ

¹⁷¹ Bu övülmeye layık sabrından dolayı Allah, kullu olan Eyyüp'a buyurdu.

¹⁷² Bu beytin vezni aksamaktadır.

Ḳamunuñ sevdügi haḳdur ve lâkin sevdügin bilmez

62a

51.

Beyt

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Rehber olan zāhide ol pertev-i rûdur bize

Bend iden zencîr-i zülfe andan ol budur bize

52.

[Müfred]

[Hümâm-ı Tebrîzî]

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Dermiyân-ı men ü maḥbûb Hümâm est ḥicâb

Vaḳt-i ân est ke in perde be yeksû fekunem¹⁷³

53.

[Beyt]

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

Çeker el miḥneti düşmânlaruñdan

Benüm hep çekdigüm yārân elüñden

62b

Lâ şerefe a' lâ mine'l-İslâm¹⁷⁴

54.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

¹⁷³ Hümâm benim ile sevgili arasında bir perdedir, şimdi bu perdeyi kaldırmanın zamanı gelmiştir.

¹⁷⁴ Hiçbir şeref İslâm'dan daha yüce değildir.

Devlet ü dünyâyı çün gördüm ve lâkin görmedüm

Faqr u ' uzletde olan ehl-i kanâ' at rāhatı

55.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Çeşm-i mesteş beste dīdem gofem ey cān ḥaste 'i

Goft-ı merdüm mī keşed ez beher âteş beste em¹⁷⁵

63a

Dürri Efendinün ḥānesinde yazılmışdur.

56.

[Kıṭ' a]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I.

Pādişāhum deyü mağrūr olma ey şāh-ı cihān

Bāb-ı Hāḫda şāh ile dervīş çün yeksān olur

Olma ġamgīn ey faḫīr-i bī-kes [ü] bī-çīz olan

Şüretā olan faḫīr ol pāyede sulṭān olur

57.

[Müfred]¹⁷⁶

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ḳalbi nerm olanlar ile şöḫbet [it] ey seng-dil

Ḳalbün içinde ḳasāvet olmaya ta ḳalb ḳalb

¹⁷⁵ Farsça olan bu beyitin Türkçesi mecmuada v.65a'da verilmiştir:

Çeşm-i mestüm beste gördüm didüm ey dil ḥaste mi
Didi âdemler helāk eyler anuñ çün bağladum

¹⁷⁶ Bu beytin vezni aksamaktadır.

63b¹⁷⁷

64a¹⁷⁸

64b

58.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Çün degüldür menzil-i zerķ ü riyā meyḥānemüz

Yegdür ol yirden ki ol zerķ ü riyā dükkānıdır

59.

[Beyt]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ey baña pend eyleyen taḥşıl-i māl [ü] cān için

Bende bir yok koyını luḫ eylegil Allāh için

60.

[Beyt]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Çün beden qalmaz 'amel hergiz cihānda cānsuz

Ben nice kār idebilem ey gönül cānānsuz

61.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Gün qatı zāhir iken kimse yüzün görmez anuñ

Bir 'aceb mihrdür ki nūrı kendüye olur ḫicāb

¹⁷⁷ Mecmuanın 63b sayfasında bir hadis yer almaktadır.

¹⁷⁸ Mecmuanın 63b ve 64a sayfalarında bir hadis yer almaktadır.

62.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Çün kırān itmez benümle ol kamer-ṭal' at güneş

Yiridür göge çıkarsa āh ü efgānum benüm

65a

63.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Çeşm-i mestüm beste gördüm didüm ey dil ḥaste mi

Didi ādemler helāk eyler anuñçün bağladum

64.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Şıfatuñ itmez ferāmūş uykuya varmakla merd

Mevt ile ben ' ışkuñı nice ferāmūş eylerüm

65b

65.

[Müfred]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Cīfe-i dünyāya meylüm yok benüm kerkesleyin

Eyledüm Ḳāf-ı kanā' atda yirüm ' anḳā gibi

66.

[Beyt]

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

İlāhī hürmet-i Tāhā vü Yāsīn

Qabūl eyle bu faķīrūñ du‘āsın

66a

66 b¹⁷⁹

67a

67.

[Beyt]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Yā İlāhī ber-murād it iş bu haṭṭuñ kātibin

Şaķla hem yavuz nazardan bu sefīne sāhibin

67b¹⁸⁰

68a

68.

[Müfred]

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Habībin sev Hūdānuñ mağfīret eylesün ey ‘Ālī¹⁸¹

Raķīb olmaķ kadar Mevlāya rengīn intişāb olmaz

68b¹⁸²

69a¹⁸³

69b

¹⁷⁹ Mecmuadaki 66a ve 66 b sayfalarında veciz sözler yer almaktadır.

¹⁸⁰ Mecmuanın 67b sayfası boştur.

¹⁸¹ Bu beyite benzer bir beyit Gelibolulu Mustafa Âlî Efendi'nin divanında var. Bkz. Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, s. 769. Şiir no: 539/7.

Habībin sev dilerseñ mağfīret taķrībīn ey Ālī

Raķīb olmaķ gibi Mevlāya rengīn intişāb olmaz

¹⁸² Mecmuanın 68b sayfasında veciz sözler yer almaktadır.

¹⁸³ Mecmuanın 69a sayfasında sermeşk harfleri bulunmaktadır.

El-bâķī hüve'l-bâķī ĥayyü'l-kayyüm Allāhü bâķī vāĥidün eĥadün şamedün,
ķudret ķuvvet ĥükm ĥikmet ferd merd¹⁸⁴

Naşrun mine'llāhi ve fetĥun ķarīb ve sırru'l-mü'mini yā Muĥammed yā
‘Alī vemā erselnāke illā rahmeten li'l‘ âlemîn¹⁸⁵

Sulţanü'l-berreyn ve ĥaķānü'l-baĥreyn es-sulţān ibnü's-sulţān es-sulţān
‘Abdülĥamīd Ĥān ibnü's-sulţān Aĥmed Ĥān ibn-i Meĥmed Ĥān

70a¹⁸⁶

70b

69.

[Beyt]

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Baňa dildār [u] ‘arz-ı ķāmet

Ķulına görine ‘ālī himmet

71a

70.

ŞEYĤ KEMĀL-İ ĤUCENDĪ

[Müfred]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ger dilet neşkest dilber mesti-yi efzün Kemāl

Kez şikest-i cām-ı Mecnün ķaşd-ı Leylī diger est¹⁸⁷

71.

[Ķıtt’a]

¹⁸⁴ Bâķî olan O'dur. O Hay'dır, Kayyum'dur. Allah Bakî'dir. Tektir, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Kuvvet ve Kudret shibidir. Hüküm ve hikmet sahibidir.

¹⁸⁵ Bir fetih için Allah'ın yardımı yakındır. Ey Muhammed ey Ali bu mü'minler için bir sırdır ve biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik.

¹⁸⁶ Mecmuanın 70a sayfasında birtakım karalamalar yer almaktadır.

¹⁸⁷ Ey Kemâl! Eğer dilber gönlünü kırmadıysa mestiyi artır. Eğer Mecnûn'un kadehi kırılmışsa Leylâ'dan kastı başkadır.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Hāli dāne zülfi dām itmişdurur

Nice kalb aña rām itmişdurur

Bend idüp bunları anda bend ile

Anlara vaşlın ḥarām itmişdurur

72.

Beyt

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Nāle vü feryāddur bu ḥaste cān eğlencesi

Kim olur bīmāruñ āhıyla fiğān eğlencesi

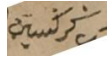
71b¹⁸⁸

72a

73.

[Beyt]¹⁸⁹

Būse isteyene yok dime

Virüñ boḳ dime

72b¹⁹⁰

73a

74.

SİPĀHĪ¹⁹¹

I.

‘Işkuñ pervāne mişālī döner nār üstündedür

¹⁸⁸ Mecmuanın 71b sayfasında birtakım karalamalar bulunmaktadır.

¹⁸⁹ Bu şiirin vezni tespit edilememiştir.

¹⁹⁰ Mecmuanın 72b sayfasında birtakım karalamalar bulunmaktadır.

¹⁹¹ Bu şiirin vezni aksamaktadır.

Âdem ile Havvānuñ mihmānı Kāf üstündedür
Haḡ Te‘ālā ḡodı şöyle gökleri ḡaḡ eyledi
Yidi ḡat yir bunca deryā rūzigār üstündedür

II.

Haḡ Te‘ālānuñ kelāmı Mūsī ile Tūrdadur
Tā kıyāmet ḡaşr olunca İsrāfīl de şūrdadur
Bir rivāyetde dimişler cümle rūḡlar şūrdadur
Bir rivāyetde dimişler rūḡ mezār üstündedür

III.

Ey felek şatrānc mıdur hem sözde ferd ola
Mübārek Şām-ı şerīfe ḡitmemiz de farḡ ola
Cālinis ‘asker öñinde bir ‘acāyīb māt ola
Deccāl didikleri mel‘ün bir ḡumār üstündedür

73b¹⁹²

74a

75.

ÜNSİ

*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*¹⁹³

1. Āḡ kim āteş-i hicrān cefā-yı ḡurbet

Yāḡdı yandurdı beni ḡomadı cānda tākāt

Ḳalmadı zerre ḡadar dilde hevā-yı şādī

İzdırāb-ı ḡam ile oldum esīr-i miḡnet

¹⁹² Mecmuanın 73b sayfası boştur.

¹⁹³ Son beyit *Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

3. Dost kūyında baña miḥnet ile cān virmek

Gibi olmaya cihān içre sa‘ ādet devlet

Līk ğurbetde hevā-yı ğam-ı hicrān ile dil

İ‘ tiḳādum budurur olmadı bir dem rāḥat

5. Devr ider gerdünveş devrũ elinden başum

Ünsiyā devrān gibi gördi mi hīç bī-merḥamet

76.

HAẒRET-İ MÜ’MİN PAŞA

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Şikeste-dil sınıḳ ḥātır yıkıḳ cānum demüm mecbūr

Füsürde ehl-i diller hep sürür eyyāmı nā-mahbūr

Şabū şınḳın yatıḳ yitik keder konmış ḳadeḥ mecrūh

Alupdur elini meclis cünūd-ı ehl-i mey meksūr

3. Ne dünyāda mekān tutdum ne ‘ uḳbāda yir idindüm

Dü ‘ ālemden müberrāyum ne cennet lāzımum ne ḥūr

Fenā evden geçince gūşe-i meyhāneden iy dil

Ferāḡat gūşesinden yeg bulunmaz ḥāne-i ma‘ mūr

5. Ne devletdür ki faşl-ı gül ayaḡ elde ola mevcūd

Nizām-ı meclise sākī ola iy Aḥsenī me ‘ mūr

77.

ENĪSĪ

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

1. Yüzün göstermez oldı gül-‘ izārūm

‘ Aceb derde düşürdi ol nigārūm

Dirġ itmezdi yarın bendesinden

Niçün incindi bilsem baña yārūm

3. Cüdāyam bir nice gündür dirġā

N'ola artarsa ey dil intizārūm

Ser-i zūlfı hevāsıyla ‘ aceb mi

Perīşān ola her dem rūzigārūm

5. Enīsī rāh-ı ‘ ışk içre ezelden

Cefā-yı yār iledür iftiḥārūm

78.

ENĪSĪ

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Çerāğ-ı āteş-i ‘ ışka yanan pervāneler gelsün

Maḥabbet bezmine cāndan geçen merdāneler gelsün

Şaçı zencīrinüñ ol Leylī-i sīmīn-tenüñ āyā

Giriftārı olan Mecnūn gibi dīvāneler gelsün

3. Gel ey sākī-i gül-çihre zihī maḥzūn-ı hicrānam
Ele al cām-ı zerrīni ṭolu peymāneler gelsün

İçür cām-ı mey-i gül-gūnı ser-mest olduğum demde
Baña hem-derd ü hem-şoḡbet olan mestāneler gelsün

5. Enīsīyem ki bīmār-ı ḡam-ı cānān-ı hicrānam
‘İlāc itsün baña luṭf eylesün cānāneler gelsün

75a

79.

MÜ'MİN PAŞA

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1. Miḥnet-i ‘ışkuñ göñülde zerrece kuvvet kıomaz
Öldürür āḡir beni ‘ālemde bu miḥnet kıomaz

Ḥāk-i pāk-i pāyine yüz sürmege sa‘y it dilā
Menzil-i maḳşūda iltür ādemi himmet kıomaz

3. Keşret-i naḳd-i ḡamuñ ‘add eylesem her dem n'ola
Bī-tekellūf söyledür māl ıssını rāḡat kıomaz

Devlet-i dünyā için ṭul-i emel çekmek neden
Kānde ise ādemi elbet bulur kısmet kıomaz

5. Kağı dilde gelse kōnsa kâfile-sālār-ı ʿışk
Zâhir ü bâtın aña bir nesneye minnet kōmaz
Velehü

80.

[Kıṭʿa]

I.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bārgāh-ı şāh-ı ʿışkuñ kulluğın elden kōmaz
Bu meşeldür kim ayakda kimseʾi hıdmet kōmaz
Tekye-i vahdetde pīr-i ʿışka hıdmet eyleyen
Aḥsenī gibi gönülde zerrece keşret kōmaz

81.

[NAZİF]

Kıṭʿa-i Ğarrā

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Şanmañuz kim diyār-ı ğurbetde¹⁹⁴

Kişi mesrūr olup şafā sürmez

Dür olur gerçi kim eḥibbādan

Hele aʿ dā yüzün dağı görmez

75b

82.

¹⁹⁴ Bu kıta "Nazîf'in Çift Kahramanlı Aşk Hikâyesi: Melekşâh u Gülrû" adlı makalede aynı şekilde yer almaktadır. Bkz. Sadık Yazar; Murat Karavelioğlu, *"Nazîf'in Çift Kahramanlı Aşk Hikâyesi: Melekşâh u Gülrû"*, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/3 Summer 2010. s. 657.

HAZRET-İ MÜ'MİN PAŞA

Mef'ulü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Zülf-i siyehüñ sünbül-i Hindü mı nedür bu
Şebbü mı yâhud 'anber-i hoş bû mı nedür bu

Uğru mı diyem hâl-i siyâhuña ve yâhud
Bağdâd-ı ruhuñ üzre Hülâgü mı nedür bu

3. Cādü mı gözüñ yoğsa o bir merdüm-i meftün
Kanlı mı yâhud hâcib-i ebrü mı nedür bu

Gīsü mı şalan 'arızuña sāye-i pertāb
Şu üzre uçar yoğsa perestü mı nedür bu

5. Gül ruhlaruñ vaşfin iden Aḥseniyā ol
Bülbül mi yâhud tūfî-i hoş-gü mı nedür bu

76a

İmdād taleb eyledükde Sultān Murād Hazretleri Hâfız Paşa hakkında yazup
Bağdād[1] alışda gönderdükleridür.

83.

MURÂD PAŞA

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Hâfızā Bağdāda imdād itmege er yok mıdur
Bizden istimdād idersin sende 'asker yok mıdur

Düşmeni mât itmege merdāneyem dirdüñ ezel¹⁹⁵

Haşma karşı şimdi at oynatmağa yir yok mıdur

3. Gerçi lāf urmağda yokdur saña hemtā¹⁹⁶ bilirüz

Lık senden dād alur bir dād-güster yok mıdur

Da' vī-i merd ider iken bu muḥannetlük neden¹⁹⁷

Ḥavf idersin bāri yanuñda dilāver yok mıdur

5. Rāfıziler aldı Bağdādı tekāsül eyledü[ñ]

Sende āyā ğayret-i dīn-i Peyember yok mıdur¹⁹⁸

Bī-ḥaberken saltanat iḥsān iden Mevlā baña¹⁹⁹

Yine Bağdādı ide iḥsān muḥadder yok mıdur

7. 'Avn-i Haḫla intikām almağda a' dādan meger

Bende-i dīn [ü] vezīr-i dīn-perver yok mıdur

Bir 'Alī-sīret dilīri²⁰⁰ şimdi serdār eyledüm

Ḥızr Peyğamber mu'īn olmaz mı rehber yok mıdur

¹⁹⁵ Düşmeni mât itmege merdāneyem dirdüñ ezel: Düşmânı mât itmeye ferzāneyim ben der idün, HAPD
¹⁹⁶ Hemtā: hem-pâ, HAPD
¹⁹⁷ Da' vī-i merd ider iken bu muḥannetlik neden: Merdlik da'vâ idersin bu muhanneslik neden, HAPD
¹⁹⁸ Sen de āyā ğayret-i dīn-i Peyember yok mıdur: Saña hasm olmaz mı Hazret rûz-ı mahşer yok mudur, HAPD
¹⁹⁹ Mevlā bana: perverdigâr, HAPD
²⁰⁰ dil īri: veziri, HAPD

9. Şimdi hālūmi kıyās eyler ‘adūlar²⁰¹ ‘ālemi

Ey Murādī pādişāh-ı heft-kışver yok mıdur

76b

Şāh-ı ‘Acem Diyāle Şuyı üzre gelüp tabur kırdıklarında Bağdād[ı] alışda dinilüp
vezīre virilmişdür.

84.

ENİSİ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Himmet ehli merd-i Hāḡ ‘ālemde bir er yok mıdur

Cān şarf eyler bu yolda mīr-i mehter yok mıdur

Aldı eṭrāfı kamu fırsat bulup a‘dā-yı dīn

Ḳanı bir ġayret çeker merd-i dilāver yok mıdur

3. Çār-yāruñ ‘aşḡuna biñ cān ile rūz-ı veġā

Ser virür ‘ālemde ḡanı şöyle server yok mıdur

Cā-be-cā nice şalup a‘dā-yı dīnün üstine

Ḳanı bir Rüstem-şifat āhen-kemer er yok mıdur

5. Böyle ḡalursa zamāne rūzgār elden gider

Ḳanı bir şāhib-firāset bir hūner-ver yok mıdur

Ḥayflar serdār-ı a‘zam olıcaḡ bī-himmete

²⁰¹ eyler ‘adūlar: eylersin eyâ, HAPD

Himmet-i çevgânına  op idiserler yok mıdur

7.  az y n-ı merd-i  sl ma bah ne itmes n

Kim bu yolda ba  u c n terkin kılanlar yok mıdur

 al  a-i Ba d d i  n c nlar vir rl r her biri

Himmet olsa kend de diy   aberler yok mıdur

9. Ne rev dur d  mene bu de l  ru  at vireler

N'old   u   lemd  bir  em  r-g  ter yok mıdur

Yok yire bu   asker-i  sl m n r  ekdi g re

  di olmaz mı  ud y  r z-ı ma   er yok mıdur

11. Ey En si kimse  ekmez oldu  sl m  ayretin

Yol sa ol b -  nlere   askerde hem-ser yok mıdur

77a

85.

      

Mef  l n Mef  l n Mef  l n Mef  l n

1. Uyup n    n hev sına ki itd m her g n h  ben

D k p e  k-i ned met n'ola itsem her g n  h  ben

Yol azdum v d -i  amda  al m-ı   m-ı mi  netden

Ne  ara g nler i  n  alk  olındum y   l h  ben

3. ‘ Aceb mi şāh-ı baħr ü berr olup ħükm-i revān itsem

‘ Alem āhum sirişk-i dīdemi kıldum sipāhī ben

Ağarsa yiridür dūd-ı siyāhum çarħa kim görmem

Nice ay ü nice günler geçer ol yüzi māhı ben

5. Ĥiṣālī geçdi devr-i Vāmıķ u Ferhād u Mecnūnuñ

Ser-ā-ser mülk-i ‘ ışķuñ şimdi oldum pādişāhı ben

86.

[ŞEMSİ]

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

1. Yüri zāhid ma‘ ārif baħrine sen ıalabilmezsin

Ma‘ ānī dürrinüñ sen biñde birin alabilmezsin

Uṣūlinden düşersin dögmeyince def gibi sīneñ

Elüñ çek muṭribā ṭanbūr-ı ‘ ışķı çalabilmezsin

3. Yeñilmezsin hevā-yı ‘ ışķa uyduñ dem ķadem olsun

Yüri şimden giri ey dil benimle ķalabilmezsin

Kesilmezsin yanumdan her seħer aḡşāma dek derdā

Baňa ey sāye bilmem sen ne virdüñ alabilmezsin

5. Ĥaṭā ķılmaz alurđı Şemsī ol kebk-i ĥırāmānı

Göñül şebbāzını sen menzilinden şalabilmezsin

87.

RŪZĪ²⁰²*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

1. Sevdigün ele getürmek gibi devlet var mıdur

Sīne-ber-sīne şarılmaḵ [gibi] lezzet var mıdur

Gülşen içre bir melek ḳoynına ' uryān giresün

Hiç buña irür nedür şūfī [ki] cennet var mıdur

3. Serv-ḳad bir cān ḳoçarken dehr alup ḳāk eyleye

Bundan özge hiç cihānda bir ḳıyāmet var mıdur

Ḳande baḳsañ her biri bir ehremenle seyr ider

Ey müselmān-ı zamān bundan kem ' ādet var mıdur

5. Vir[me]mişsin uyur iken Rūzī almış buseyi

Hey efendim ana şer' an bunda tōhmet var mıdur

88.

[AḤMEDĪ]

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Ḥudāyā girü vaşl ile cüdā düşdüm nigārumdan

Felek ḥışm idüp ayırdı beni sevgülü yārumdan

²⁰² Bkz. Erhan Çapraz, *Sosyo-Kültürel Bağlamda Kayserili Rûzî (İnceleme- Metin)*, Doktora Tezi, Kayseri, 2015. s. 465. Erhan Çapraz Doktora Tezinde bu şiir için bu mecmuayı kaynak göstermiş.

Senüñ ayrılığın odı beni yandurdu ey dilber
Duḡānum göklere çıkdı felek tutuşdı nārumdan

3. Senüñ meyl-i maḡabbetün benüm gönümde muḡkemdür
Yayılmış cān gibi cisme çıkup ketm-i dimāğumdan

Eger cennetde ḡūriler yüzün göstereceler biñ kez
Gönül anlara meyl itmez gülemez gam-güsārumdan

5. Ölem bir gün yatam biñ yıl tenüm toprak ola küllī
Maḡabbet koḡusı gele yel esdükce ḡubārumdan

78a

Bugün Aḡmedinün daḡı irişdi göklere āhı
Şaḡın ey ḡublaruñ şāhı seḡer ‘uşşāḡuñ āhumdan

89.

ḤALİLİ²⁰³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Āh kim ḡurbetde ḡaldum bir nigār egler beni
Çokdan eylerdüm sefer ol nā-bekār egler beni

Giderem elbetde durmam didüğümce āh vāh
Baḡduğumca yüzine bī-iḡtiyār²⁰⁴ egler beni

²⁰³ Bu şiir, Latîfî Tezkiresinde Celîlî Edirnevî'ye nispet edilmiştir. Bkz. Canım, *Tezkiretü's-Su'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s. 176. Pervâne Mecmuasında ise Nazire-i Halîlî başlığıyla yer almaktadır. Bkz. Kamil Ali Gınaş, *Pervâne Bey Mecmuası*, Ankara, KTB Yay., 2017. s. 2826.

²⁰⁴ bī-iḡtiyār: ol gül-'izâr, PM

3. İtlerümle hemdem ol gitme kapumdan dir baña²⁰⁵

Bunca yıldur dostlar ol i' tibār egler beni

Düşeli dil zevraķı girdāb-ı ' ışķuñ baħrine

Hey²⁰⁶ bugün yarın diyüp ol nā-bekār²⁰⁷ egler beni

5. Ey Ḥalīlī başum alup gider idüm bir yaña

Boyı servi yüzi aķ ol gül-^ç izār²⁰⁸ egler beni

Ve Lehü

90.

ḤALİLİ²⁰⁹

Fā^çilātün Fā^çilātün Fā^çilātün Fā^çilün

1. Olmışam ben zülfüñe dīvāne çoklar sevdüğüm

Hem cemālün şem^ç ine pervāne çoklar sevdüğüm

Ḥasretüñde nāleler kılduķca gözüm yaşları

Döndürür ^çālemleri ^çummāna çoklar sevdüğüm

3. Ben ķuluña yüz cefālar eyledün biñ nāz ile

Şanma senden bu göñül uşana çoklar sevdüğüm

²⁰⁵ dir baña: dirîġâ, PM

²⁰⁶ hey: hâ, PM

²⁰⁷ diyüp ol na-bekār: diyü bir rûzigâr, PM

²⁰⁸ boyı servi yüzi aķ ol gül-^ç izār: ol şaçı sünbül yañaġı lâle-zâr, PM

²⁰⁹ Bu şiir için bkz. Kavaklıyazı, a.g.m., s. 34-64'de aynı şiir yer almaktadır.

Kimseye virmiş degüldüm göñlümi virdüm saña

Sen bu sırrı söyleme nādāna çoklar sevdüğüm

78b

5. Başımı top eyledüm ben zülfüñüñ çevgānına

Gelmişem ser virmege meydāna çoklar sevdüğüm

Raḥm idüp bir kez cemālūñ ʿīdine ırgür beni

Şaklamışam cānumı kurbān[a] çoklar sevdüğüm

91.

MAḤMŪD²¹⁰

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1. Ḥudāyā çok günāh itdüm ʿadedsüz çok günāhum var²¹¹

Günāhum çok ise ne ğam senüñ gibi İlāhum var

Namāzum yok niyāzum yok daḥı ʿözü ile nāzum çok²¹²

Ne var kılmaz isem t̄āʿ at hele derd ile āhum var²¹³

3. Yarın maḥşerde yā Raḥmān günāha yokdur inkārum

Ne inkār eyleyem yā Rab baña benden güvāhum var

Şefiʿ ü'l-müznibin oldur şefāʿ at kılısar yarın

²¹⁰ Bu şiir için bkz. Gündoğdu, a.g.m., s. 90.

²¹¹ Bu beyit *Metāliü'n-Nezâir*'de Mahmûd Paşa'ya atfedilmiştir. Bkz. Bilge Kaya, *Metāliü'n-Nezâir*, Ankara, SBE, 2003, s. 559.

²¹² Bu kelime, "var" şeklinde geçmektedir. Bkz. Gündoğdu, a.g.m., s. 90.

²¹³ Bu mısra "Ki bir âşî günāhkârım benim rûy-i siyâhım var" olarak yer almaktadır. Bkz. Gündoğdu, a.g.m., s. 90.

Bi-ḥamdi'llāh ki ḥavfūm yok Muḥammed gibi ṣāhum var

5. Bu Maḥmūduñ temennāsı ümīdi munḳatı^ʿ olmaz

Resūlullāh gibi zīrā ṣefā^ʿ atçı penāhum var

92.

VUŞŪLİ

Fā^ʿilātūn Fā^ʿilātūn Fā^ʿilātūn Fā^ʿilūn

1. Ey benüm çok sevdigüm yā sen beni bilmez misün

Yoluña kıldum fedā cān ü teni bilmez misün

79a

Sen beni ^ʿömrüm kefensüz koduñ inkār eyleme

^ʿIşkuña çāk itdigüm pirāheni bilmez misün

3. Korkaram bir vech ile ruḥsāruñı yād itmege

Dostum şol iki yüzli düşmeni bilmez misün

Bülbülüñ zār itme iy gonce-dehānum bir zamān

Dolısar ḥār ile ḥüsnüñ gülşeni bilmez misün

5. Cāna ne işler geçipdür yoḥsa dilden gitdi mi

Ey Vuşŭlī ğamzesinüñ demreni bilmez misün

93.

Fā^ʿilātūn Fā^ʿilātūn Fā^ʿilātūn Fā^ʿilūn

1. Neylerem Firdevs [ü] ḥūrī çünki yārüm bunda yok

Derdüme dermān idici ğam-güsārum bunda yok

Āh ü efgānum benüm çün tıtdı eflāke yüzün
Çāre ne bī-çāreyem şabr u qarārum bunda yok

3. Gāh nālānam be-gāyet gāh giryānam ‘aceb
Bī-qarāram hem çü bülbül gül-‘izārum bunda yok

Ger cihān pür hūrī ğilmān ola sahn-ı lālezār
Şādmān olmaz bu gönülüm çün nigārum bunda yok

5. ‘Āşıkam zār u ğarībem derd-mendem bī-qarār
Nā-tüvānam neyleyem nāmūs [u] ‘ārum bunda yok

79b

94.

REVÂNÎ²¹⁴

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Bahār oldı yine lāle ele cām aldı rindāne
Benefşe şeb külāhını kıvırmışdur levendāne

[Ĥabāb-ı mey gibi zāhid şarāba vireli tācın]²¹⁵

İçüp²¹⁶ rind-i cihān olmuş gezer meyhāne meyhāne

3. Tıutup meclisde dildārı güc ile būsesin almış

²¹⁴ Bu şiir için bkz. Ziya Avşar, *Revânî Divanı*, KTB Yay., Ankara, 2017, s. 393. no:370.

²¹⁵ Mecmuadaki "Ĥabāb-ı mey gibi zāhid serāba virdin tacı" olan bu mısra vezne uymadığından dipnota alınarak divandaki yukarıya alınmış.

²¹⁶ içüp: içer, RD

Ḳosun vallāhi²¹⁷ iy sākī ḥarāmīligi peymāne

Muraḳḳa‘ lar²¹⁸ geyüp şūfī müselles nūş ider dāyim

Geçüp meyḥāne şadrında oturmuşdur emīrāne

5. Revānī ‘ārif ol elden düşürme ḥātemī cāmı

Bilürsin bākī ḳalmadı fenā²¹⁹ mülki Süleymāne

95.

‘AVNĪ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I.

Var selāmet ol efendim şāh-ı devrān ol yūri

Bülbülin nālān idüp gül gibi ḥandān ol yūri

Getirüp ḥüsn içre şāhum ḥüb-ı Ken‘ān ol yūri

Göñlümi vir de baña var Mışra sulṭān ol yūri

II.

Dāmenüñ çün kim alınmaz ḥār elünden gül gibi

Nice bir efgān idem şām ü seḥer bülbül gibi

Yā nice tıram ḳapuñda boynı baḡlu ḳul gibi

Göñlümi vir de baña var Mışra sulṭān ol yūri

III.

Ġayrılar[la] şād [u] ḥürrem ben nice bir ağlayam

Yā nice dek derd ile āh ile efgān eyleyem

²¹⁷ vallāhi: billahi, RD

²¹⁸ muraḳḳa‘ lar: murabba'lar, RD

²¹⁹ bākī ḳalmadı fenā: kalmamışdur çün cihān, RD

80a

Gitdi şabrum tākātüm bī-çāre kaldum neyleyem

Gönlümi vir de baña var Mışra sultān ol yüri

IV.

Dilberā çün kim raķībi kendüñe yār eyledüñ

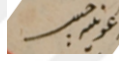
Fırkatüñle ben ġarībüñ yirini nār eyledüñ

Düşmene uyup beni böyle niçün zār eyledüñ

Gönlümi vir de baña var Mışra sultān ol yüri

V.

İy nigārum olalı dil-ħaste-i

Bu devāsuz derdüme bir laħza olmaduñ taḃīb

Dimedüñ bir gün nedür ıışķumla ħālüñ ey ġarīb

Gönlümi vir de baña var Mışra sultān ol yüri

96.

FEHMİ²²⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Derd ile bīmār-ı ıışķam baña tedbīr eyleñüz

Ol taḃībe ħālümi bi'llāhi taķrīr eyleñüz

Ölürem bārī ħayāl-i yār²²¹ ile cān vireyüm

Şüret-i dildārumı ķarşumda taşvīr eyleñüz

3. Ben öliceκ dostlar seng-i mezārumda benüm

²²⁰ Bu gazel için bkz. Mehmet Özdemir, *Mecmûa-ı Gazellıyyât*, KTB Yay., Ankara 2017 s. 298.

²²¹ ħayāl-i yār: cefâ-yı yār, MG

Küşte-i seng-i fülândur diyü taḥrîr eyleñüz

Bir ġarîb öldi diyü²²² şāyed namāzum çün gele
Ola kim bārî görem bu nev' a tedbîr²²³ eyleñüz

5. Unuduñ yār ışigünde añmañuz Fehmîyi kim²²⁴

Ol za'îf [ü] nā-tüvānı öldi taḥrîr eyleñüz

80b

97.

[Beyt]

Müfte' ilün Müfte' ilün Fā' ilün

Bāz hevā-yi çemenem ārzū est

Cilve-i serv ü semenem ārzū est²²⁵

81a

98.

YAḤYĀ EFENDİ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I.

Yılduzı düşkün ġarîb ü 'āşık u bî-çāreyem²²⁶

²²² bir ġarîb öldi diyü: Ben ġarîbi öldi deñ, MG

²²³ bu nev' a tedbîr: bu resme tezvîr, MG

²²⁴ añmañuz Fehmîyi kim: kalsun añmañ Fehmîyi, MG

²²⁵ Çayır ve çimenim arzumdur, servi ve yaseminim de yine arzumdur.

²²⁶ Bu şiir Müsiki dergisinde verilen bilgiye göre Hacı Ârif Bey'e ait olup nihavend makamında bestelenmiştir. Bkz. <http://www.musikidergisi.net/?p=1618>. Erişim Tarihi (03.02.2021)

Ahteri düşkün ġarîb ü âşık-ı âvâreyim
Gün gibi deryây-ı aşkında gezer bî-çāreyim
Saña kûl oldım kapuñda ġayrı kime varayum
Şivekârım sen dururken ben kime yalvarayum

Gün gibi deryâ-yı ‘ışkuñda gezer âvâreyem
Saña kul oldum kapuñdan gayrı kande varayum
Pâdişâhum sen dururken ben kime yalvarayum

II.

Bir hilâl ebrû güzelsin serv-i gül-ruhsârsın²²⁷
Gör nelerdür nazîrûñ yok bir müselleme yârsın
Kullarınûñ hâline rahm idici hunkârsın
Pâdişâhum sen dururken ben kime yalvarayum

III.

Gayr maḥbûbuñ vişâli günlerinden dâ’imâ
Hoş gelür şâm-ı firâkuñda figân itmek baña
Ben seni sevdüm seni gönlüm saña virdüm saña
Pâdişâhum sen dururken ben kime yalvarayum

IV.

Merdüm-i ‘âlî-naḫarsın gözlerimûñ nûrısın
Tâze gül gibi başîret ehlinûñ manzûrısın
Şehr-i hüsnûñ mâhısın dilberlerûñ meşhûrısın
Pâdişâhum sen dururken ben kime yalvarayum

²²⁷ Bir perî sûret güzelsin serv-i hoş reftârsın
Mahrularda nazîriñ yok bir misilsiz yârsın
Aşkın hâline rahm eyleyici dildârsın
Şivekârım sen dururken ben kime yalvarayum

Ayrıca bkz. Argın, *Saraylı Neş'e-i Dil Hanım Mecmû'a-i Mûsiki-i Zibâ*, s. 86.

*Ahteri düşkün garîb (ü) âşık-ı âvâreyim
Gün gibi deryâ-yı gezer bîcâreyim
Sana kul oldum kapıda gayrı kande varayım
NAKARAT
Şivekârım sen dururken ben kime yalvarayım
Bir melek sûret güzelsin serv-i hoş reftârsın
Mâhrûlarda nazîrin yok misalsiz yârsın
Aşkın hâline rahm eyleyici dildârsın*

V.

Bir ğarīb-i nātüvānam āsitānuñda senüñ
Gülmedüm Yaḥyā kuluñ gibi zamānuñda senüñ
Ağlasam yansam yakılsam t̃a kim yanuñda senüñ
Pādişāhum sen dururken ben kime yalvarayum

81b

99.

MÜSEDDDES-İ BEYÂNİ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I.

Ṭut ḵanā' at yolını her dem dilā diñle beni²²⁸
Zillet-i seyl-i firāvāna düşürme sen beni
İhtiyār-ı künc-i ' uzlet kıl çek elden dāmeni
Ḵılma teklīf-i ḵabā ' uryān ḵalsun ḵo teni
Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni
Geçme nāmerd köprüsinden ḵo aparsun şu seni

II.

Sāde sulṭānī giyüp virse saña şāh-ı benek
Yek-cihet yek-reng olup gör reng ile giyme dü reng
Kendüñi girdāba şal ' ālemde minnet çekme tek
Eyleyüp ḵat' -ı recā çek ārzūdan el etek
Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni
Geçme nāmerd köprüsinden ḵo aparsun şu seni

²²⁸ Bu şiir Beyânî'nin divanında yoktur. Bkz. Yunus Kaplan, *"İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde T 5480 Numaralı Musammat Mecmûası"*, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 21, İstanbul 2018. s. 490.

III.

Fakrın izhār eyleyüp halka dime oldum faķır
Kendü kendüni idersün yok yire hor u haķır
Kısmet olan hod gelür saña kalıl ü ger keşir
Gāh bī-minnet nemed giy iy Beyānī geh harir
Minnet-i nādān ile giyme kabā-yı şūseni
Geçme nāmerd köprüsinden қо aparsun şu seni

IV.

Māyil olma çarh-ı dūnuñ atlas u zībāsına
Ya ‘abā olmuş kabā yā atlas u dībāsına

82a

Aç açık kalmaz tevekkül eyleyen Mevlāsına
‘Ālemüñ düş vādī-i deryā-yı istiğnāsına
Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni
Geçme nāmerd köprüsinden қо aparsun şu seni

V.

Komaz erbāb-ı hamiyyetden ola hiç gayretün
Şusuz olursa da çekmez bir içim şu minnetün
Giyme minnetsiz de her şahsuñ kabā vü hil‘ atün
Saña ol hil‘ at hicāb olur çekersüñ mihnetün
Minnet-i nādān ile giyme libās-ı şūseni
Geçme nāmerd köprüsinden қо aparsun şu seni

100.

MÜSEDDDES-İ HAYÂLÎ²²⁹

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I.

Görmege sîne-i sîmînüñi sen sîm-berüñ
Nazar-ı pâki ola terküñ ola cân ü serüñ
Rüşen it dîdelerün ‘ aşık-ı şâhib-naẓaruñ
Ne revâdur ki seḥâb örte şu‘ â‘ -ı kamerüñ
Gonceler içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ²³⁰
Ya‘ ni seyr eyleyelüm sîneñi çözümlerüñ

II.

Varalum gûşe-i gülzâre idüp ‘ ayş ü şalâ
İdelüm şevk ile pîrâheni mânend-i kabâ
Zâhir olsun görelüm nidüğini şun‘ -ı Hudâ
Baçalum âyîneveş eyleyelüm kesb-i şafâ

82b

Gonceler içre nihân eyleme gül berg-i terüñ
Ya‘ ni seyr eyleyelüm sîneñi çözümlerüñ

III.

İçelüm bâdeyi terk-i ğam-ı ferdâ idelüm
Açalum bu dil-i zâr[u]ña hüveydâ idelüm
Aç girîbânuñı bir laḥza temâşâ idelüm
Vaşl ile derd ü ğam u hecre müdârâ idelüm
Gonceler içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ

²²⁹ Bu şiir Hayâlî'nin divanında bulunamamıştır.

²³⁰ Bu şiir Bakî'nin divanındaki 277/1 numaralı gazelini tesdistir. Bkz. Küçük, *Bakî Divânı*, 277/1, s. 197.

Ya'ni seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerün

IV.

Halk iden bu ruḥ-ı zībā ile vech-i ḥasenün

Eylememiş berg-i ter gibi nāzik bedenün²³¹

Ḳorḳaram eyleye endāmuñı āzürde senün

Şoyınup şive vü nāz ile çıkar pīrāhenün

Ḡonceler içre nihān eyleme gül-berg-i terün

Ya'ni seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerün

V.

Yüz sürüp sîneñe her 'āşık-ı pākīze-naẓar

Ḳoḥularsa n'ola mānende-i berg-i gül-i ter

Māni'-i vuşlat olur tāk ü ḳabā ile kemer

Seyr-i pehlū idelüm cāme-i zerrīni çıkar

Ḡonceler içre nihān eyleme gül-berg-i terün

Ya'ni seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerün

83a

101.

MÜSEDDES-İ ZUHŪRİ²³²

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I.

Naẓar kılmazsun ol māha bugün bir bī-başarsın sen

Benüm hicrānda giryān olduğum görseñ gülersin sen

Ṭarīḳ-ı 'ışkı bilmez daḫı yabanda gezersin sen

²³¹ Bu mısranın vezni aksamaktadır.

²³² Zuhūrî'nin bu şiiri tespit edilememiştir.

Söziñ güş eylemem bu yolda şimdi bî-hünersin sen
Gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen
Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dirsın sen

II.

Kemâl-i hüsn ile ol mâh gûn-a-gûn zühûr itdi
Yine devr-i kamerde hâtıra mihri zühûr itdi
Felekde tâlî' i gör işigüñden benî dūr itdi
Belâ bu bir yañadan sözlerüñden bî-ğuzûr itdi
Gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen
Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dirsın sen

III.

Olup bir saçı Leylâya gönül Mecnûn-şıfat meftûn
Alupdur âl ile gönülüm yine bir lebleri meygûn
Dil-i dîvâne' i şahrâ-yı ğamda eyledüm Mecnûn
Girer mi mest-i ' ışkûñ güşuna efsâne vü efsûn
Gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen
Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dirsın sen

IV.

Dilüñ meyli yine bir âfet-i devrânedür şimdi
Cemâl-i şem' ine per yakmada pervânedür şimdi

83b

Muḥaşşal cümle evzâ' ı anuñ rindânedür şimdi
Qabûl itmem sözüñ pendüñ baña yabânedür şimdi
Gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen
Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dirsın sen

V.

Zuhūrī hüsñüñe gün gibi ol meh-rû olup zâhir
Gelürdi görse ĩmāna be-haqq-ı Muştafâ kâfir
Benī Ādemde yok mişli felekde var ise nâdir
Helâk eyler ğam-ı ‘ışkı benî maḥz[û]n gibi âḥir
Gel ey nâşih қо pendî ḥâl-i dilden bî-ḥabersin sen
Benî dīvâne kıldı ol perî bilmem ne dîrsin sen

102.

TAḤMĪS-İ CĪNĀNĪ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I.

Gördüğümce sen gül-i nev-reste-i nâzûk teni
‘İşkum artar şöyle kim²³³ dīvâne eylersin beni
Açmayup mihr-i ruḥ-ı zībāña çeşm-i rüşeni
Güşe-i firḳatde eylersem ‘aceb mi meskeni
Görmemek yegdür görüp dīvâne olmaḳdan seni

II.

‘Āşıkā ey mäh-rû ‘arz eyledükde ṭal‘atüñ
‘İşk ile mecnûn u şeydā eylemekdür niyyetüñ
Ḳaṭ‘ idüp el-ḥaşılı dilden recā-yı vuşlatuñ
Anuñ içün ihtiyār itdüm belā-yı firḳatüñ
Görmemek yegdür görüp dīvâne olmaḳdan seni

84a

²³³ şöyle kim: vâlih ü, CD

III.

İstemez dil kūyuña varup ‘azīmet itmege
Mūnis olmışdur hayālūñ ile ūlfet itmege
Vech[i] var kaçd eylesem hecrūñle ūlfet itmege
Çāre yokdur gerçi vaşluñdan ferāgat itmege
Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

IV.

Pāyūñe cānın nişār eyler gören reftāruñı
Şevğden bī-hūş olur gūş eyleyen güftāruñı
Bende kudret yok temāşā itmege ruḥsāruñı
Göz yumup geçsem n'ola seyr itmeden dīdāruñı
Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

V.

Her kaçan görsem şehā hem-dem seni ağıyār ile
Geçmeyüp kūyuñ yolında heftelerle ay ile
Şol kadar göñlüm ki mest oldu şanemūñ ay ile
Tağılur ‘aqlum Cinānīveş gider sevdā ile
Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

103.

MÜSEDDES-İ ‘ĀLĪ²³⁴

Mef‘ūlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ūlün

I.

²³⁴ Mecmuada 4 bendi yer alan bu tesdis divanında 5 benddir. Bkz. Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî Divânı*, s. 412.

Yoluñda ne ħarc eylemege sîm ü zerüm var²³⁵

Ne bār-ı ħamuñ çekmege fermān ü ferüm var

Bīmār-ı ħarībem şeb-i ħamda seħerüm var

Āħir nefesümdür saña gel bir ħaberüm var

84b

Gel gel öpeyüm gerdenüñi derd-i serüm var

Bir boynı uzaħ yola gidermen seferüm var

II.

Çün kıbledür ey dost yüzüñ Ka‘ be cemālüñ

Beñzer Ĥacerü'l-Esvede alnuñdaki²³⁶ ħālüñ

Men‘ eyleme aşĥāb-ı şafādan ruĥ-ı ālüñ

Şāyed ki naşīb olmaya bir daĥı visālüñ

Gel gel öpeyüm gerdenüñi derd-i serüm var

Bir boynı uzaħ yola gidermen seferüm var

III.

Ditrer dil ü cān ol şanem-i sîm-ber üzre

Şol müflis ü muĥtāc gibi sîm [ü] zer üzre

Yā ben nice ²³⁷cān virmeyeyin²³⁸ la‘ l-i ter üzre

Şā‘im mi olur ħaste ħuşuşā sefer üzre

Gel gel öpeyüm gerdenüñi derd-i serüm var

²³⁵ Bu mısra için Bkz. Semra Tunç, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmûası*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2005. s. 18,11,87. "Ne yoluña ħarc eylemeĝe sim ü zerüm var" şeklindedir; ayrıca *Metālîü'n-Nezâir*'de bu beyit Hayâlî Bey'e aittir. Ama ondan sonraki beyitler kime ait olduĝu belirtilmemiştir. Bkz. Kaya, a.g.e., s. 657/ v.169b. Ama bu beyit divanında "Matla-ı Hayâlî Tedis-i Âlî" başlığıyla yer almaktadır.

²³⁶ alnuñdaki: boynundaki, GMAD

²³⁷ yā ben nice: ben nicesi, GMAD

²³⁸ virmeyeyin: o virmeyem, GMAD

Bir boynı uzak yola gidermen seferüm var

IV.

Dil vireli sen kıadd-[i] elif kıaşı kemâne

Tır-i ğama ben ħāki nişān itdi zamāne

Çün geçdi tır-i cefā dilden öte cāne

Rıĥlet demidür sevdiceğüm itme²³⁹ bahāne

Gel gel öpeyüm gerdenüñi derd-i serüm var

Bir boynı uzak yola gidermen seferüm var

85a

104.

SELİMİ²⁴⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Şāh-ı 'ālemsin şehā 'ālemde sulṭāñ ol yüri
Ĥüsn-i Yūsufsın muķarrer şāh-ı ĥübān ol yüri

Pertev-i mihr-i cemālūñle münevverdür cihān
Burķa' ı ref' it yüzüñden māh-ı tābān ol yüri
3. Şem' -i ruĥsāruñ görelden ṭoldı çeşmüm nūr ile
Rūşen olsun cümle 'ālem nūr-ı Yezdān ol yüri

Devr-i 'Oşmāna naẓīrūñ gelmedi gelmez daĥı

²³⁹ itme: kılma, GMAD

²⁴⁰ Bu şiir için M. Fatih Köksal, bu mecmûayı kaynak göstererek kuvvetle muhtemel başlığı altında Yavuz Sultân Selim'e dayandırır. Bkz. Mehmet Fatih Köksal, *"Yavuz Sultân Selim'in Türkçe Şiirleri"*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, İstanbul 2019. s. 300.

Bendeñ oldı cümle ‘ âlem Mışra sulţān ol yūri

5. Kāyināt içre Selīmī yandı hecrūñ nār ile

Nār-ı hicrān āteşiyle mest ü hayrān ol yūri

105.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Lebūñ la‘ lü dişūñ lü ’lü’ şadef ağzuñ ne hāletdür

Yañağūñ gül dilūñ bülbul sözüñ küllī feşāhatdür

Cemālūñ bir ‘ imāretdür qonan mihmāna ‘ ışk olsun

Doyılmaz h̃ān-ı vaşluñla bu qahtluqdan ‘ alāmetdür

3. Dayanma h̃üsnüñe iy meh qarār itmez ebed sende

Güzellik belki birkaç gün qonulmuş bir emānetdür

Günāhum yog iken cānum niçün böyle mu‘ azzebdür

Yanar cism içre kim döymezi ‘ aceb özge hasāretdür

5. Raķībi tīg-ı qahruñ iki şakķ ide ‘ Alī şāhum

‘ Alīlūk ile gel çünkim bu erlūkden işāretdür

85b

Qonuşdum yār ile şāhā şafā kesb eyledüm hoş hoş

Raķībe der[d] olur ammā bize ġāyet beşāretdür

6. Taşaddī eylesem tā kim raķībe sebīlūñ zīrā

Feşāhatle kemālātum baña Hāqdan kerāmetdür

106.

MAḤREMÎ

[Murabba‘]²⁴¹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I.

Ey leṭāfet būsītānı ve'y ẗarāvet gülşeni
Bülbül-i dil cān virür gördükde sen sīm-teni
Āsitān-ı ‘ışķa dün geldi şanursuñ sen beni
Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni

II.

Cān ü ser terk eyler isem ẗañ degüldür yoluña
Pādişāhum sen beni beñzetme ğayrı kuluña
Nice yıllardur ki meftün olmışam dīdāruña
Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni

III.

Nār-ı ‘ışķuñ nice yıllardur derūnumda düter
İşigünde ẗanı bir dil-sūhte benden beter
Eşk-i sürḥum rüy-ı zerdüm şāhid ü da‘ vā yeter
Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni

IV.

İy büt-ı tersā nice bildüm murāduñ cān degül
Dīne ẗaşd eylersin ol ḥod ẗābil-i imkān degül

²⁴¹ Bu şiirin aslı murabbadır; ancak mecmuada başlık sehven müseddes yazılmıştır.

Bilmezem kim n'eyleyem terkũñ daḥı āsān degül
 Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni

V.

Maḥremīveş da' vī-i ' ıŝkuñda cānā şādıkam
 Her ne ḥidmet emr iderseñ işigũnde lāyıkam
 Kullaruñ içinde zīrā cümlesinden sābıkam
 Hey benüm çok sevdüğüm çokdan severüm ben seni

107.

BĀĶĪ²⁴²

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Zāhidā dirseñ nedür maḥbūb-ı ğarrādan ğaraż
 Şun' -ı Hāk seyr itmedür her ḥüsn ü zībādan ğaraż

Seyr-i maḥbūb itmege şanma hevā-yı nefis ola
 Kudret-i Hākka nazardur ol temāşādan ğaraż

3. ' Āşıkũñ sevdāsını ' ālemde şanmañ serserī
 Hākka vaşl olmadur taḥķīķ o sevdādan ğaraż

Ehl-i zāhir ' ıŝķ-ı dildārı mecāza ḥaml ider
 Hikmet-i Hāk görmedür taḥķīķ-i dildārdan ğaraż

²⁴² Bu şiir ilk defa bu mecmuanın kaynaklığında edebiyat dünyasına kazandırılmıştır. Bkz. Beyhan Kesik, *"Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Yer Almayan Bâkî Mahlaslı Şiirler"* Adıyaman Üniversitesi SBE Dergisi, Haziran 2012, S. 9, s. 120.

5. Bilmedi bu ma'ni-i Bâkî şu kim taşdıķ yok
Haķķı bilmekdür velî ' âlem-i esmâdan ğaraż

86b

108.

Rubai

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

I.

Ağlatma beni cevr ile gel yâr-ı cefākâr
Zulm eyleyüben kıyma baña şüh-ı sitemkâr
Gönlümi alup soñra eyleme inkâr
Ey gözleri nergis yüzi gül kendi sitemkâr

109.

Rubai

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

I.

Sînemde şehâ deldi mekân eyledi ' ıřķuñ
Hep dilde olan sırr[ı] ' ayân eyledi ' ıřķuñ
Akıtdı gözüm yaşını kıan eyledi ' ıřķuñ
Âhır beni rüsvây-ı cihân eyledi ' ıřķuñ

110.

Rubai

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

I.

Oldum olalı derd-i ğam-ı ' ıřķa giriftâr
Râhat yüzini bulmadı oldum dil-i bîmâr

Qaldum n'ideyin neyleyeyin arada nāçār

Öldürdi beni cevr ile ol yār-ı cefākār

111.

Rubai

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I.

Āteş-i hicrāna şaldı bī-vefā yārüm beni

Terk idüp añmadı gitdi mäh ruhsārum beni

‘ Āşık-ı āşüfte itdi şimdi hünkārum beni

Öldürür mi cevr ile yār-ı cefākārum beni

87a

112.

Maṭla‘

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

‘ Arşa-i meydānda biz bir lāubāli ‘ āşıkuz

Gill ü ğışdan şāf ü sāde bir muḥibb-i şādıkuz

113.

MÜSEDDDES-İ ENĪSĪ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I.

Āteş-i hecrüñle yandı sīne-i sūzānımız

Çarḥa çıkdı dūd-ı āh ü āteş ü efgānımız

Qalmadı dilde mecāl ü ṭaḳat ü fermānımız

Az qalupdur çıkmaga mülk-i bedenden cānımız

Derd ile geçdi dirīgā şol geçen devrānımız

Olmadı āhîr müyesser vuşlat-ı cānānımız

II.

Açılup güller gibi dil bülbüli şād olmadı

Bir nefes şahñ-ı cemende ğamdan āzād olmadı

Hey ne bî-mār-ı garîbem kimseden dād olmadı

Yıkılup kaşr-ı vücūdum kendü bünyād olmadı

Derd ile geçdi dirîġā şol geçen devrānımız

Olmadı āhîr müyesser vuşlat-ı cānānımız

III.

Ne bilür hāl-i dilüm ger ‘ aşık-ı zār olmayan

Vādî-i ğamda belā-yı ‘ ışkı bîmār olmayan

Añlamaz sūz-ı derūnum hem-dem-i nār olmayan

Gelmeye hergiz cihānda vāşıl-ı yār olmayan

Derd ile geçdi dirîġā şol geçen devrānımız

Olmadı āhîr müyesser vuşlat-ı cānānımız

IV.

İtmeyem kaṭ‘ -ı ‘ alāķa ol yüzi gülzār ile

‘ Andelibāsā giçerse ‘ ömrüm āh ü zār ile

87b

Ne ‘ alāķam var niçün kîn eyleyem aġyār ile

Çok tesellā hāṭıram baña olan ikrār ile

Derd ile geçdi dirîġā şol geçen devrānımız

Olmadı āhîr müyesser vuşlat-ı cānānımız

V.

Sevmeyem hergiz cihān halkı ķamū cānān ola

Her biri bir ğonce-i ra‘ nā gibi ħandān ola
Yārdan ayru Enīsī ger meh-i tābān ola
Dilemez göñlüm eğerçi ħūri [vü] ğılmān ola
Derd ile geçdi dirīġā şol geçen devrānımız
Olmadı āĥir müyesser vuşlat-ı cānānımız

114.

Matla‘

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Saňa lāyık nem ola ħayr ü du‘ādan ġayrı
Fuġarānuñ nesi var tuĥfe şenādan ġayrı

88a

115.

GELİBOLULU SÜRÜRİ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. ‘ Aceb müflis gedā idi bu göñlüm kişver-i ġamda

Bugün ben cām-ı ‘ışķ ile feraĥ mülkine şāh idem

Şerār-ı āh ile idem libāsum bir benek ħaftan

Başumda şu‘le-i āhı baňa zer şeb-külāh idem

3. Sürürī başuma sulţān iken oldum aňa bende

Gedā idüm şāh oldum şanma beni terk-i cāh idem

116.

[Beyt]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

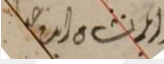
Hāk-i pāy-i yārdur iki gözüm çün tūtiyā
Zulmet içre rāhını görmek içün virür ziyā

117.

[Kıt‘a]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I.

Sīneme dağ ursa dili āh kılmaz dil bilür
Şāha maḥsūs olmağ içün tamğa-i şāhīdūr ol
Şol gönül kime dağ-ı derd
Nice feryād eylesün kim ḥāşş-ı ilāhīdūr ol

118.

[Müfred]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Kim ki gelse ḥidmet-i maḥrūm göndermez Hudā
Çün dimişdür *lā-yüḍr‘u’llāhü ecrü’l-muhsinīn*²⁴³

88b

119.

Beyt

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

‘Ākil oldur şehrimüzde dā’imā medhūş ola²⁴⁴

Bī-zebān ola vü lākin cümle çeşm ü gūş ola

120.

²⁴³ Allah iyilik edenlerin mükafatını zayi etmez.

²⁴⁴ Bu beyit için bkz. Mustafa Atila, "*Muslihuddīn Mustafā Sūrūrī Şerh-i Dīvân-ı Hâfiz(İnceleme- Metin- Sözlük)*", Diyarbakır 2019, s. 529.

[Müfred]

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Küy-ı yâre varsam olmaz [hiç] münâcâtumda zevk
Kim huzûr-ı kalb olmasa tamâm olmaz namâz

121.

[Müfred]

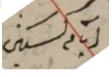
Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

N'ola dirsem halvet-i dervîşe cennet bağçesi
Anda ğam olmaz na'ım ü rü'yet-i dîdâr olur

122.

[Beyt]

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Eyyâm- var iken şarf eyle aña kudretin
Furşat seni fevt itmeden fevt eyleme sen furşatın

123.

[Beyt]

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Arz-ı zillet itmeyüp rızık istemedim şâhdan
Niçe yıllar geldi rızkum Hâzret-i Allâhdan

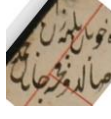
89a

124.

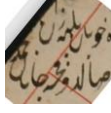
[Müfred]²⁴⁵

²⁴⁵ Kelime okunaksızlığından dolayı vezni tespit edilememiştir.

Ele aldıkça luṭf ile şāh-ı

Kākülün būyuñ getürür

125.

[Müfred]

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

Maḥall-i merḥamet olam 'aceb mi

Ki derd-i āh olur her yerde merhum

126.

[Beyt]

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

Egerçi dīde vü dil şod zi ḳurbet-i merḥūm

Zi eşk ü sūz şodem nezd-i herkesi merḥūm

127.

[Beyt]

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün

Gün gibi ideli berü ol māh zuhūrı

Meh-pārelerün zerre ḳadar ḳalmadı nūrı

89b

128.

[Ḳıṭ'a]

Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

I.

'Anber-āmīz eser nesīm-i seḥer

Yā Rab ol māh kākülümü ʔarar
Baʔt anuñ kim seni düşinde görür
Devlet añun ki sīnesine ʔarar

129.

[Beyt]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Cihān içre ʔu dilber kim ğarīb üftādesin sevmez
Muḥammed nūrı ḥaḳḳıçün anı bilgil Ḥudā sevmez

90b²⁴⁶

130.

[Beyt]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Benüm gönölüm alan dilber cefālardan uşanmaz mı
Ya ʿālemde baña dilber saña ʿāşık bulunmaz mı

131.

[Beyt]

Levla'l-fuḳarāʾü le-heleke'l-ağniyāʾ

Levla'l-ağniyāʾü le-heleke'l-fuḳarāʾ²⁴⁷

Muḥammed bin Cebbār, Ṭurak

Muṣṭafā bin ʿAbbās

ʿOşmān bin Aḥmed Maḥmūd

²⁴⁶ Bu sayfada birbirinden bağımsız farklı kalemlerden çıkmış birçok hesaplama, bilgi notu, isimler, mühür ve beyitler bulunmaktadır. Yazıların bir kısmı sonradan cilt kapağını tutturmak için kullanılan kâğıt sebebiyle kapanmıştır. Ayrıca bu sayfada "20 Haziran 1975" tarihi düşüldükten sonra "İbrahim Olgun-Ank." yazılmıştır.

²⁴⁷ Fakirler olmasa zenginler, zenginler olmasa fakirler helak olurdu.

SEÇME SÖZLÜK

A

Ābdār: sāhip olan, Sulu, taze (meyve vb.).

Ağyār: Gayrılar, başkaları. Yabancılar, tanıdık olmayanlar. Dost olmayanlar, düşmanlar.

Āhîr: Son, sonuncu, en sonra olan.

‘ālem-nümā: Cihanı gösteren ayna.

Andelib-āsā: Bülbül gibi.

A‘dā: Düşmanlar.

Ārāf: Ahirette günahla sevabı denk olanların kalacakları cennetle cehennem arasındaki yer. mec. İki şey ortasında kalan yer veya hal, ne bir taraf ne öbür taraf, ara, geçit.

‘arîz: Yanak. 'arz "aslında olmayıp sonradan ortaya çıkmak"tan 'ariz) Sonradan ortaya çıkan.

Āsān: Kolay.

Āşüfte: Önüne geldiği kelimelere “perîşan, dağınık” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar.

Atlās: İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, daima düz renkli, üstünde motif bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir kumaş çeşidi.

Āyā: Acaba.

Āzürde: İncitmek"ten âzurde İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.

B

Bād-ı şabā: Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı, tan yeli.

Bālā: Yüksek. Yüce.

Ba‘îd: Uzak.

Bārgāh: müsaade ve yer bildiren.

Bār-ı ğam: Üzüntü yükü.

Basiret: Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama, anlama, idrak etme.

Bāşed: Olsun, ola, olur.

Berdār: Darağacına çekilmiş, asılmış.

Berg: Yaprak.

Bî-dār: Uyanık.

Bî-hüş: Aklı başında olmayan, kendinden geçmiş, baygın; şaşkın, sersem.

Bî-kes: Kimsesiz, hamisiz, yalnız.

Bîmār: Hasta.

Bî-ser ü pā: Başsız ve ayaksız.

Bî-zebān: dilsiz.

Bū(y): Koku.

Burqa^c: Kadınların yüzlerini gizlemek için kullandıkları örtü, peçe, nikap.

Bühtan: Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftirā.

Bünyād: Esas, temel.

Bürehne: Çıplak, açık, yalın ayak.

C

Cā-be-cā: Yer yer

Cāh: Yüksek mevki, makam, rütbe.

Cāme: Elbise, çamaşır, giyecek şey.

Cāy-ı maḳarr: Durulan, karar kılınan yer.

Cenb: Yan, yan taraf.

Ceyş: Asker, ordu

Cīfe: Kokmuş ceset, leş, laşe.

Cū(y): Akarsu, ırmak, çay, dere.

Cüda: Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak

Cünūd: Askerler, ordular.

Cür^c a: İçki kabının dibinde kalan son yudum.

Ç

Çāk çāk: Parça parça.

Çāk-i giriban: Yaka yırtmacı, yakanın kesilip açılmış olan yeri, yaka.

Çarḡ-ı kühen: Sürekli dönen eski gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya.

Çār-ı yār: Hz. Muhammed'den sonra halife olan Hz. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim, dört halife, hulefa-i raşidin.

Çeşme-sār: Çeşmesi, pınarı çok olan yer [Çeşme ve çeşme başı anlamında kullanılır]

Çevgān: Değnek, ucu eğri sopa.

Çīn: Kıvrım, büküm.

D

Dād: Adalet, doğruluk.

Dād-küster: Adalet Gösteren, Adalet yayan.

Dām: Tuzak.

Dārū: İlaç.

Dehr: Dünya, cihan, âlem.

Der-beste: Bağlı, bağlanmış. Kapalı kapı.

Derd-mend: Derdi olan, dertli, üzüntülü.

Derūn: İç, iç taraf, dâhil.

Dıraḡşān: Parlayan, parlak, ışıklı, aydınlık.

Diba: Eskiden çok makbul tutulan, genellikle desenli, ağır dokuma ipekli kumaş.

Dīdār: Yüz, güzel yüz, çehre.

Dil-cū: Gönül çeken.

Dildār: Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Dil-güşā: Gönüle ferahlık veren, iç açıcı, ferahlatıcı.

Dirīg: Esirgeme, kıyamama.

Döymek: dayanmak.

Dūd-ı siyah: Siyah duman.

Duḥān: Duman.

Dūn: Alçak, soysuz, deni.

Dūr: uzak.

Dürer: İnciler, inci taneleri.

E

Efsun: Büyü, sihir, tılsım, afsun, arpag, rukye.

Eḥibbā: Dostlar, ahabplar, tanıdıklar, bildikler.

Ehremen: Zerdüşter'in iki tanrısından kötülüğü temsil edeni, şeytan, dev [İyiliği temsil edeni Hürmüz'dür]

Encüm: Yıldızlar, nücüm.

Endam: Beden, vücut: "Gül-endam: Gül

Erbāb: Sahipler. Bir işten iyi anlayan, o işte becerikli, usta, mahir olan kimse [Genellikle tekil anlamında kullanılır.

Eşk: Gözyaşı.

Evc-i rif' at: En yüksek derece, evc.

Evzā: Durumlar, duruşlar, haller, vaziyetler.

Eyvān: Köşk, kasır, kemerli yüksek bina, çardak.

Eyzan: Yine öyle, keza, bu da öyle anlamında olup az önce geçen bir ibareyi işaret etmek veya tekrarlanacak mısraları göstermek için kullanılır [Daha çok Velehû eyzan söyleyişinde geçer].

F

Fehmān: Anlayanlar, anlayış gösterenler, idrak edenler.

Fer: Parlaklık, aydınlık, nur [Özellikle göz için kullanılır. mec. Şan, şeref, nüfuz, iktidar.

Ferāmuş: Unutma, hatırdan çıkarma.

Ferda: Ertesi gün, yarın.

Fermūd: Emir, ferman.

Fettan: Gönlü kendine çeken, kendine hayran eden, cilveli (kimse), cazibeli.

Firāvān: Çok, aşırı, bol.

Füsürde: Donmuş, donuk. mec. Duygusuz, hissiz, gayretsiz.

G-Ğ

Ġam-güsār: Gam keder gideren, teselli veren. . mec. Candan arkadaş, sırdaş, dert ortağı.

Ġamze: Göz kırpma, gözle işaret etme.

Ġaraż: Gāye, maksat, istek, arzu.

Ġarrā: Parlak, gösterişli, şaşaalı.

Gedā: Dilenci, yoksul, fakir.

Genc: Hazine.

Gerdün: Dönen, devreden. Dünya, sema, felek.

Germāb: Hamam, ılıca.

Ġınā: Zenginlik.

Gill ü gış: Gizli kin ve düşmanlık, gönül fesādı, karışıklık.

Girībān: Elbise yakası.

Gīsū: Omuza dökülen uzun saç.

Goft: Söz söylemek.

Ġonce'ı ra' nā: Sarı kırmızı ebrūli gül.

Ġubār: Toz, ince toprak.

Gūş: Kulak.

Güftār: Söz, kelam

Gülgün: Gül renkli, pembe.

Gül-i nevreste: Yeni bitmiş, yeni hâsıl olmuş olan gül.

Gülzār: Gül bahçesi, gülşen, gülistan.

Günagün: Tür, nevi, çeşit, tarz.

Güvāh: Şâhit, delil, tanık.

H

Ĥāhişger: İstekli, arzulu.

Ĥāb: Uyku.

Ĥabāb: Su üzerinde peyda olan hava kabarcığı.

Ĥācib: Kapıcı, kapıcı başı.

Ĥadeng-endāz: Ok atan.

Ĥāk ile yeksan: Yerle bir olmak.

Ĥāk: toprak.

Ĥalḥāl: Kadınların, özellikle Arap kadınlarının ayaklarına taktıkları gümüş veya altın halka, ayak bileziği.

Ĥālī: Boş.

Ĥāliest: Boş olmayan.

Ĥaml: Taşıma, yüklenme, yükletme.

Ĥandān: Gülen, şen, neşeli.

Ĥār: Diken.

Harest: dilsizlik.

Hār-ı mugaylān: Deve dikenli.

Ĥarīdār: Alıcı, müşteri.

Ĥarīr: İpek elbise. Ateşli, hararetili.

Ĥaşm: Düşman.

Ĥātem: Mühür.

Ĥavf: Korku.

Ĥavrā: Huri, huriler.

Hecr: Ayrılık.

Heft: Yedi.

Hemîşe: Daima, her zaman.

Hem-nişîn: Beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş.

Hemtâ: Benzer, denk, eşit.

Hergiz: Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

Hınnâ: Kına.

Hırâmân: Salına salına, naz ile eda ile yürüyen.

Hışm: Öfke, kızgınlık, gazap.

Hil'at: Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükafat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

Hindû: Hindistan halkından olan, Hinduizm'e mensup kimse. edeb. Yüzdeki ve vücuttaki ben.

Hokka-i pîrûze: Mavi renkli hokka.

Hoş-gû: Hoş söz söyleyen.

Hüb: Güzel.

Hübân: Güzeller.

Hûn: Kan

Husrev: Hükümdar, şah, padişah. Güneş.

Hüccâc: Hacılar.

Hümâm: Bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse.

Hürrem: Sevinçli, şen, gönül açıcı.

Hüveyda: Belli, apaçık, aşikâr, zahir.

I

Is: Sahip.

İ

İgen: Arkadaş. Çok, gayet, pek, ziyade. Yeni.

İhdâ: Hediye verme, hediye gönderme.

İnkıyâd: Boyun eğme, baş eğme, itaat etme.

İntizâr: Bekleme, bekleyiş.

İ'câz: Ağarlama, ikram etme, saygı gösterme.

İsî-nefes: İsâvari bir nefes. Can vermek manasında kullanılır.

İstimdâd: Yardım isteme, imdada çağırma.

İştibâh: Şüphe etme, şüphelenme.

İzhâr: Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme.

K

Qâb-ı Qavseyn: İki kavis, iki yay.

Qadd: Uzun boy.

Ḳaḡtān: süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bāzısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceğı.

Ḳaḡt: Kuraklık sebebiyle ürünün yetişmemesinden ileri gelen kıtlık ve açlık.

Kākül: Alna düşen kısa saç demeti, perçem.

Ḳalīl: Çok olmayan, az.

Ḳande: Nerede, nereye.

Ḳankı: hangi.

Kapki: Kapılma, tutulma. Tutkunluk, aşk.

Ḳarin: Yakın, karib

Kāşane: Büyük, süslü köşk, mükellef ev.

Kemend: Esikiden idam için boyna geçirilen yağlı kayış.

Kerkes: Akbaba.

Keyfiyyet: Bir şeyin taşıdığı şu veya bu hal, nasıl ve ne türlü olduğu, varlıklar arasındaki farkları meydana getiren durum, vasıf, nitelik.

Ḳışşa-ḡān: Kıssa söyleyen, hikaye anlatan kimse.

Kişver: Memleket, ülke.

Kūh-ı ḡam: Üzüntü ve endişe dağı.

Ḳurbet: Hısımlık, akrabalık. Yakınlık.

Kūsūf: Güneş tutulması.

Küşte: Öldürülmüş, maktul.

L

Lālezār: Lale bahçesi.

Lem'a: Parıltı, parlaklık.

Leḡāfet: Hoşluk, güzellik, incelik.

Levend: İri yapılı, boylu poslu, kuvvetli, yakışıklı kimse. Tarih. Osmanlı bahriye teşkilatında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askerî sınıf.

Libas: Elbise, giyecek şey.

Līk: Lakin.

M

Mahbūr: Mesrur ve şadman ve memnun olan.

Māh-ı tābān: Parlayan ay. Parlak ay.

Maḡmūr: İçkiden sersemlemiş, kendinden geçecek duruma gelmiş (kimse)

Māh-rū: Ay yüzlü. Yüzü ay gibi parlayan güzel.

Mahzen: Yer altı deposu, depo, ambar.

Mānend: Benzer, eş, misil, nazir, menend.

Māt: Satrançta rakibi yenmek.

Mayıl: Bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş, meyletmış.

Mecal: Güç, kuvvet, derman, takat.

Mecrūh: Yaralanmış, yaralı (kimse)

Medhūş: Ürkmüş, şaşkınlık ve korku içinde kalmış, dehşete düşmüş.

Meftūn: Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan (kimse), âşık.

Meh: ay.

Mehiñ: Değersiz, hor, hakir, önemsiz

Mehlikā: Yüzü ay gibi olan, ay yüzlü güzel kadın.

Meh-pāre: Ay parçası. Yüzü ay gibi parlak ve güzel olan kimse.

Mekkāre: At, deve, katır gibi eşya taşımak için kirālanan hayvan, yük hayvanı.

Meksūr: Kırılmış, kırık.

Melāhat: Güzellik, şirinlik.

Melāl: Hüzün, keder.

Merdāne: Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe.

Merdüm-i dānā: Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse.

Mesken: Yer mekân.

Meşreb: Bir kimsenin yaratılışında bulunan huy, yaratılış, tabiat, mizaç, karakter.

Meşşāta: Eskiden gelinleri giydirip süsleyen, gelin başı yapan, düğün evleri için süsler hazırlayan kadın, bezekçi, mâşita.

Mevzūn: Ağırlığı ölçülmüş, tartılmış.

Meygūn: Şarap rengi, açık kırmızı renk ve bu renkte olan.

Mezār-sitān: Mezarlık, kabristan.

Mihmān: Misafir, konuk.

Mihr: Güneş.

Mihribān: Şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü (kimse), dost.

Mir'āt: Ayna, gözgü.

Mīşe: Meşelik yer. Ormn.

Muħannet: Korkak, alçak, kalles, namert (kimse), muhannes.

Muħaşşal: Elde edilen, sonuç olarak ortaya çıkarılan, üretilen, kazanılan.

Muħbil: Bahtı açık ve talihli, yüce mevki ve makamlara erişmiş olan, ikbal sāhibi, bahtiyar (kimse).

Mūnis: Kolayca dostluk kurabilen, sokulgan, sıcakkanlı, cana yakın.

Mu' tād: Alışkanlık haline gelmiş, adet edinilmiş, alışılmış, her zamanki.

Muraḳḳa‘a: Yama vurulmuş, yamanmış, yamalı elbise.

Muṣavvir: Bir kimse veya bir şeyi söz yāhut yazı ile anlatıp göz önünde canlandıran, tasvir eden (kimse).

Muṭrıḅ: Bir musiki aleti çalan kimse, sazende.

Müberrā: İlgisi, alakası kalmamış, arınmış, arındırılmış.

Müdārā: Kin ve düşmanlığı örtüp zahiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idāre etme.

Mümtāz: Seçilmiş, seçkin.

Münādi: Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse, tellal.

Müselles: Üç kısım veya üç parçadan oluşan, üçlü.

Müşkīn: Misk kokulu.

Müşṭāḳ: Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

N

Nabekār: İşe yaramaz, haylaz, hayırsız.

Nāḳīz: Adı anılmaya değmeyecek kadar ehemmiyetsiz, hiç hükmünde, değersiz, önemsiz.

Nādān: Cahil, bilmez, bilgisiz (kimse).
Pişman.

Nāfe: Misk ahusu denen bir ceylan türünün göbeğindeki, içi misk denilen güzel koku ile dolu kese.

Naḥl: Hurma ağacı.

Naḥs: Uğursuzluk

Naḳş: Kumaş üzerine renkli iplikler, sırma veya simle el veya makinede yapılan işleme.

Nālān: İnleyen.

Na‘leyn: Bir çift ayakkabı, nalın.

Nār: Ateş, od.

Nā-tüvān: Kuvvetsiz, güçsüz, zayıf.

Naḫīr: Bakan, nazar eden.

Nemed: Keçe.

Nerm: Yumuşak.

Nevā: Nağme, ahenk, ses.

Nev-‘arūs: Yeni gelin.

Nezd: Yan, kat, huzur.

Nigār: Resim gibi güzel sevgili.

Nihān: Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Niṣār: Saçma, saçılma, serpmeye, serpilme.

Nūş: İçme, içiş.

‘

‘abā: Yünden dokunmuş, çok sağlam, eskiden daha ziyade küçük esnafın ve fakir kimselerin giydikleri potur, hırka, cepken, palto, terlik vb. şeyler yapılan, çoğunlukla devetüyü renginde bir çeşit kaba kumaş, kaba çuha.

‘adū: Düşman.

‘āmil: Amel eden, işleyen, icra eden kimse.

‘anber: Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.

‘anber-āmiz: Misk kokulu.

‘ārşā: Mahşer yeri, bütün ölülerin kıyāmet günü dirilip toplanacağı meydan, haşır ve neşir meydanı.

‘arz-ı hāl: Herhangi bir iş veya husus için resmī dāirelere verilen dilekçe, istidā, ariza.

‘āṭıl: İşlemeyen, işlevini yerine getiremeyen.

‘ayş u şālā: Yeme içme yeri.

‘izz ü nāz: hoş ve edalı cilveler.

‘uḳbā: Öbür dünya, āhiret.

‘uyūn: Gözler.

‘uzlet: Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşama.

‘üryān: Çıplak.

P

Pā-būse: ayak öpmek.

Pākīze: Temiz, pak.

Pehlū: Vücudun iki yanından her biri.

Peleng: Kaplan.

Penāh: Sığınacak yer, melce.

Pend: Öğüt, nasihat.

Per: kanat.

Perestū: Kırılma.

Pertev: Işık, parlaklık.

Pertev-rū: Parlak yüzlü.

Perver: Yetiştiren, eğiten, büyüten, besleyen.

Perverdigār: Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah.

Peymān(e): İçki kadehi, özellikle şarap kadehi.

Pīrāhen: İç gömleği, gömlek.

Piste dehen: fısık ağızlı.

Pīşe: Boyu bir karışla bir karış iki parmak arasında olan, kamıştan yapılma, yedi veya dokuz delikli nefesli saz, bir nevi kaval.

Put-ı tersā: hıristiyan putu. mec. Çok güzel olan sevgili.

R

Rāh-ı kekkeşan: Samanyolu.

Raht: At takımı, eyer takımı.

Rām: İtaat eden, boyun eğen.

Rāz: Gizlenen şey, sır.

Recā: Ümit, emel, umma.

Ref' : Yukarı kaldırma, yükseltme.

Reftār: Gidiş, yürüyüş.

Reh-güzār: Geçilen yol.

Revan: Yürüyen, giden.

Rıhlet: Göç, sefer. Yolculuk.

Rikāb: Üzengi.

Rūh-efzā: Can veren.

Ruhsār: Yanak, yüz.

Rūşen: Parlak, aydın, aydınlık.

Rū-yı zerd: Sararmış, solgun, soluk, mat, pejmürde, fersude yüz/beniz/sima.

Rūz-ı veğā: Gürültü, patırtı, kavga günü.

Rüsvā: Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepāze kimse.

S

Sābık: Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki.

Şabū: Akıli ermeyen küçük çocuk.

Şad hezār: Yüz bin.

Şadef: Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde.

Şadr: Göğüs, sine.

Şaḥn: Orta yer, saha, meydan.

Sākī: İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Salik: Bir yola girmiş olan, bir yol tutup onu takip eden kimse.

Sāmi': İşiten, duyan kimse.

Şanem: Put. mec. Çok güzel kimse, dilber, mahbube.

Sā' id: Kolun dirsekten bileğe kadar olan kısmı.

Şā'im: Oruç tutan (kimse), oruçlu.

Sāye-endāz: Gölge salan.

Sāye-i pertāb: Gölge veren.

Sāyeveş: Gölge gibi.

Sebak: Ders.

Sebil: Yol, tarik.

Seg: Köpek.

Seḥāb: Bulut.

Semāh: Alevî törenlerinde musikî eşliğinde kadın erkek birlikte yapılan raks, bir nevi sema.

Semen: Yasemin.

Sencīde: Tartılmış, ölçülmüş.

Seng: Taş.

Seng-dil: taş kalpli.

Ser-fürū: Baş eğme, itaat etme, yüzseyu dökme, minnet etme.

Serīr: Taht.

Ser-mest: Sarhoş.

Ser-nigūn: Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak.

Server: Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

Serv-kāmet: Uzun boylu.

Sevād-ı hāl: Siyah ben.

Seylābveş: Sel gibi.

Sınık: Kırık.

Sīm ü zer: Gümüş ve altın.

Sīm-ber: Gümüş göğüslü.

Sīm-i sirişk: Gümüş gözyaşı.

Sipāh: Asker, ordu.

Sirişk-dide: gözyaşı göz.

Sūhte: Yanmış, yanık.

Şūsen: Sim sim denen kabarcık.

Sūzān: Yakan, yakıcı.

Sūrḡ: Kırmızı, al.

Ş

Şāh-ı merdān: "Mertlerin, yiğitlerin şahı" anlamında olup Hz. Ali'ye lakap olmuştur.

Şām ü seher: akşam ve sabah.

Şāne: Tarak.

Şebbū: Turpgiller familyasından, özellikle geceleri kokusu etrafı kaplayan, güzel kokulu, değişik renkli çiçekler açan, dik saplı süs bitkisi.

Şebistān: Yatak odası, halvet yeri.

Şehbāz: İri ve beyaz bir doğan cinsi. mec. Yiğit, gösterişli ve şanlı kimse.

Şemim: Güzel koku.

Şem': Mum.

Şemşīr-güster: Kılıç sallayan.

Şerār: Kıvılcım.

Şetm: Küfretme, sövme.

Şikest: Kırma, kırılma.

Şīr: Aslan.

Şu' ā: Işın.

Şūrīde: Perīşan, karışık.

T

Ta' n: Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme.

Taşaddī: Bir işe girişme, teşebbüs etme.

Tekāsül: Tembellik, üşenme, gevşeklik, kayıtsızlık.

Temme: "Bitti, tamam oldu" anlamında kitapların ve yazıların sonuna yazılan kelime.

Terāzū: Terazî sözünün eski metinlerde geçen asıl şekli.

Teşnegān: Susamışlar, susayanlar.

Tezvir: Yalan söyleme, yalan dolan.

Tīg: Kılıç.

Tuḥfe: Hediye.

Ṭālī‘: Baht, talih. Tulu eden.

Ṭal‘at: Yüz, çehre, güzel yüz.

Ṭarāvet: Tazelik, körpelik.

Ṭul-i emel: Sonu gelmeyen arzu ve istekler.

Ṭūtī: İşittiği sesleri taklit eden, bazı kelimeleri söyleyebilen papağan türünden bir kuş, dudu, dudu kuşu.

Ü

Üftāde: Düşmüş.

Ülfet: Alışma, kaynaşma, ünsiyet.

V

Vaşl: Ulaşma, birleşme.

Vesme: Vücūda vurulan damga. Kadınların süs olarak kaşlarına çektikleri rastık.

Vez: tartmak.

Virān: Yıkık, yıkılmış, harap.

Vişāl: Sevdigine kavuşma, vuslat.

Y

Yeg: daha iyi.

Yeng: Yenme, alt etme, gâlip gelme.

Yezdān: Zerdüşť dininde hayır tanrısı.

Z

Zālām-ı şām: Akşam karanlığı.

Zār: Ağlayan, inleyen.

Zed: Sonuna geldiği kelimelere "vurulmuş, tutulmuş, yakalanmış, uğramış vb." anlamlar katarak Farsça usūlüyle birleşik sıfatlar yapar: Âfet-zede: Âfete uğramış.

Zerķ ü riya: İkiyüzlülük, riya, hile. [Daha çok riya kelimesi ile kullanılır.]

Zerrīn: Altından yapılmış.

Zevrak: Kayık.

Zıll: Gölge.

Zībā: Süslü, güzel.

Zih-gīr: okçuluk. Sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğü, şast, küştiban.

Zihī: Ne güzel, ne hoş, ne iyi.

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

Aḥmed 30/4	Gelibolulu Sürūrī 115
Aḥmedī 88/6	Ḥacerü'l-Esved 103/2
Aḥsenī 76/5, 80/1	Ḥāfız 83/1
Allah 33/3	Ḥakḳ te'ālā 15/5, 74/1, 74/2
Ārāf 7/1	Ḥalīlī 89/5, 90
Avnī 95	Ḥayālī 100
Bağdād 82/2, 83/1, 83/5, 83/6, 84/8,	Ḥıẓr 83/8
Bākī 107/5	Hindū 82/1
Bektāşi 31/3	Ḥiṣālī 1/5, 2/5, 3/5, 4/5, 6/5, 85/5
Beste 27/1	Ḥudā 17/5, 28/1, 30/2, 84/10, 88/1, 91/1,
Beyānī 16/5, 17/6, 18/6, 19/5, 99/3	100/2, 118, 129
Beytullāh 29/4	Ḥükmī 29/5, 30/5
Bülbül 9/3, 27/1, 82/5, 92/4, 93/3, 95/1,	Hülāgū 82/2
95/2, 105/1, 106/1, 113/2	İbrāhīm Edhem 41
Cām-ı Cem 6/2	İşhāk 9/5
Cennet 4/1, 22, 26/4, 29/2, 76/3, 87/2,	Ka'be 42, 43, 103/2
88/4, 121	Ḳāb-ı Ḳavseyn 20/3
Ceyhūn 4/2, 37/2,	Ḳāf 65, 74/1
Cinānī 26/6, 102/5	Ḳārūn 3/4
Ehremen 87/4	Ḳays 17/4
Enīsī 77/5, 78/5, 84/11, 113/5	Kehkeşān 16/3
Eyyüb 47	Ken'ān 12, 95/1
Fehmī 96/5	Kerbelā 30/4
Ferhād 85/5	Küçük İmām 27
	Leylā 2/4, 101/3

Leylî 17/4, 70, 78/2

Maḥmūd 91/5

Maḥremî 106/5

Maḥşer 13/1, 30/2, 30/5, 84/10, 91/3

Manşūr 6/3

Mecnūn 2/4, 70, 78/2, 85/5, 101/3, 102/2

Medḥî 33/5, 36/5,

Medīne 29/3

Mekke 29/3-4

Mışr 33/3, 95/1-5, 104/4

Muḥammed 91/4, 129,

Murādî 17/5, 83/9

Muştafâ 30/3, 31/2, 101/5

Mü'min Paşa 76, 79, 82,

Nābî 25/5

Necâtî 10/5

Nîl 4/2

‘Âlî 17/6, 37/5, 68,

‘anḳa 65

‘Âşîḳ 10/5, 14, 16/2, 17/8, 18/3, 19/4,
26/5, 31/3, 50, 93/5, 98/1, 100/1, 102/1,
107/3, 111/1, 112, 113/3, 130

‘Aydın 29/3

‘Oşmānoğlu 29/1-5, 30/1, 30/3

Rafîzî 83/5

Revānî 94/5

Rūzî 87/5

Rüstem 30/4, 84/4,

Sākî 27/1, 76/5, 78/3, 94/3

Sedd-i İskender 33/5

Selīmî 104/5

Sikender 17/11

Surūrî 115/3

Süleymān 94/5

Şām-ı Şerif 29/3, 74/3

Şemsî 86/5

Şeytân 15/5, 20/2

Ṭahâ 66

Ünsî 75/5

Vāmîḳ 85/5

Vuşulî 92/5

Yahyâ 98/5

Ya‘ḳûb 12/1

Yāsîn 66

Yezdân 13, 20/1, 34, 104/3

Yūsuf 12/1, 104/1

Zāhid 16/4, 33/1, 51, 86/1, 94/2, 107/2

Zuhūrî 101/5

SONUÇ

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2006 numarada kayıtlı olan eser, çoğunlukla 16.-17. yüzyıllarda yaşamış şairlerin farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerini barındıran bir şiir mecmuasıdır. Eserin yazarı/derleyeni belli olmamakla beraber son varakta karalamalar şeklinde; Muhammed bin Cebbâr, Turak, Mustafa bin Abbâs, Osman bin Ahmed Mahmûd gibi birbirinden farklı isimler yer almaktadır. Ancak bu isimlerin mecmua derleyicisinin isimleri olmadığı kanaatindeyiz. Bunların temellük kayıtları olduğunu düşünüyoruz. Eserde Türkçe şiirlerin yanı sıra Farsça yazılmış birkaç müfred, Arapça yazılmış hadis-i şerifler, özlü sözler ve mensur parçalar da bulunmaktadır. Müstensih mecmuayı tertip ederken belli bir sıralama gözetmeyip ardı ardına farklı nazım biçimlerinde yazılmış manzum-mensur karışık örneklere yer vermiştir.

Mecmuada beyit, gazel, murabba, kıta vb. gibi 10 farklı nazım şekliyle yazılmış 131 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler beyit ve bentlerle yazılmıştır. Mecmuanın çoğunu gazeller oluşturmaktadır. Mecmuadaki şiirlerden biri hece ölçüsüyle, geri kalanların tamamı ise aruz vezniyle kaleme alınmıştır. Bu vezinlerden en çok kullanılanı Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün kalıbıdır. Mecmuadaki şiirlerde çokça imale ve med örneklerine rastlanılmıştır. Müstensih bazı şiirlerde aruz veznine dikkat edip gereken özeni gösterirken bazı şiirlerde ise yeteri kadar özen göstermemiştir. Bu sebeple bazı şiirlerde tertip ve imla kusurlarına rastlamak mümkündür. Ne varki bu durumun şairlerden kaynaklanmış olabileceği de gözden ırak tutulamaz.

Mecmuadaki şiirlerde mücerred, mürdef, mukayyed, cinaslı vb. gibi farklı kafiye türleri bulunmaktadır. Redif örneklerin çoğu kelimelere gelen eklerle sağlanmıştır.

Eser, farklı yüzyıllarda yaşayan şairlerin şiirlerine kaynaklık ettiği için dil açısından da büyük önem arz etmektedir. Mecmuada Osmanlı dilinin gelişimi, tarihi, etkileşimi, üslup ve imla hususiyetleri, Arapça-Farsça gibi birçok unsuru taşıdığından dolayı dil araştırmaları için de büyük bir öneme sahiptir.

Eser, yayımlanmış bazı divanlara; nüsha farklarını ortaya koymak, divanlarda yer alan şiirlere anlam bakımından alternatif kelimeler sunmak, vezin bozukluklarını

düzeltilmek, divanlardaki şiirlerde yer almayan yeni bir mısra, beyt ve bent bulundurmak, eksik veya kaybolan edebiyat dünyasına kazandırmak gibi değerler taşır. Bu nedenle belki sadece şura tezkirelerinde varlıklarından haberdar olduğumuz ancak divanlarına ulaşamadığımız ya da ulaşılan divanlarda yer almamış olan şairlerin şiirlerini barındırması açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim Hisâlî'ye ait 1, 2, 3, 4 ve 6 numaralı şiirler (gazel), Beyânî'ye ait 16 ve 17 numaralı şiirler, (gazel), Rûzî'ye ait 87 numaralı şiir (gazel), Zuhûrî'ye ait 101 numaralı şiir (müseddes), Selîmî'ye ait 104 numaralı şiir, (gazel), Bâkî'ye ait 107 numaralı şiir (gazel), bu mecmuanın incelenmesi sonucunda tespit edilmiş ve transkribe edilerek edebiyat dünyasına kazandırılmıştır.

Mecmuadaki şiirler muhteva yönünden incelendiğinde genellikle 16.-17. yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerinden hareketle dönemin temayülü hakkında varsayımda bulunmak mümkündür.

Üzerinde çalıştığımız ve zengin bir içeriğe sahip olan bu mecmuanın klasik Türk edebiyatı, edebiyat tarihi, dil araştırmaları, sözlük çalışmaları ile metin ve şerh çalışmalarına katkıları ortaya konularak mecmuaların oldukça önemli kaynaklar olduğu görüşü tekit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, N., (2017). *Riyâzî Muhammed Efendi, Riyâzü'sh-Şuara (Tezkiretü'sh Şuara)*, Ankara, 329-338.
- Aksoyak İ. H., (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Divânı*, KTB Yay., Ankara, 412.
- Aksoyak, İ. H., 2020. *Nu'man Enis Efendi*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/enis-enisi-numan-enisi-efendi> Erişim Tarihi (17.052021)
- Aksoyak, İ. H., 2020. *Yûsuf Avnî Efendi*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/avni-yusuf-avni-efendi> Erişim Tarihi (02.02.2021)
- Altuner, N., (1989). *Safâyî ve Tezkiresi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 810.
- Aral, A. E., 2020. *Hükmi*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hukmi> Erişim Tarihi (07.04.2021)
- ARGIN, K. K., (2010). *Saraylı Neş'e-i Dil Hanım Mecmû'a-i Mûsikî-i Zîbâ*, Konya, 101.
- Arslan, M., 2020. *Mustafa Enîsî Efendi*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/enisi-mustafa-enisi-efendi-edremitli> Erişim Tarihi (17.052021)
- Atila, M.,(2019). *Muslihuddîn Mustafâ Sürûrî Şerh-i Dîvân-ı Hâfız(İnceleme- Metin- Sözlük)*. Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi SBE TDE Anabilim Dalı, 529.
- Avşar, Z., (2017). *Revânî Divanı*, KTB Yay., Ankara, 393.
- Aydemir, Y., (2007). *Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler*. Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Volume 2/3, 123.
- Aydın, K., (2019). *Derviş Hasan Medhî Ve Terceme-i Şeh-Nâme Adlı Eseri (1b-110a Varaklar Arası) (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir. 411.
- Aynur, H., (2003). *Mahremi*, DİA, Ankara, C. 27, 390-391.
- Balkaya, A., (2011). *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Divanı Türü Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Erzurum, 263.
- Başpınar, F., (2010). *Beyânî, Divan, inceleme-metin A*, ysz. 17.

- Canım, R., (2018). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Tenkitli Metin)*, KTB Yay., Ankara, 176-501.
- Canım, R., 2020. *Ahmed-i Rûmî*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/> Erişim Tarihi (18.09.2021)
- Çapraz E., (2015). *Sosyo-Kültürel Bağlamda Kayserili Rûzî (İnceleme- Metin)*. Doktora Tezi, Kayseri, 465.
- Çiftçi, Ö., (2017). *Fâtîn Davud, Hatimetü'l Eş'ar (Fatin Tezkiresi)*, KTB Yay., Ankara, 23.
- Develioğlu, F., (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Ercan, Ö., (2018). *Hisâlî, Edirne (Selîmiye) İl Halk Kütüphanesi Divânı, Hayatı-Sanâtı- Metin- Dizin*, Gaye Kitabevi, Bursa.
- Erdem, S., (1994). *Râmîz, Âdâb-ı Zürafâsı*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, 266.
- Ergun S. N., (1936). *Türk Şairleri*, C. 1. İstanbul.
- Erünsal, İ. E. (2008). *Revânî*. TDV Yayınları, İstanbul. C. 35. 30-31.
- Genç, İ., (2018). *Esrar Dede Tezkire-i Şu'ara-yı Mevlevîyye*, KTB Yay., Ankara, 162.
- Gıynaş, K. A., (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*, KTB Yay., Ankara, 2826.
- Gündoğdu, M. K., (2015). *Geçmişten Bugüne Bitlis Güzideleri*. Ankara, 90.
- Gürbüz, M., (2012). *Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yay. İstanbul, 97-113.
- Gürbüz, Mehmet (2018). *Kabilî, Sultân-ı Hübâna Münasib Eş'ar*, KTB Yay., Ankara, 428.
- İpekten H., vd., (2017). *Sehi Beg, Heşt Bihişt*, KTB, Ankara, 14.
- İpekten, H., (2016). *Bâkî Hayatı-Sanâtı-Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara, 11-35.
- İpekten, H., (2020). *Karamanlı Nizâmî Dîvânı*, KTB Yay., Ankara, 129.
- İpekten, H., vd., (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KTB Yay., Ankara, 279.

- İsen, M., (2017). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Künhu'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım, Revânî*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.
- Kaplan M., (2019). *Neşati Divanı*, KTB Yay., Ankara, 216.
- Kaplan Y., (2018). *İstanbul Üniv. Nadir Eserler Kütüphanesinde T 5480 Numaralı Musammat Mecmûası*. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (21), 490.
- Kaplan Y., 2020. *Zuhûrî, Pîrîzâde Zuhûrî Mustafa Çelebi*. TEİS, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zuhuri-pirizade-zuhuri-mustafa> Erişim Tarihi (20.09.2021)
- Kaplan, M., (2012). *Hikmet Şairi Yûsuf Nâbî*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Ankara, 23-28.
- Karahan, A., (1991). *Âşık Ömer*, DİA, C. 4., İstanbul, 1.
- Karasoy Y., Yavuz O., (2003). *17. Yüzyıl Saz Şairi Âşık Ömer Üzerine Bazı Mülâhazalar*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 13-213.
- Karavelioğlu, M. A., (2013). *Mahremî'nin Şiirlerine Dair (About Mahremî's Poems)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 45, 45-139.
- Karavelioğlu, M. A., (2015). *Mecmûa-i Kasâid-i Türkiyye*, TDK Yay., Ankara, 29.
- Kartal A., Şentürk, A. A., (2009). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay. İstanbul, 158-159.
- Kavaklıyazı A., (2015). *15.Yüzyıl Şairlerinden Diyarbakırlı Halilî'nin Şairleri*. Edebiyat Fakültesi Dergisi, (34), 64.
- Kaya, B. A. (2007). *Neşati*, DİA, İstanbul, C. 33, 18-19.
- Kaya, B. A., (2006). *Necatî Bey*, DİA, İstanbul C. 32, 477-78.
- Kaya, B. A., (2013). *Yahyâ Efendi, Zekerîyyâzâde*, DİA, İstanbul, C. 43, 245 – 246.
- Kesik, B., (2012). *Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 5, 9-119.

- Kılıç, A., (2012). *Mecmua Tasnifine Dair*. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul, 75-96.
- Kılıç, Filiz, (1996). *Osmanlı Hanedanında Bir Şair: Şehzâde Korkut*. Ahmet Yesevi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2), 218. 51.
- Köksal, M. F., (2019). *Yavuz Sultân Selîm'in Türkçe Şiirleri*. Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, İstanbul, 300.
- Köksal, M. F., 2020. *Fehmi*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/%20madde-detay/fehmi> Erişim Tarihi (13.05.2021)
- Köksal, M. F., 2012. *Zuhûrî, Acem*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zuhuri-acem> Erişim Tarihi (03.02.2021)
- Kurnaz C., Tatçı M., (2001). *Mehmet Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâ'îlî (Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri)*, [Tıpkıbasım], Bizim Büro Yayınları, Ankara, C. 2.
- Kurtoğlu, M., (2008). *Urfalı Nâbî*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., İstanbul, 89.
- Kut, G., (1986). *Mecmûa*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay., İstanbul, C. 6, 170-74,
- Küçük, S., (tsz.). *Bâkî Divanı*, KTB Yay., ysz., 277/1, 197. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78361/baki-divani.html> Erişim Tarihi (17. 06. 2021).
- Kütükoğlu, B., (1989). *Gelibolulu Mustafa Ali*, DİA, İstanbul, C. 2, 414-416.
- Levend, A. S., (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Yay., Ankara, C. 1, 166-167.
- Okuyucu, Cihan, (1994). *Cinânî Hayatı Eserleri Divânının Tenkidli Metni*, TDK Yay., Ankara 570.
- Özdemir M., 2016. *Muhyî'nin Manzum Hadis-i Erba'in Tercümesi*. Journal of Turkish Language and Literature, 336. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181257> Erişim Tarihi (18.07. 2021)
- Özdemir, M., (2017). *Nuh b. Mustafa Konevî, Mecmûa-ı Gazelliyyât*, KTB Yay., Ankara, 298.

- Sevgi A., (2015). *Beyânîzâde Ayânî'nin Gazelleri*. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (34), 92-93.
- Seyhan, N., (2000). *Medhî Divanı, İnceleme – Transkripsiyonlu Metin*. Doktora Tezi, İstanbul, 302.
- Solmaz, S., (2018). *Bağdatlı Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ*, KTB Yay., Ankara, 72, 283.
- Solmaz, S., (2005). *Necâti Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Akçağ Yay. Ankara, 12-15.
- Sungurhan, A., (2017). *Beyânî Tezkiresi, Mustafa (Carullahzâde)*, KTB Yay., Ankara, 229.
- Sungurhan, A., (2017). *Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şu'arâ*, Ankara, 417, 474.
- Şahinoğlu, M. N., (2002). *Şeyh kemal Hucendî*, DİA, Ankara C. 25, 226.
- Tarlan A. N., (1992). *Hayâli Bey Divanı*, Akçağ Yay., Ankara. 277.
- Tarlan, A. N., (1946). *Yavuz Sultân Selîm Divanı*, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 3.
- Tatçı, M., (2002). *İbrâhîm Hâs Menâkıb-nâme-i Hasan Ünsî*, KB Yay., Ankara.
- Tosun, S. (2011). *Hafız Ahmed Paşa Divan'ı İncelemesi*, İstanbul, 14.
- Turan, L., (2020). *Avnî Yenişehirli*, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/avni-yenisehirli> ErişimTarihi (02.02.2021)
- Uluç, R., (2013). *Müştak Baba, Âsârü'l-Müştâk Esrârü'l-'Uşşâk, (İnceleme - Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, v.135b/, 163.
- Uzun, M. İ. (2003). *Mecmûa*, DİA, Ankara, C. 28, 265-268.
- Ünlü, O., 2020. *Cinânî*. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cinani-mustafa> Erişim Tarihi (12.05.2021)
- Ünver, N., (2020). *Gelibolulu Sürûrî Dîvânı*, KTB Yay., Ankara, 2.
- Yavaşca, A., (2018). *Türk Müziği Konserleri Bestekârı Yanlış Bilinen Eserler*. Pera Müzesi, İstanbul.
- Yazar S., Karavelioğlu M., (2010). *Nazîf'in Çift Kahramanlı Aşk Hikâyesi: Melekşâh u Gülrû*. Turkish Studies International Peridical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Vol. 5, 659.

- Yılmaz, H., (2017). *İstanbul Şehir Üniversitesi Arşivi, Mehmed Fuad Köprülü, Orhan Köprülü, Belge no.: 2700023001, vr. 2a.* İstanbul, 123.
- Yılmaz, K., (2019). *Güftü, Teşrifâtı'ş-Şu'arâ*, KTB Yay., Ankara, 124-25.
- Yılmazer, Z., (2006). *Murâd IV*, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, C. 31, 177 - 183.
- Zavotçu, G.,(2017). *Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmed Rızâ, Rıza Tezkiresi*, KTB Yay., Ankara, 131.

